

TYDAL KOMMUNE

Årsbudsjett 2024 og økonomiplanen 2024 - 2027

Kommunedirektørens forslag

6. november 2023

Innhold

Plan- og styringssystem for Tydal kommune	5
Økonomiplan for perioden 2024 – 2027 og budsjettet for 2024	7

Del 1 - Konsekvensjustert budsjettoversikt

1. Statsbudsjettet kommunal og moderniseringsdepartementet	
Det økonomiske opplegget for kommunesektoren	8
1.1 Kommunesektorens inntekter i 2023	8
1.2 Kommunesektorens inntekter i 2024	8
2. Tydal kommunes overordnede mål og rammer for ønsket økonomisk politikk	9
3. Gjeldende økonomiplan 2023 – 2026	10
3.1 Endringer i forutsetningene for driftsbudsjettet 2023	11
4. Befolkningsutvikling- og framskriving	12
4.1 Befolkningsutviklingen siden 1990	12
4.2 Prognose for folketall for 2024 og for økonomiplanperioden 2024 – 2027	13
5. Kommunens rammebetingelser	16
5.1 Driftsinntektene.....	16
5.1.1 Skatteinntekter og rammetilskudd.....	16
5.1.2 Eiendomsskatt	17
5.1.3 Konesjonskraftinntekter	18
5.2 Driftsutgiftene	19
5.2.1 Lønns- og prisvekst, pensjonsutgifter og arbeidsgiveravgift.....	20
5.3 Investeringer og gjeld	20
5.3.1 Langsiktig lånegjeld, finansutgifter- og inntekter.....	21
5.3.2 Langsiktig lånegjeld.....	21
5.3.3 Netto finansutgifter	22
5.3.4 Avdrag	22
5.3.5 Renteutgifter	23
5.3.6 Rentefølsomhet på driftsbelastende renteutgifter	23
6. Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat	24
6.1 Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat målt mot Tydal kommunes eget mål	25

Del 2 – Økonomisk handlefrihet

7	De ulike sektorene	26
7.1	Ansvarsområde 1 – Sentrale styringsorganer og fellesfunksjoner	26
7.1.1	Driftsbudsjettet og økonomiplan sentraladministrasjon	29
7.1.2	Driftsbudsjettet og økonomiplan næring og kultur	31
7.1.3	Konsesjonsavgiftene/næringsfondet	34
7.1.4	Kommunedelplan idrettsanlegg og kulturbygg	35
7.1.5	Utfordringer og muligheter økonomi, personal og innovasjon	35
7.2	Ansvarsområde 2 – Sektor oppvekst	38
7.2.1	Driftsbudsjettet og økonomiplanen sektor oppvekst	43
7.3	Ansvarsområde 3 – Sektor helse og omsorg	44
7.3.1	Driftsbudsjettet og økonomiplanen sektor helse og omsorg	48
7.4	Ansvarsområde 5 – Sektor teknikk og miljø	48
7.4.1	Driftsbudsjett sektor teknikk og landbruk	52
7.4.2	Investeringsbudsjettet unntatt vann og avløp (selvkost)	55
7.4.3	Vann, avløp, feiing og tilsyn spredt avløp	56
7.4.4	Investeringer i vann og avløp (selvkost) i planperioden	59
7.4.5	Gebyrgrunnlag vann	60
7.4.6	Gebyrgrunnlag avløp	60
7.4.7	Gebyrgrunnlag feiing	61
7.4.8	Gebyrgrunnlag tilsyn spredt avløp	62
7.5	Tydal sokn	62
8.	Saldering, finansielle måltall, fond, langsiktig lånegjeld og finansutgifter	64
8.1	Korrigert netto driftsresultat	64
8.2	Saldering av budsjettet for 2023 og økonomiplanen for perioden 2023 – 2026	64
8.3	Tydal kommunens overordnede mål og rammer for ønsket økonomisk politikk	63
8.4	Målet om korrigert netto driftsresultat på minimum 1,7 %	65
8.5	Målet om 9 % disposisjonsfond	65
8.6	Finansiering av investeringer i varige driftsmidler	66
8.7	Langsiktig lånegjeld	67
8.8	Netto finansutgifter	67
8.9	Avdrag	68
8.10	Renteutgifter- og inntekter	68
8.11	Rentefølsomhet på driftsbelastende lånegjeld	69
9.	Oppsummering	69
10.	Budsjettoversikter	70
10.1	Økonomisk oversikt drift, jfr. § 5-6	70
10.2	Bevilgningsoversikt drift, jfr. § 5-4 første ledd	71
10.3	Bevilgningsoversikt drift, jfr. § 5-4 andre ledd	72
10.4	Bevilgningsoversikt investering, jfr. § 5-5 første ledd	73
10.5	Bevilgningsoversikt investering, jfr. § 5-5 andre ledd	73

Forord

I en trang økonomi for de fleste kommuner har Tydal kommune for tiden et godt økonomisk handlingsrom. Dette skyldes en betydelig økning i våre kraftinntekter og da først og fremst konsesjonskraftsinntektene. Vi skal samtidig være klar over at kraftinntektene til stadighet er under press. Både staten og andre kommuner har flere ganger fremmet forslag om at kraftinntektene skal inn i inntektsutjevninga for kommunene. Strømprisene framover vil også være avgjørende for våre inntekter. Det er viktig at både politikk og administrasjon jobber for å få beholde disse inntektene som har kommet på grunn av at vi har bidratt med store områder som kommer fellesskapet til gode.

Den økonomiske situasjonen gir oss nå muligheten til å gå videre med vårt store prosjekt, helse- og administrasjonsbygg. Med et disposisjonsfond som er solid og lite lånebelastning gir dette oss muligheten for å komme i gang med en bygging. Nye moderne bygg vil føre til mindre vedlikehold, bedre synergier, bedre muligheter til rekruttering og at vi har bygninger som møter framtidens teknologiske krav. For å klare å levere tjenestene vi skal er vi avhengig av at vi må komme fram til beslutning om tomt og hva skal bygget inneholde.

Forslag til budsjett inneholder også 2 nye boliger, denne gang på våre tomter i Rønningsgjardet. Vi ser at det er behov for mindre moderne boliger og dette er en viktig del i vårt rekrutteringsarbeid. Med et privat marked som er lite til stede i Tydal må kommunen ta ansvar for å få bygd nye boliger.

Til tross for godt økonomisk handlingsrom ser vi at folketallet fortsatt ikke går oppover. Vi er nødt til å satse sterkt på å få flere til å flytte til Tydal. Distriktssatsing via prosjektet «ilag» der Tydal er sammen med 5 andre distriktskommuner vil bli en viktig del av rekrutteringsarbeidet og det å få til et treffsted i Tydal. Prosjektleder er på plass som vil lede prosjektet i de to årene det varer.

Det vesentlige av næringsarbeidet i kommunen vil fra 2024 bli overført til nytt aksjeselskap heleid av Tydal kommune. Mange spennende oppgaver venter det nye selskapet og da spesielt knyttet til ringvirkninger av overskuddsvarmen fra Tydal Datasenter. Denne ressursen vil gi et stort fortrinn for nye etableringer i Tydal.

Helseplattformen er også et nytt og spennende prosjekt som vil tre i kraft fra 2024. Nytt journalsystem skal på plass der målet er 1 pasient 1 journal. Tydal kommune skal gå live i april 2024 og det vil kreve en hel del for å kunne ta i bruk løsningen best mulig våren 2024.

Det er store forventninger til nytt kommunestyre som nå er redusert med 4 til 13 personer. Nye store og spennende oppgaver venter, og vi må jobbe for at samhandlingen mellom politikk og administrasjon blir god. Vi har gode forutsetninger til å lykkes i Tydal, men det krever en felles forståelse for utfordringsbildet. Vi må hele tiden huske på vår samfunnsplans hovedmål: *«Lokalsamfunnet Tydal skal bestå og utvikles på en bærekraftig måte til det beste for bygdas innbyggere, hyttefolk og tilreisende»*

Tydal, 06.11.23

Heidi Horndalen
Kommunedirektør

Plan- og styringssystem for Tydal kommune

Innledning

I plan- og bygningsloven av 2008 og kommunelovens av 2018 stilles det krav til hvilke styringsdokumenter kommunene skal ha, til innholdet i dem og til forholdet mellom dem. Styringsdokumentene er planstrategien, kommuneplanen med samfunnsdel, arealdel og kommunedelplaner, økonomiplan, budsjett og regnskap og årsberetning.

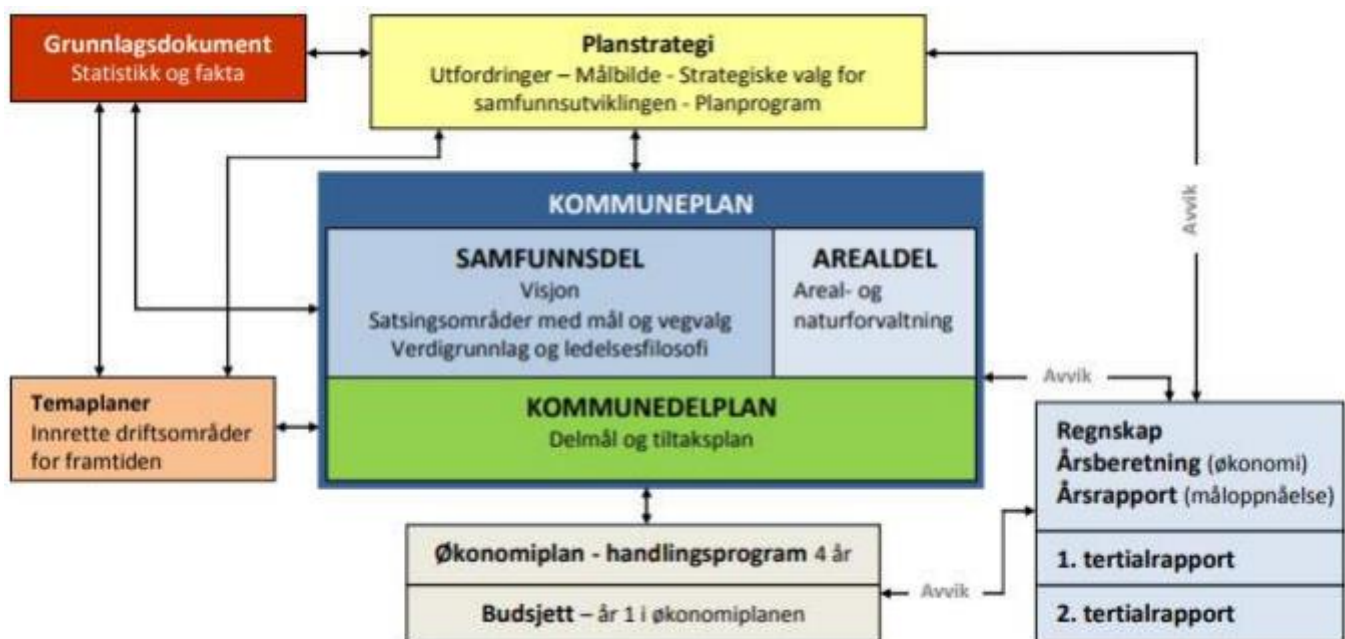
Kommunenes oppdrag kan deles inn i tre hovedområder: tjenesteyting, forvaltning og samfunnsutvikling. Styringsdokumentene skal gi politisk og administrativ ledelse et godt beslutningsgrunnlag for å kunne sikre langsiktig og helhetlig utvikling innenfor hovedområdene, slik at innbyggernes framtidige behov kan ivaretas innenfor disponible rammer.

Hensikten med planlegging er å sette retning for utvikling av kommunen.

Plan- og styringssystemet skal ivareta de folkevalgtes ansvar for strategisk styring og prioriteringer, og kommunedirektørens ansvar for å iverksette politiske vedtak og styringssignaler.

Kommunens plan- og styringssystem er i prinsippet todelt med en del som omfatter kommunal planlegging med strukturering i faser og nivå samt en del to med kommunal rapportering. Statistikk og annen faktisk informasjon om situasjonen i kommunen danner grunnlaget for de valg som tas i planverket.

Plan- og styringssystemet består av de plan- og styringsdokumenter som er nevnt innledningsvis. I figuren nedenfor vises forholdet mellom dem.

Kommunal planstrategi

Planstrategien er en politisk prioritering av planbehovet i denne kommunestyreperioden. Planstrategien er et retningsgivende verktøy for kommunens prioritering av planoppgaver. Planene som prioriteres, skal inneholde konkrete tiltak som innarbeides ved årlig rullering av Tydal kommunes budsjett- økonomiplan med handlingsdel.

Kommunens planstrategi (PBL §§ 3-3 og 10-1) viser det som er vurdert å være kommunens viktigste utfordringer framover. Med grunnlag i vurderingene av hvordan de fokuserte utfordringene skal behandles, gir planstrategien de politiske styringssignalene til organisasjonen i form av vedtatte mål og strategier for samfunnsutviklingen samt et konkluderende planprogram.

Kommunal planstrategi skal utarbeides hvert fjerde år og innen utgangen av det første året etter konstituering av nytt kommunestyre. For Tydal kommune sin del ble den vedtatt den 17. desember 2020 i sak 76/20.

Kommuneplan

I henhold til plan- og bygningsloven skal kommunen ha en samlet kommuneplan med en samfunnsdel og en arealdel (§ 11-1). Kommuneplanen skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver, og bør omfatte alle viktige mål og oppgaver i kommunen. Den skal ta utgangspunkt i den kommunale planstrategien og legge retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter til grunn. Kommuneplanen er det overordnede styringsdokumentet for Tydal kommune. Den peker ut den langsiktige utviklingen i Tydal og angår derfor alle som bor, jobber og lever her.

Samfunnsdel

Samfunnsdelen skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen skal være grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i kommunen. Den skal gi retningslinjer for hvordan kommunens egne mål og strategier skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige organer og private. Samfunnsdelen (PBL §§ 3-3, 11-1, 2, 3 og 4) presiserer de politiske styringssignalene i form av visjon, langsiktige og overordnede satsingsområder og mål. Kommuneplanens samfunnsdel for Tydal kommune ble enstemmig vedtatt i kommunestyremøtet den 5. april 2018 i sak 23/18 med følgende hovedmål og 4 delmål:

Hovedmål <i>«Lokalsamfunnet Tydal skal bestå og utvikles på en bærekraftig måte til det beste for bygdas innbyggere, hyttefolk og tilreisende.»</i>
Delmål 1 – Tydal som lokalsamfunn <i>Uavhengig av framtidig kommunestruktur skal Tydal ha:</i> • Lokalt tilpassede kommunale tjenester til innbyggerne. • Samfunnsutvikling på lokalt nivå. • Et levende lokaldemokrati med lokal beslutningsmyndighet.
Delmål 2 – Ei god bygd å bo i <i>«Trivsel og bolyst skal prege lokalsamfunnet og bidra til en positiv befolkningsutvikling i Tydal.»</i>
Delmål 3 – Aktiv samfunnsutvikling <i>«Tydals fortrinn skal utnyttes til å utvikle et moderne og nyskapende lokalsamfunn med arbeid til alle.»</i>
Delmål 4 – Ansvarlig naturforvaltning <i>«Lokale naturressurser skal forvaltes på en bærekraftig måte, med hensyn til areal, miljø og klima.»</i>

Arealdel

I henhold til plan- og bygningslovens § 11-5 skal alle kommuner ha arealplan for hele kommunen (kommuneplanens arealdel). Arealdelen skal vise sammenhengen mellom fremtidig samfunnsutvikling og arealbruk og angi hovedtrekkene i arealdisponeringen. Arealdelens juridisk bindende dokumenter er plankart og planbestemmelser.

Kommuneplanen skal ta utgangspunkt i den kommunale planstrategien og legge til grunn retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter.

Gjeldende arealplan ble vedtatt 21.06.12. Den ble utarbeidet med delplaner for tettstedene Græsli, Aune, Ås og Stugudalen. Det er påstartet arbeid med rullering av planen. Gjeldende plan har fokus på fritidsbebyggelse, mens mange andre viktige hensyn som for eksempel sentrumsutvikling, næringsareal og boliger er viet lite eller ingen fokus. Folkehelse, klimaomstilling, klimatilpasning og samfunnssikkerhet er tema som vies større oppmerksomhet i dag enn det gjorde tilbake i 2012. Arbeidet med ny arealplan har pågått siden 2019. I kommunestyrets sak 7/22 den 10.02.22 ble planprogram for kommuneplanens arealdel 2024 – 2036 vedtatt. Planprogrammet er et forarbeid til en arealdel og skal beskrive hvordan prosessen er tenkt gjennomført frem til en vedtatt kommuneplanens arealdel. Når

ny kommuneplanens arealdel blir vedtatt er denne en juridisk bindende plan for den arealmessige utviklingen i Tydal kommune.

Kommunedelplan

Kommunedelplanenes formål (PBL §§ 11-2 og 11-4) er å konkretisere de ulike sektorenes ansvar under de politiske føringene gitt i planstrategien og kommuneplanens samfunnsdel herunder beskrivelse av delmål, tiltaksplaner med 4 års horisonter.

Kommunale temaplaner

Kommunale temaplaner utarbeides når det er behov for planmessig utvikling i lengre tidsperspektiv innen drift- og ansvarsområder i kommunen herunder også plankrav fra eksterne myndigheter.

Handlingsdel

Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende årene eller mer, og revideres årlig. Budsjett og økonomiplan utgjør handlingsdelen for Tydals kommuneplan.

Økonomiplan

Økonomiplan (KI §§ 14-3, 14-4 og 14-10) og budsjett (KI §§ 14-3, 14-4, 14-5 og 14-10) bygger på bl.a. tiltak og mål i kommunens vedtatte planer. Den avgjørende behandlingen av tiltak i planene (handlingsplanene) skjer her gjennom årlig vedtak om ressurstildeling og prioritering av tiltakene. Et oppdatert planverk/planstrategi er viktig for å frem-skatte aktuelle tiltak tilpasset situasjonen og forutsetningene for videre utvikling.

Rapportering

Kommunedirektøren rapporterer gjennom årsregnskap, årsberetning og årsrapport om økonomi og annen målopp-nåelse. Det rapporteres også etter hvert tertial som belyser kommunens driftsinntekter og –utgifter i forhold til ved-tatt budsjett.

I årsberetningen er det i hovedsak et økonomisk fokus, i tillegg til at det rapporteres på enkelte andre forhold som kreves etter kommuneloven. Årsrapportens fokus er utviklingen av kommunen. Det skal her vurderes om utviklingen går i retning måloppnåelse ut fra gitte politiske styringssignaler i planstrategien, føringer i kommuneplanens samfunnsdel, delmål og mål indikatorer i kommunedelplanene og økonomiske forutsetninger i økonomiplanen. Det skal også vurderes om det er tilstrekkelig kvalitet på kommunale tjenester ut fra gjeldende forutsetninger. Ved avvik fra planlagt utvikling og vedtatte mål, skal det vurderes om innsatsen skal endres eller om målene skal justeres gjennom endring eller rulling av kommunes planer.

Årsberetningen er hovedrapporteringen fra kommunedirektøren til kommunestyret. Årsberetningen bør danne grunnlag for å foreslå eventuelle forbedringer i kommunens virksomheter, og er sammen med kommuneplanens samfunnsdel, årsbudsjettet og andre vedtatte planer og program grunnlaget for økonomiplanen.

Økonomiplan for perioden 2024 – 2027 og budsjettet for 2024

Kommunedirektøren legger fram forslag til økonomiplan for perioden 2024 – 2027 og budsjettet for 2024. Forslaget har tatt utgangspunkt i følgende dokumenter:

- Kommuneplanens samfunns- og arealdel.
- Kommunens planstrategi.
- Økonomiplanen for perioden 2023 – 2026 og budsjettet for 2023.
- Regnskapet for 2022.
- Økonomistatus pr. 31.08.23.
- Større regjeringens forslag til statsbudsjett for 2024.

Økonomiplanen ivaretar både kommunelovens krav til handlingsdel som skal angi hvordan kommuneplanen skal følges opp de fire påfølgende år, og plan- og bygningslovens krav om handlingsdel som skal angi tiltak i 4 års per-spektiv. Økonomiplanen ivaretar også de krav som nå stilles til ny kommunelov knyttet til sammenhengen mellom kommuneplanens samfunnsdel og handlingsplan med økonomiplan.

Del 1 - Konsekvensjustert budsjett

For å få en bedre oversikt over den økonomiske handlefriheten for økonomiplanperioden skal det utarbeides en konsekvensjustert budsjettoversikt. Med utgangspunkt i inneværende års budsjett skal en se på konsekvensene av å opprettholde dagens driftsaktivitet uten at det settes i gang nye driftstiltak og nye investeringer.

I konsekvensjustert budsjett for årene 2024 - 2027 sier handlingsrommet noe om hvilke muligheter kommunen har til å påta seg nye driftsutgifter/investeringer, dvs. om kommunen har økonomisk handlefrihet eller ikke.

1. Statsbudsjettet kommunal- og moderniseringsdepartementet – det økonomiske opplegget for kommunesektoren

Regjeringen Støre sier dette i sitt forslag til kommuneopplegget i statsbudsjettet for 2024:

1.1 Kommunesektorens inntekter i 2023

I saldert budsjett for 2023 vart det lagt opp til ein realvekst i dei frie inntektene på 2,6 mrd. kroner rekna frå inntektsnivået i revidert nasjonalbudsjett for 2022. Rekna frå anslag på rekneskap for 2022, der ein tok omsyn til auka skatteanslag i 2022 knytt til inntekt og formue på om lag 2,4 mrd. kroner, vart det omtrent ein nullvekst.

I Meld. St. 2 (2022–2023) Revidert nasjonalbudsjett 2023 vart realveksten i dei frie inntektene til kommunesektoren i 2023 rekna til -11,6 mrd. kroner når ein måler frå rekneskapen for 2022. Kompensasjon for auka kostnadsvekst mv. på 3,2 mrd. kroner var inkludert i berekninga. Ein må sjå inntektsutviklinga i 2023 i samanheng med ein betydeleg meirskattevekst mot slutten av 2022.

Realveksten i dei frie inntektene er no rekna til -4,0 mrd. kroner. Dette kjem av at skatteinntektene til kommunesektoren i 2023 er rekna til å bli 4,1 mrd. kroner høgare enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett for 2023. Samstundes er kostnadsveksten for 2023 justert ned frå 5,2 pst. til 4,5 pst. Dette trekker isolert sett inntektsveksten i 2023 opp med 3,2 mrd. kroner. Samla sett har meirskatteveksten og lågare kostnadsvekst styrkt kommunesektoren sin økonomiske situasjon med 7,3 mrd. kroner etter revidert nasjonalbudsjett for 2023.

1.2 Kommunesektorens inntekter i 2024

I kommuneproposisjonen for 2024 la regjeringa opp til ein realvekst i kommunesektoren sine frie inntekter på mellom 5,6 og 5,9 mrd. kroner. Det vart lagt opp til at kommunane skulle få 4,4–4,7 mrd. kroner av den samla veksten i frie inntekter, medan fylkeskommunane skulle få 1,2 mrd. kroner av veksten. Vidare vart det varsla at dersom anslaga for kostnadene til demografi og pensjon skulle bli vesentleg annleis enn lagt til grunn i kommuneproposisjonen for 2024, kan forslag til vekst i frie inntekter i statsbudsjettet for 2024 ende opp utanfor intervallet på 5,6–5,9 mrd. kroner.

I kommuneproposisjonen for 2024 vart det anslått ein vekst i kommunesektoren sine demografikostnader på 4,6 mrd. 2023-kroner. Av dette var 3,8 mrd. kroner knytt til tenester som blir finansiert av dei frie inntektene, noko som utgjorde 3,9 mrd. 2024-kroner, fordelt med om lag 0,8 mrd. kroner på fylkeskommunane og om lag 3,1 mrd. kroner på kommunane. Vidare vart det anslått ein vekst i kommunesektoren sine samla pensjonskostnader på om lag 1,2 mrd. kroner utover anslått lønsvekst i 2024.

Teknisk berekningsutval for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) oppdaterte anslaget for demografikostnader i juni. Det nye anslaget er uendra samanlikna med kommuneproposisjonen for 2024.

Departementet har laga nytt anslag for veksten i kommunesektoren sine pensjonskostnader basert på oppdaterte tal frå pensjonsleverandørane. Anslaget viser no ein vekst i dei samla pensjonskostnadene utover anslått lønsvekst på 2 mrd. kroner. Det er 0,8 mrd. kroner høgare enn anslått til kommuneproposisjonen for 2024.

Regjeringa legg no opp til ein realvekst i sektoren sine frie inntekter på om lag 6,4 mrd. kroner, noko som svarer til ein realvekst på om lag 1,3 pst. Veksten er høgare enn øvre grense i intervallet som vart varsla i kommuneproposisjonen for 2024, og sikrar at kommunane og fylkeskommunane får dekt auka kostnader til demografi og pensjon innanfor veksten.

Inntektsveksten er rekna frå inntektsnivået i 2023 slik det vart anslått etter stortingsbehandlinga av revidert nasjonalbudsjett for 2023. Den samla kompensasjonen på 3,2 mrd. kroner for auka prisvekst mv., som vart vedtatt i samband med revidert nasjonalbudsjett for 2023, er inkludert i nivået.

Ved berekning av realvekst i kommunesektoren sine inntekter er det lagt til grunn ein pris- og lønsvekst på 4,3 pst. frå 2023 til 2024.

Regjeringa foreslår at veksten på om lag 6,4 mrd. kroner blir fordelt med om lag 5,1 mrd. kroner til kommunane og 1,3 mrd. kroner til fylkeskommunane.

Økning i kommunesektorens sine samla inntekter i 2024

	Mrd. kroner
Frie inntekter	6,4
Frie inntekter knytt til endringer i oppgåver	3,8
Øyremerkte tilskot	2,4
Gebyrinntekter	0,5
Økning i samla inntekter	13,1

2. Tydal kommunes overordnede mål og rammer for ønsket økonomisk politikk

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 og budsjettet for 2019 ble det bl.a. vedtatt følgende handlingsregler og mål for budsjettet 2019 og økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 for Tydal kommune:

- For å skape en robust økonomi og tilstrekkelig handlingsrom skal netto driftsresultat være minimum 1,7 % i løpet av planperioden.
- Disposisjonsfondet skal være minimum 9 % av brutto driftsinntekter.
- Sykefraværsprosenten skal maksimalt være 5 % i økonomiplanperioden.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser hvor stor del som kan brukes til å finansiere nye investeringer og avsetninger. Netto driftsresultat er den beste indikatoren på økonomisk balanse i kommunesektoren, som igjen er viktig for å sikre et godt og stabilt tjenestetilbud. Tallet må være positivt for at kommunen skal ha økonomisk bæreevne til å finansiere investeringer og avsetninger eller ta på seg nye driftstiltak. Netto driftsresultat korrigert for bundne driftsfond ble på 12 % i 2022. Kommunen hadde også gode resultater med 5,4 % i 2021 og 7,8 % i 2020. Disse resultatene har muliggjort betydelige avsetninger til disposisjonsfondet. Netto driftsresultat har imidlertid gjennom mange år vært kunstig lav som en følge av at det er utført betydelig mindre vedlikehold av bygg og anlegg enn det burde vært. Kommuner som står foran store investeringer slik som Tydal, må før investeringene gjennomføres, ha et netto driftsresultat som er langt høyere enn kommunens mål på 1,7 %.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er viktig å ha som buffer ved et eventuelt driftsunderskudd, svingninger i økonomien og som egenkapital i investeringer. Med brutto driftsinntekter i 2022 på 177 mill. kr utgjør målet for fondet 16 mill. kr. Pr 31.12.22 utgjorde beholdningen 61,4 mill. kr tilsvarende 34,7 % av driftsinntektene og man har nådd målet.

Kommunen står foran store planlagte investeringer de nærmeste årene som vil gi økte kapitalutgifter. Når rentenivået kommer opp på et normalnivå slik Norges Bank definerer det, vil Tydal få økte renteutgifter. Imidlertid er det positivt at Tydal kommunen har et betydelig disposisjonsfond. Dette gir en del robusthet i økonomien.

Den nye kommuneloven legger sterkere vekt på langsiktig økonomisk handlefrihet, der finansielle måltall er et av verktøyene. Den nye kommuneloven lovfester en generalbestemmelse som slår fast at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

Kommunedirektøren vurderer å fremme nye forslag til finansielle måltall for planperioden. Det vil man komme nærmere tilbake til.

Finansielle måltall vil være en del av en strategi for en sunn og bærekraftig kommuneøkonomi og økonomistyring i årene framover.

3. Gjeldende økonomiplan 2023 – 2026

Gjeldende økonomiplan for perioden 2023 – 2026 ble vedtatt av kommunestyret i sak 71/22 den 15.12.22.

Etter flere år hvor driftsinntektene de senere årene gått kraftig ned, og kommunen har måttet tilpasse seg et lavere driftsnivå, har kommunens økonomi bedret seg de tre siste årene. Bakgrunnen for det er en sterk økning i nettoinntektene fra salg av konsesjonskraft fra og med 2022. Disse inntektene blir historisk høye i 2023 og vil utgjøre ca. 25 mill. kr. Hovedårsaken til økningen er svært stor økning i solgt mengde som en følge av etableringen av datasenteret og god salgspris.

Kommunen har gjennom år likevel mistet andre store inntekter med bakgrunn i følgende forhold:

- Stor nedgang i eiendomsskattene.
- Stor nedgang i antall grunnskolebarn.
- Stor nedgang i antall barnehagebarn.

Eiendomsskatteinntektene fra kraftverkene er i 2023 6 mill. kr lavere enn i 2016 tilsvarende 26 %.

Over tid har antallet barn sunket drastisk for alle aldersgruppene. Etter en vedvarende lang periode med meget sterk elevtallsnedgang i grunnskolen viser prognosene at elevtallet i planperioden vil være uforandret. Deretter vil elevtallet synke igjen. Mye av det samme bildet, med sterk nedgang i barnetallet, ser man også i aldersgruppen 2 – 5 år. Prognosene viser at barnetallet vil være noenlunde stabilt i planperioden.

Den store nedgangen i både barnehage- og grunnskolebarn de siste årene gjør at kommunen over tid har fått en meget stor nedgang i inntekter gjennom inntektssystemet for disse aldersgruppene.

Eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter kan fritt benyttes til å finansiere alle typer utgiftsformål og er av helt avgjørende betydning for det tjenestetilbudet kommunen kan gi til innbyggerne. Hadde disse inntektene kommet bort ville man hatt flere titalls færre årsverk i tillegg til den nedbemanningen som allerede er gjennomført de senere årene.

Opprinnelig budsjett for 2023 ble oppsatt med avsetning til disposisjonsfondet med 9,4 mill. kr og et positivt korrigert netto driftsresultat på 5,1 %. Årsaken til den store avsetningen skyldes at konsesjonskraftinntektene øker kraftig i 2022. Sektorene oppvekst, helse og omsorg, teknisk og næringsarbeidet har reelt fått økt sine rammer i 2023.

Et måltall som er satt av kommunal- og moderniseringsdepartementet for kommunene er å frigjøre årlig ca. 1,75 % av driftsmidlene til egenkapital i investeringene. Hvis man klarer disse måltallene over tid, begynner kommunen å nærme seg å ha en sunn kommuneøkonomi.

Kommunestyrets egen målsetting for korrigert netto driftsresultat er på 1,7 %. Når budsjettet for 2023 ble satt opp med et positivt netto driftsresultat på 5,1 % ser man at man ligger betydelig over måltallet på 1,7 %.

Det er viktig at prioriteringene i budsjett og økonomiplanen legger grunnlaget for en sunn kommuneøkonomi. Bare slik kan en imøtekomme fremtidens utfordringer gjennom vekst og utvikling. Samtidig gir det muligheter til større grad av vedlikehold av bygg og anlegg samt å realisere nødvendig infrastruktur i det kommunale tjenestetilbudet.

3.1 Endringer i forutsetningene for driftsbudsjettet 2023

Siden budsjettet for 2023 og økonomiplanen for 2023 – 2026 ble vedtatt i desember har det skjedd noen endringer som påvirker kommuneøkonomien.

Konsesjonskraftinntektene

Netto inntekter fra salg av konsesjonskraft varierer mye fra år til år. For 2023 tar kommunen for andre gang ut all tilgjengelig konsesjonskraft som utgjør 110,4 GWH. I 2021 solgte kommunen til sammenligning 39 GWH. Den store økningen i solgt mengde skyldes etableringen av datasenteret. Budsjettet er satt opp med 24 mill. kr i nettoinntekter fra salg av konsesjonskraft. Med økt solgt mengde følger også annen og høyere innkjøpspris for kommunen da en større andel må kjøpes til selvkostpris og ikke OED-pris. Innkjøpsprisen er nå fastsatt og blir litt lavere enn forventet. Det vil føre til at konsesjonskraftinntektene øker med ca. 1 mill. kr til ca. 25 mill. kr i 2023.

Eiendomsskattene

Eiendomsskattene for 2023 var kjent da kommunestyret behandlet budsjettet for 2022 og er innbetalt i tråd med periodisert budsjett. Skatteetaten har imidlertid korrigert eiendomsskattegrunnlagene for skatteårene 2016 og 2017 for kraftanlegg tilhørende Statkraft Energi AS. Det gir kommunen en merinntekt inneværende år på nesten 2,1 mill. kr.

Finansutgifter- og inntekter

Som en følge av utbruddet av koronapandemien satte Norges bank ned styringsrenta ned til 0 % i 2020. Styringsrenta er nå (pr. 05.11.23) satt opp til 4,25 %. Det fører til både økte renteutgifter- og inntekter. Renteinntektene øker mer enn renteutgiftene og på nåværende tidspunkt anslås det at netto finansutgifter blir ca. 2 mill. kr lavere enn budsjettet ved årets slutt.

Budsjettbalanse 2023

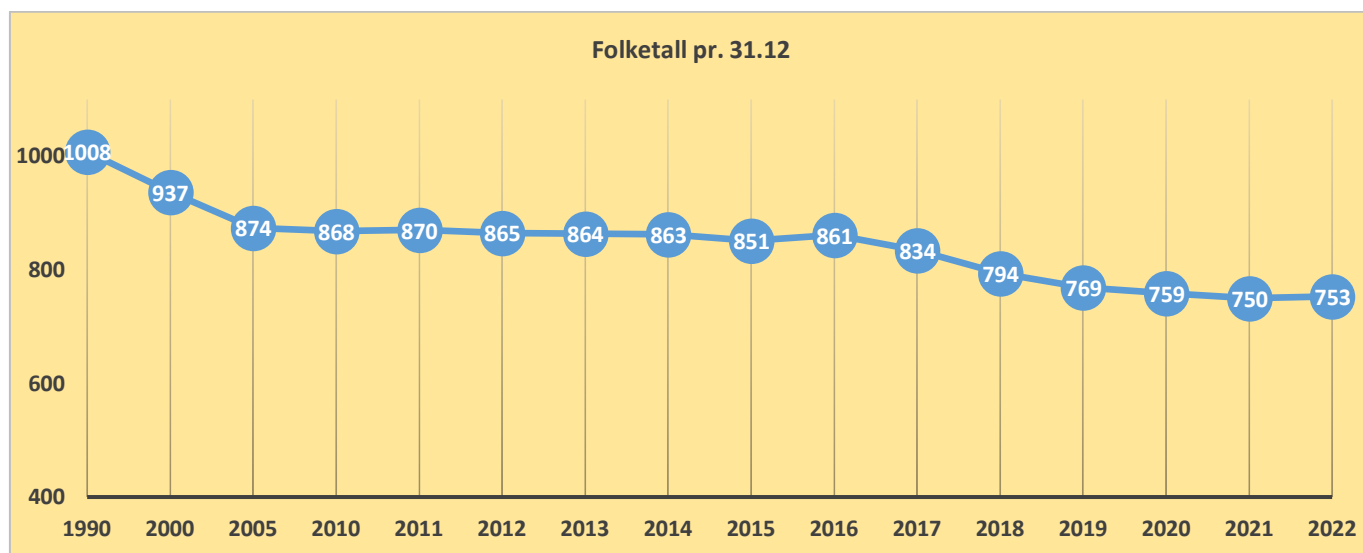
På nåværende tidspunkt (starten av november) er det vurderingen at det vil være mulig å styre videre drift og aktivitet innenfor årets vedtatte rammer. Med merinntekter fra konsesjonskraftinntektene, eiendomsskatteinntektene og reduserte netto finansutgifter forventes netto driftsresultat å bli ca. 5 mill. kr bedre enn opprinnelig budsjettet.

4. Befolkningsutvikling- og framskrivning

Til grunn for kommunens økonomiplan må det ligge en befolkningsprognose. En god prognose for utviklingen i folketallet og de ulike aldersgruppene er helt nødvendig for å kunne gi realistiske anslag for inntektene og utgiftene i årene som kommer. Utgangspunktet for å planlegge omfanget og innretningen av tjenestene i kommunene er avhengig av hva prognosene sier om vekst eller nedgang i befolkningstallet i kommunen, og hvordan befolkningssammensetningen forventes å endre seg. Befolkningsvekst og befolkningsnedgang gir ulike utfordringer i den økonomiske planleggingen og må håndteres på forskjellige måter, både på driftssiden og investeringssiden.

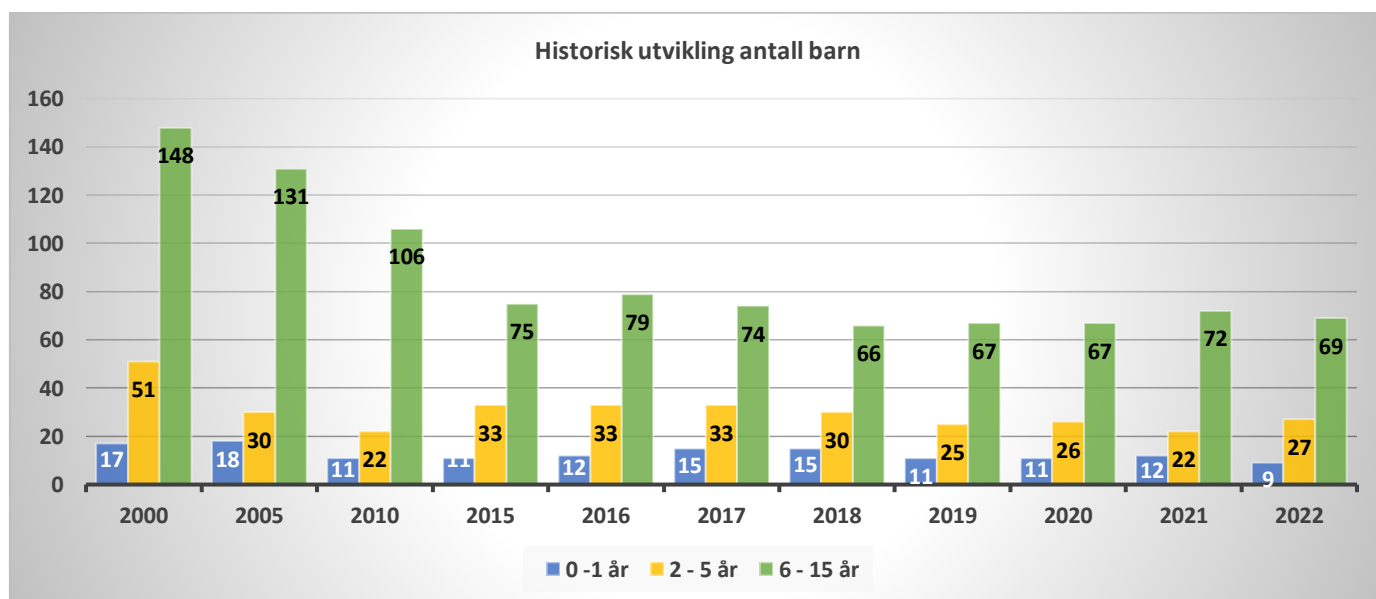
4.1 Befolkningsutviklingen siden 1990

Tabellen under viser utviklingen av folketallet de siste 32 årene. Tallene er hentet fra statistikkbanken hos SSB.

Folketallet har på det meste vært litt over tusen innbyggere tilbake i 1990. Ved utgangen av 2022 var det 753 innbyggere. Folketallet sank jevnt og trutt i perioden 1990 og fram til 2010 hvor det i perioden fram til 2017 var noenlunde stabilt antall med ca. 860 innbyggere. Fra 2017 til 2022 var det en svært stor nedgang med 108 til 753 innbyggere. Nedgangen utgjør nesten 13 %. Fra 2021 til 2022 økte folketallet med 3 personer til 753. Det er en økning som utgjør 0,4 %.

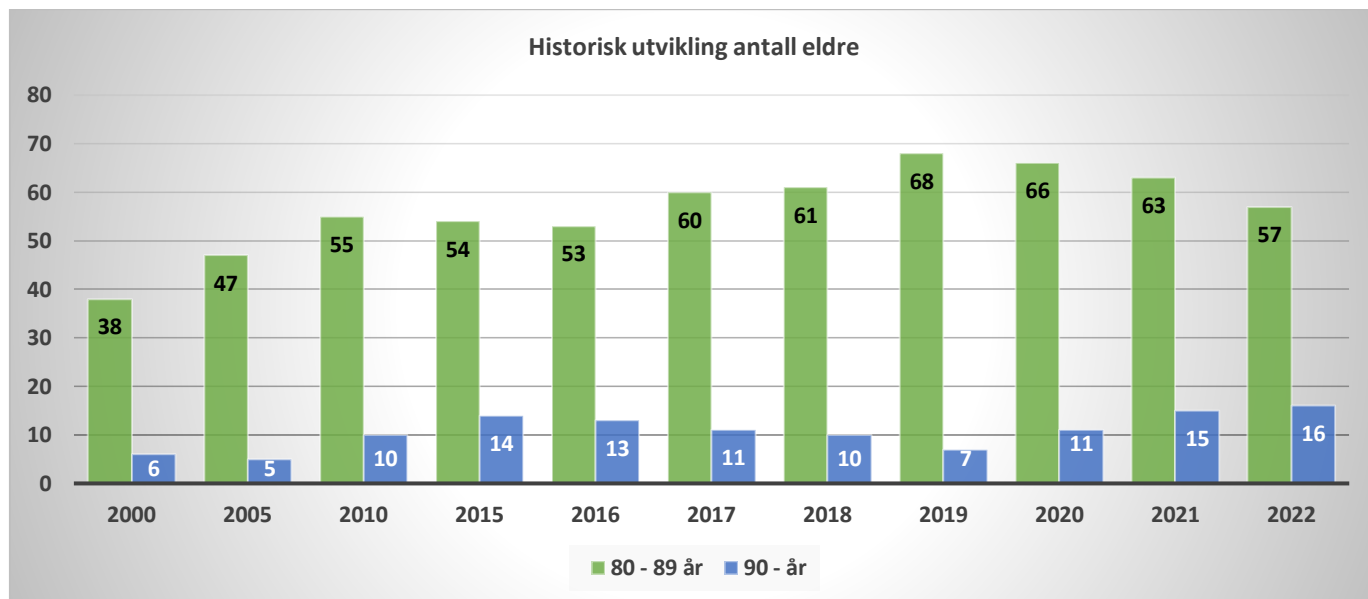
Figurene nedenfor viser folketallet etter alder for de aldersgruppene hvor kommunen har mesteparten av sitt tjenestetilbud. Det er barn i barnehage- og skolealder samt eldre over 80 og 90 år. Det er for disse aldersgruppene kommunen mottar mest inntekter gjennom inntektssystemet. Forandring i folketallet for disse gruppene virker mye inn på kommunens inntekter.

Over tid har antallet barn sunket dramatisk for alle aldersgruppene. Størst utslag finner vi i antallet grunnskolebarn som har sunket med utrolige 79 barn (53 %) siden år 2000. Så sent som i 2010 var det 106 grunnskolebarn. Siden har den gang har det vært en nedgang på 37 barn tilsvarende 35 %. Fra 2021 til 2022 ble barnetallet redusert med 3 til 69 barn.

Det har over tid også vært en stor nedgang i antallet barn i aldersgruppen 2 – 5 år. I 2000 var det 51 barn i denne gruppen mens det i 2022 er 27 barn. Det er en nedgang på 24 barn tilsvarende 47 %. I årene 2015 – 2017 var det stabilt antall barnehagebarn. Barnetallet økte med 5 barn fra 2021 til 2022 til 27 barn.

Det har også vært svært stor nedgang i antallet småbarn (0 – 1). I 2005 var det 18 barn mens det i 2022 var 9 barn. Det er en halvering av antall barn. Det er normalt med store svingninger, men trenden viser klart en betydelig nedgang.

Antallet eldre i gruppen 80 – 89 år økte i 10-årsperioden 2000 – 2010 med 17 til 55 personer. Det er en økning på 45%. Årene frem til 2017 var stabil. Siden har antallet økt opp til 68 i 2019 for deretter å ha sunket ned til 57 i 2022. Siden toppen i 2019 har antallet sunket med 11 personer tilsvarende 16 %.

Antallet eldre over 90 år har variert noe i perioden fra 2000 og fram til i dag hvor antallet er omtrent det samme nå som i 2016. Fra 2021 til 2022 økte antallet med 1 personer til 16.

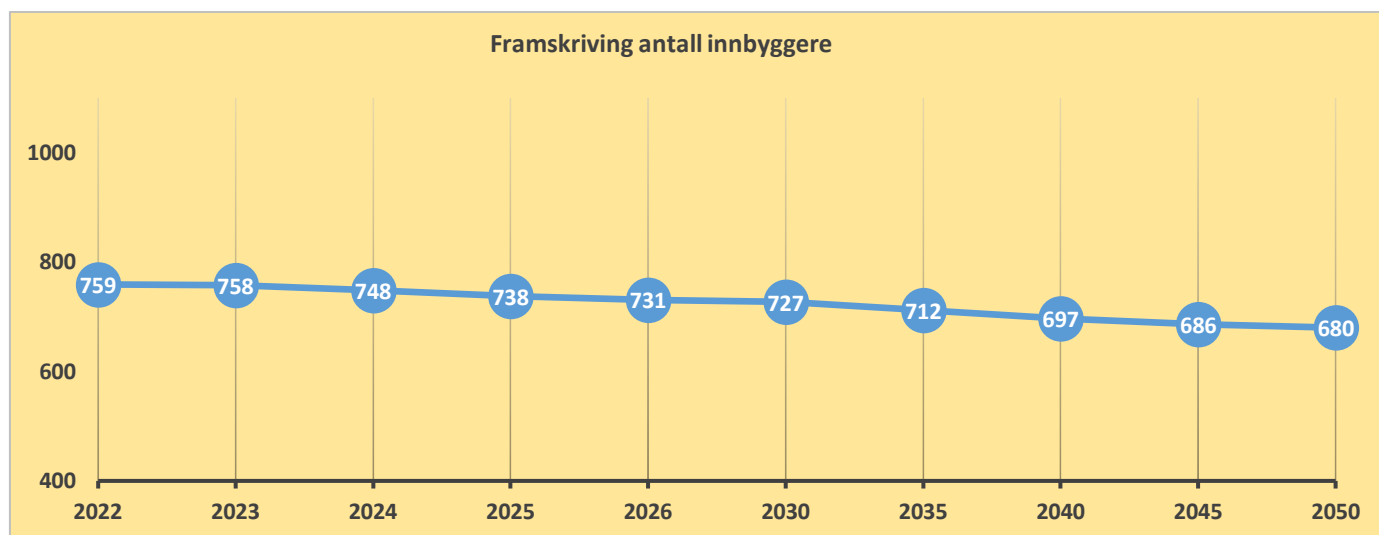
4.2 Prognose for folketall for 2024 år og for økonomiplanperioden 2024 – 2027

Som nevnt ovenfor har folketallet sunket svært mye i Tydal kommune. Nedgangen siden 2017 er på hele 108 personer tilsvarende 13 % hvorav det siste året er en liten økning med 0,4 %. Nedgang i folketallet fører normalt til redusert rammetilskudd (innbyggertilskudd) og motsatt, men slik behøver det ikke alltid være. Det er ikke bare folketallet som påvirker disse inntektene, men også befolkningssammensetningen. Kommunene mottar størst inntekt for de gruppene av befolkningen som det er mest utgifter med. Det er barnehagebarn og grunnskolebarn samt de eldste eldre. Det er svært viktig å ha innsikt i, og formening om demografiske data, slik at tjenestetilbudet tilpasses behovet i befolkningen og de økonomiske rammebetingelsene. Et annet viktig element i beregningen av rammeoverføringene er vår utvikling i innbyggertall sett i forhold til utviklingen for landet samlet. En reduksjon i innbyggertall hos oss samtidig som innbyggertallet i landet som helhet øker, vil medføre en større reduksjon i rammeoverføringene enn den lokale nedgangen isolert sett skulle tilsi.

Til hjelp i vurderingen av befolkningsutviklingen har vi hentet tall fra statistikkbanken hos SSB. Det er sett på et framskrivningsscenarie som kan være aktuelt for Tydal som SSB benevner «Lav nasjonal vekst». Prognosene baserer seg på metoder utarbeidet av SSB for landet sett under ett. Framskrivningene avhenger av fruktbarhet, dødelighet,

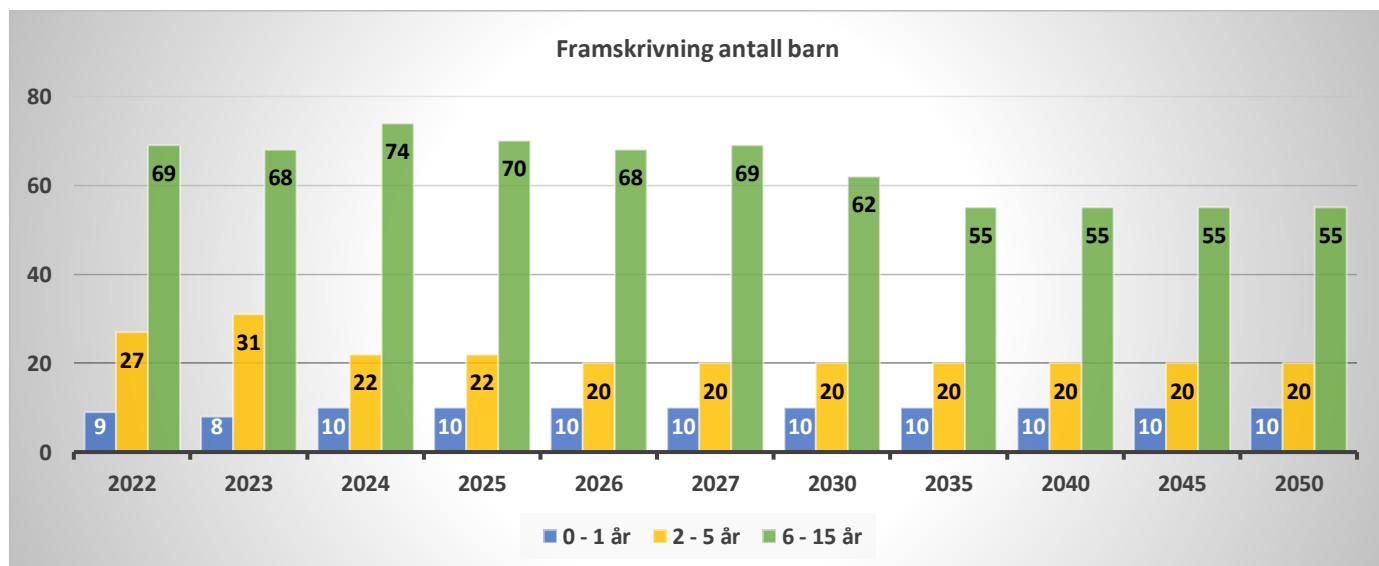
inn- og utvandring og flytting. Disse tallene må i tillegg bearbeides med lokal kunnskap. SSBs prognoser treffer rimelig godt med tanke på den eldre delen av befolkningen. Denne gruppen er forholdsvis stedbunden og flytter lite på seg. SSB sine metoder er imidlertid lite treffsikre for den yngre del av befolkningen i små kommuner utenfor vekstområde, og da særlig de under 16 år, og tallene er derfor korrigert med lokale forhold som har innvirkning på folketallsutviklingen.

Figurene og tabellen under viser forventet befolkningsutvikling fremover. Prognosen for befolkningsutvikling er fordelt på aldersgrupper.

Det er innbyggertallet og befolkningssammensetningen pr. 01.07.23 som danner grunnlaget for overføringene gjennom inntektssystemet for 2024.

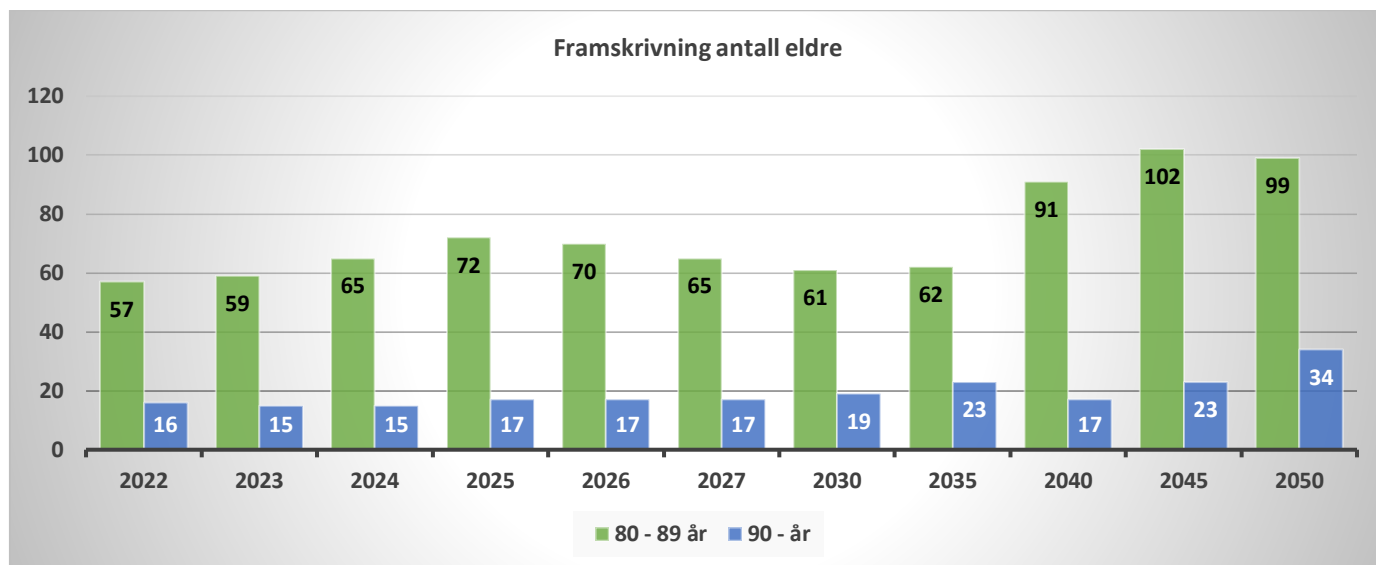
Sammenlignet med befolkningstallet i 2023 viser den totale befolkningsframskrivingen en svak nedadgående tendens utover i planperioden (2024 – 2027). På lang sikt utover mot 2035 og 2040 framskrives folketallet til under 700.

Aldersgruppen 2 – 5 år som er den gruppen som går i barnehagen vil synke noe i planperioden fra 31 barn i 2023 til 20 i 2026. Antallet småbarn (0 – 1 år) er prognosert med et antall på 5 barn pr. år. Disse tallene er det naturlig nok stor usikkerhet omkring. Erfaring har vist at fødselstallet kan variere mye fra det ene til det andre året.

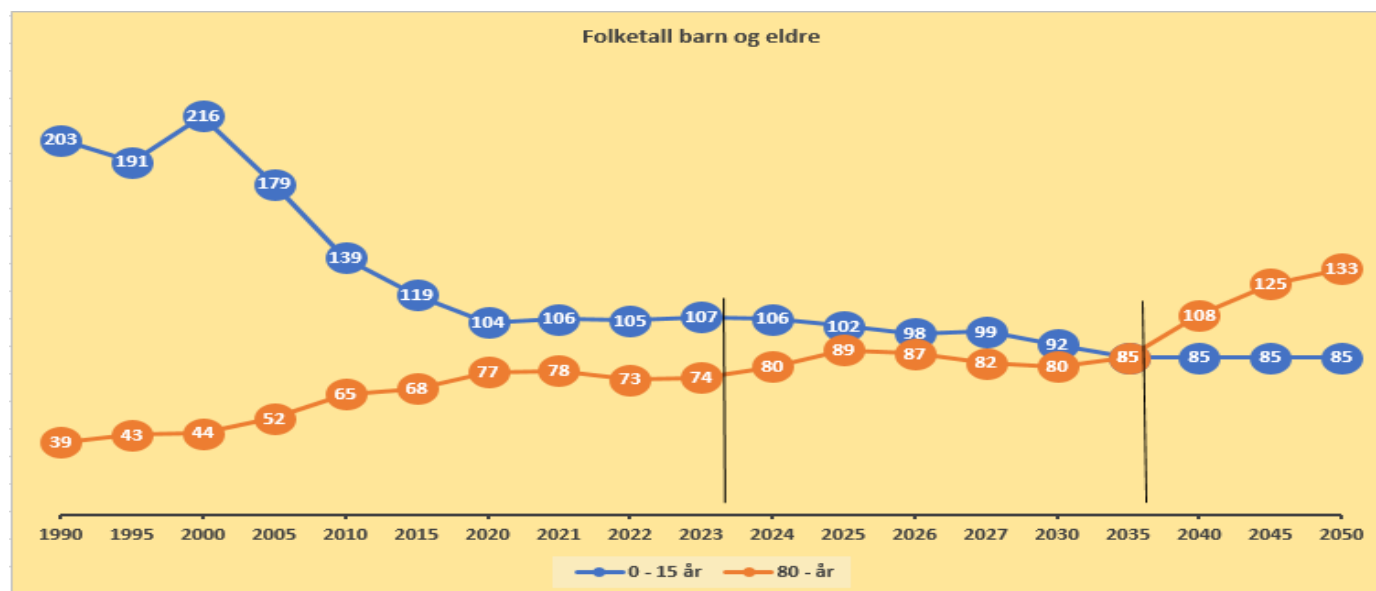
Etter en vedvarende lang periode med meget sterk elevtallsnedgang i grunnskolen viser prognosene at elevtallet i planperioden vil være omkring ca. 70 elever. I 2030 kommer en reduksjon med 7 elever ned til 62. Deretter vil elevtallet synke ytterligere framover.

På lengre sikt er det atskillig mer usikkerhet om både barnetallet i barnehagen og grunnskolen da det i hovedsak er fødselstallet i Tydal som avgjør hvor mange barnehage- og grunnskolebarn det blir. Blir det født i gjennomsnitt 5 barn i året blir det etter hvert bare 50 barn i grunnskolen og 20 barnehagebarn (alderen 2 – 5 år).

I planperioden viser prognosene at antall eldre i aldersgruppen 80 – 89 år vil øke med 13 personer i 2023 til 78 i 2025 (22 %). Deretter kommer en reduksjon før det kommer en svært stor økning fra 2035 og videre utover. I 2040 forventes det 91 personer i aldersgruppen 80 – 89 år.

Antallet eldre i gruppen over 90 år viser bare små endringer i planperioden med 17 personer i 2026. Deretter vil antallet øke ytterligere, helt opp i 23 i 2035 og 34 i 2050.

I 1990 var det hele 203 barn som er fem ganger flere enn antall eldre over 80 år som utgjorde 39. Denne fordelingen har endret seg dramatisk over tid og i 2023 er det 107 barn og 74 eldre. Prognosene fremover viser at det i 2035 vil være like mange barn som eldre. Deretter vil det bli betydelig flere eldre enn barn. Dette er en svært uheldig utvikling.

5. Kommunens rammebetingelser

I økonomiplanen legges det en hel rekke forutsetninger til grunn som prisvekst, lønnsvekst, arbeidsgiveravgift, pensjonskostnader, anslag på skatteinntektene og anslag på rammeoverføringene herunder befolkningsutviklingen, konsesjonskraftinntekter, eiendomsskatt, finanskostnader m.m. i planperioden.

5.1 Driftsinntektene

Kommunesektoren har en rekke inntektskilder; skatteinntekter fra inntekt og formue, statlige overføringer (rammetilskudd, øremerkede tilskudd mv.), gebyrinntekter, renteinntekter, eiendomsskatt og andre særinntekter (kraftinntekter mv.).

Ettersom store deler av kommunesektorens samlede inntekter bestemmes av skatteinntekter og rammetilskudd (de frie inntektene, til sammen ca. $\frac{3}{4}$ i gjennomsnittskommunen), har kommunen begrensede muligheter til å øke sitt inntektsgrunnlag i løpet av økonomiplanperioden. Mulighetene knytter seg i første rekke til å:

- Innføre/øke eiendomsskatt (begrenset oppad til maksimal sats fastsatt av Stortinget) ta ut/øke utbytte fra eierposter hvis mulig.
- Innføre/øke gebyrer for en høyere selvfinansierungsgrad (begrenset oppad til full kostnadsdekning), øke renteinntekter ved å bygge opp fond/styrke likviditeten.

Når kommuneproposisjonen legges fram for Stortinget i mai, vil kommunene få en god indikasjon på utviklingen i sektorens frie inntekter i året som kommer. Nivået på de frie inntektene fastsettes endelig i statsbudsjettet på høsten. I forbindelse med at statsbudsjettet legges fram, utarbeider departementet også et anslag på fordelingen av de frie inntektene på kommunenivå. Anslaget vises i Beregningsteknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (Grønt hefte) og i nettløsningen «Frie inntekter på nett» som finnes på departementet sine nettsider. Ved utarbeidelsen av anslaget på de frie inntektene på kommunenivå i statsbudsjettet legges innbyggertallet per 01.07 året før budsjettåret til grunn, samt oppdaterte kriteriedata. I kommuneproposisjonen varsles eventuelle endringer i inntektssystemet, innlemming av øremerkede tilskudd og oppgaveendringer for det kommende budsjettåret. Alt dette er innarbeidet i anslaget på frie inntekter, slik at rammetilskuddet som presenteres i statsbudsjettet er endelig (sett bort fra eventuelle tilleggsbevilgninger senere i budsjettåret).

Ordningen med løpende utjevning av skatteinntektene gjør at den enkelte kommunes skatteinntekter ikke vil være kjent før på nyåret etter budsjettåret. Det er derfor viktig at den enkelte kommune selv gjør egne anslag på skatteinntektene. Skatteinntektene som omfattes av inntektsutjevningen er skatt på alminnelig inntekt og formue fra personlige skattytere, samt naturressursskatt. Størrelsen på skatteinntektene avhenger blant annet av utviklingen i skattegrunnlagene og av den kommunale skattøren. Inntektsutjevningen eller skatteutjevningen skal utjevne forskjeller mellom kommunenes skatteinntekter.

Dersom en tar utgangspunkt i skatteinntekter og inntektsutjevning, vil en kunne gjøre rimelig gode anslag for den enkelte kommune ved å basere seg på faktiske skatteinntekter fra foregående år og justere med (1) skatteveksten i makro, (2) egen befolkningsutvikling i forhold til landsgjennomsnittet og (3) eventuelt justere for kjente faktorer for eget skattegrunnlag som kan påvirke inntektsutjevningen.

Frie inntekter består av rammetilskudd, skatteinntekter (fra private og kraftanlegg), eiendomsskatt, konsesjonskraft og andre ikke øremerkede statlige tilskudd, og er hovedfinansieringskilden for driftsrammene.

5.1.1 Skatteinntekter og rammetilskudd

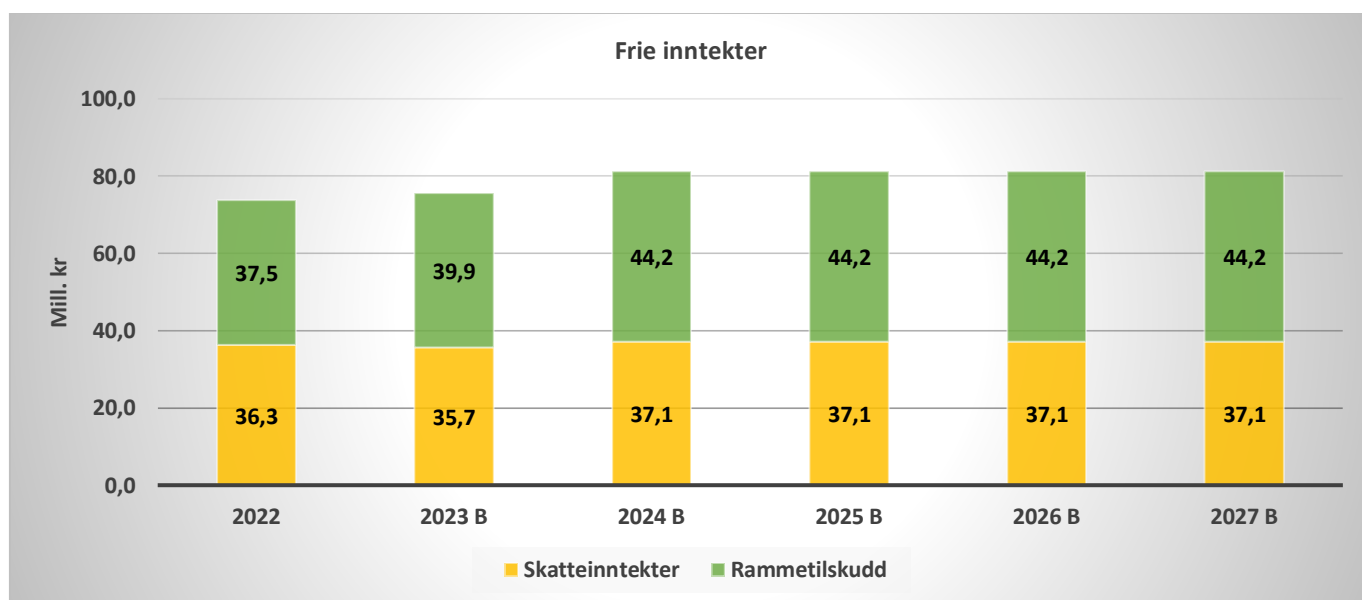
Kommunesektorens rammebetingelser styres i vesentlig grad av de bevilgninger som Stortinget vedtar. Som utgangspunkt for budsjettarbeidet har man hatt kommuneproposisjonen (Kprp) som kom i mai og Regjeringen Støres forslag til statsbudsjett for 2024 (Prop. 1 S). Statsbudsjettet er i skrivende stund ikke vedtatt så det er en viss grad av usikkerhet som berører kommuneøkonomien.

Kommunesektorens organisasjon (KS) har utviklet et verktøy (prognosemodell) for beregninger av de frie inntektene. Dette verktøyet blir oppdatert jevnlig basert på ny informasjon om inntektsrammene og befolkningsutvikling, og innarbeider blant annet også beregningene som departementet gjør i Grønt hefte.

KS' prognosemodell er et godt utgangspunkt for å beregne kommunenes frie inntekter. Den er også nyttig for kommunen å bruke til å utarbeide anslag på de frie inntektene utover i økonomiplanperioden. Kommunen må legge inn egne prognoser på befolkningsutvikling, både for landet som helhet og i egen kommune, samt justere forventet vekst for skatt og rammetilskudd på nasjonalt nivå i økonomiplanperioden. Den enkelte kommune kan vurdere om den vil legge til grunn egne befolkningsprognoser basert på lokal kunnskap eller benytte SSBs befolkningsprognoser. Ved å legge inn SSB sin befolkningsprognose for utviklingen av befolkningen for landet, vil en kunne få et rimelig godt anslag på utviklingen i frie inntekter for egen kommune. Når det gjelder hvilken inntektsvekst på nasjonalt nivå som det vil være rimelig å legge til grunn i økonomiplanen, vil det sjeldent være gitt klare signaler om hvilken inntektsvekst som kan forventes utover det første året fra sentralt hold. Enkeltelementene i skatt og rammetilskudd for 2023 og i økonomiplanen fremkommer i figuren nedenfor.

Tallene i figuren er hentet fra prognosemodellen som er utarbeidet av KS på bakgrunn av regjeringens forslag til statsbudsjett for 2024 og befolkningsprognosene for Tydal.

Man mottar størst innbyggertilskudd for de eldste og barn i barnehage- og grunnskolealderen. Det har sammenheng med at kostnadene er størst med å gi tjenestetilbudene til disse aldersgruppene.

For 2024 vil Tydal kommune ha en utgiftsbehovsindeks på 1,5025 dvs. at vi er vurdert å være 50,25 % dyrere å drifte enn gjennomsnittet av kommunene i Norge. Indeksen er forutsatt stabil i hele planperioden.

Anslag på frie inntekter for 2024 er 81,3 mill. kr. I tallet er kompensasjon for forventet lønns- og prisvekst (deflator) på 4,3 % inkludert. Kommunen vil for 2024 ikke motta skjønnsmidler gjennom statsbudsjettet. Anslag på oppgavekorrigert vekst fra regnskap 2023 utgjør ca. 3,6 mill. kr tilsvarende 4,7 %. Med en deflator (lønns- og prisvekst) på 4,3% innebærer det en liten reell økning i de frie inntektene for 2024.

5.1.2 Eiendomsskatt

Tydal kommune har hatt eiendomsskatt på kraftverk og kraftnettet i mange år. Satsen er 7 promille som er maksimalsatsen. Eiendomsskattetaksten fastsettes av kommunen med unntak av for kraftanleggene hvor den fastsettes av ligningsmyndighetene.

Eiendomsskatt fra kraftanleggene

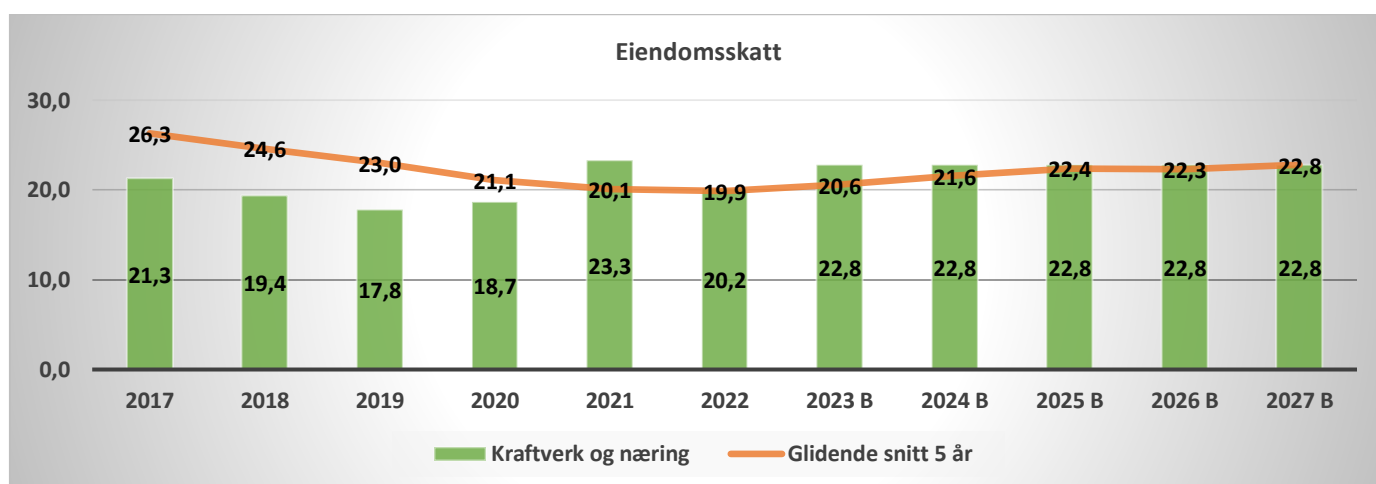
Det er staten som fastsetter skattetakstgrunnlaget for kraftanleggene. Normalt offentliggjøres det omkring 20. oktober året forut før skatten utskrives. Når dette skrives (05.11.23), har vi ikke mottatt grunnlaget. Det innebærer at eiendomsskatten fra kraftanleggene ikke er kjent når kommunedirektørens forslag til budsjett og økonomiplan fremlegges.

Eiendomsskattene fra kraftanleggene ble i perioden fra 2016 til 2020 redusert med 10,3 mill. kr ned til 18,7 mill. kr i 2020. Beløpet i 2020 inkluderer økt eiendomsskatt for eiendomsskatteårene 2016 – 2018 på nesten 1 mill. kr.

For 2022 utgjorde eiendomsskattene 20,2 mill. kr mens den i 2023 vil utgjøre 25 mill. kr som inkluderer 2,1 mill. kr i økt eiendomsskatt for skatteårene 2016 og 2017. Ser vi bort fra det siste er det likevel stor økning i eiendomsskattene fra 2022 til 2023 på 2,6 mill. kr.

Når vi ser på gjennomsnittsinntektene fra eiendomsskattene som glidende gjennomsnitt over 5 år, er inntektene mer stabil. I perioden 2018 til 2022 varierte de årlig mellom 19,4 mill. kr og 23,3 mill. kr i 2021. Reduksjonen i eiendomsskattene fra kraftanleggene fra 2016 og framover skyldes bl.a. innfasing av tidsserier med lavere kraftpriser enn de som fases ut som legges til grunn ved beregning av eiendomsskatten på kraftverk. I tillegg er satsen for den statlige grunnrenteskatten økt, og siden grunnrenteskatten kommer til fradrag i kommunens eiendomsskattegrunnlag, skjer det en forskyvning av skattegrunnlaget fra kommunene til staten. Det er usikkert hvordan dette påvirker grunnlaget for 2024 og årene framover. Budsjettet og økonomiplanen er oppsatt med årlig 22,8 mill. kr i eiendomsskatt fra kraftanleggene hvert av årene i planperioden. I planperioden vil det glidende gjennomsnittet over 5 år antagelig være noenlunde stabilt omkring 22 mill. kr.

For økonomiplanperioden kan eiendomsskattene anslås slik i mill. kr:

5.1.3 Konesjonskraftinntekter

Eiere av større vannkraftverk har plikt til å levere en andel av kraften som produseres til kommunene som er berørt av kraftutbyggingen, såkalt konesjonskraft. Plikten til å avstå konesjonskraft er lovbestemt og kraften skal leveres til den prisen som loven foreskriver. Retten til konesjonskraft er begrenset til primærkommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Overskytende kraft tildeles til fylkeskommunen. Formålet med konesjonskraften er å sikre vertskommunene en andel av verdiskapningen som vannkraftutbyggingen gir opphav til. Vertskommunene bidrar gjennom avståelse av verdifulle naturressurser til denne verdiskapningen.

I kontrakt mellom Statkraft energi AS og Tydal kommune datert 26.11.12 fremgår det at den maksimale konesjonskraftmengden til Tydal kommune utgjør 110,4 GWH. Alminnelig forbruk i Tydal utgjorde i 2021 imidlertid 39,5 GWH så kommunen får nyttiggjort kun ca. 1/3 av den totale mengden. Mye av det overskytende går midlertidig til fylkeskommunen. Etableringen av Tydal Data Center AS gjør at kommunen kan ta ut hele konesjonskraftmengden fra og med 2022.

Prisen kommunen betaler for innkjøpet fra Statkraft er sammensatt med 24,4 GWH til såkalt OED-pris og resterende 86,3 GWH til selvkostpris på kraftverkene i Tydal. Fordelingen fremkommer av avtalen med Statkraft og baserer seg på konsesjoner gitt før og etter 1959. Mens OED-prisen er svakt stigende, er derimot selvkostprisen på kraftverkene i Tydal sterkt økende. Det skyldes at det pågår omfattende vedlikehold og oppgradering av verkene, et arbeid som vil pågå i flere år fremover.

For økonomiplanperioden kan netto konsesjonskraftinntekter anslås slik i mill. kr:

Netto inntekter fra salg av konsesjonskraft varierer mye fra år til år. I 2021 utgjorde de 2,1 mill. kr mens de i 2023 er budsjettet til 24 mill. kr. Den store økningen i 2022 kommer som en følge av betydelig høyere pris enn i 2021 og at kommunen nå kan ta ut all tilgjengelig konsesjonskraft som utgjør 110,4 GWH. I 2021 solgte kommunen til sammenligning 39,5 GWH. Den store økningen i solgt mengde skyldes etableringen av datasenteret.

Årsaken til svingningene i prisene skyldes tilbud og etterspørsel herunder finanskriser samt tilgang til kraft og kapasitetsutnyttning i nettet. Prisen på kull og CO2 er underliggende prisdrivere på strømprisene i et langsiktig perspektiv. På mellomlang sikt kommer hydrologien inn som en faktor og på kort sikt påvirkes prisene av tilgang på kraft som ikke kan magasineres (solenergi og vindkraft).

Konsesjonskrafta selges til fastpris og krafta for 2024 er solgt. Gitt at prisen vi må betale for konsesjonskraften (OED-prisen og selvkostprisen) samt innmatingskostnader blir som forventet, kan det anslås en netto inntekt på 29 mill. kr i 2024. Ved å selge krafta til fastpris vil risikoen for store avvik mellom regnskap og budsjett være betydelig mindre.

For årene 2025 – 2027 er det lagt til grunn et noe lavere inntektsnivå. Videre er det lagt til grunn at innkjøpsprisen (selvkostprisen) øker noe fremover. Selvkostprisene øker fordi det pågår omfattende vedlikehold og oppgradering av kraftverkene i Tydal. Nettoinntektene vil med disse forutsetningene, årlig utgjøre ca. 24 mill. kr.

5.2 Driftsutgiftene

Kommunesektoren har en rekke utgifter knyttet til tjenesteproduksjon. I konsekvensjustert budsjett legges det til grunn at man opprettholder dagens driftsaktivitet uten at det settes i gang nye driftstiltak og nye investeringer. Det innebærer uforandret personalinnsats som er kommunens klart største og viktigste ressurs.

I del 2 økonomisk handlefrihet vil de ulike sektorenes utgiftsbehov vurderes med utgangspunkt i befolkningsprognosene og eventuell kjennskap til særskilte behov ved befolkningen. Det gjøres vurderinger rundt hvordan befolknings sammensetningen vil påvirke tjenestebehovet og utgiftene.

5.2.1 Lønns- og prisvekst, pensjonsutgiftene og arbeidsgiveravgift

Lønns- og prisvekst

I statsbudsjettet anslås prisveksten for kommunale varer og tjenester (kommunal deflator) fra 2023 – 2024 til 4,3 %. Kommunenes lønns- og prisvekst kompenseres ved å øke rammetilskuddet med den kommunale deflatoren.

Lønnsveksten for 2024 er anslått til 4,9 %. Det er i budsjettet avsatt budsjettmidler i samme størrelse som anslått lønnsvekst. I kr utgjør det 3,6 mill. kr. Beløpet inkluderer sosiale omkostninger.

Med samlede lønnskostnader herunder sosiale omkostninger på ca. 90 mill. kr vil selv små lønnstillegg utgjøre store beløp. En årslønnsvekst på 1 % vil utgjøre 0,9 mill. kr, 2 % 1,8 mill. kr osv.

Arbeidsgivers andel av pensjonsutgiftene

Kommunens pensjonsleverandør er for lærerne Statens pensjonskasse (SPK) og for øvrige ansatte Kommunal land-pensjonskasse (KLP).

I budsjettforslaget er normalpremien for pensjonsutgiftene, basert på aktuarberegninger av KLP og SPK lagt til grunn. Beregningene gir følgende beregningssatser for 2021:

KLP – Fellesordningen	18 % av brutto lønnsutgift
KLP – Sykepleierordningen	18 % av brutto lønnsutgift
SPK (Statens pensjonskasse)	8,6 % av brutto lønnsutgift

Kommunens samlede kostnader til pensjon vil utgjøre 10,8 mill. kr i 2024.

Alle kommuner som har offentlig tjenestepensjon i KLP må skyte inn et egenkapitalinnskudd. Dette innebærer at vi også er eiere av selskapet. Hvis KLPs styre krever ytterligere egenkapitalinnskudd plikter vi som eier å skyte inn dette. Egenkapitalinnskudd i KLP skal føres i investeringsregnskapet. Egenkapitalinnskuddet skal føres i regnskapet som kjøp av andeler og kan ikke lånefinansieres. Beregninger fra KLP viser at egenkapitalinnskuddet for 2024 kan anslås til ca. 0,5 mill. kr. Dette beløpet videreføres i planperioden og finansieres med overføring fra driftsregnskapet.

Arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveravgiften i Tydal er på 6,4 %. Kommunen har et samlet budsjett på ca. 5,4 mill. kr i arbeidsgiveravgift for 2024.

5.3 Investeringer og gjeld

En økonomiplan skal vise hvordan kommunens investeringer i bygg og anlegg vil påvirke kommunens økonomi de kommende årene. I konsekvensjustert budsjett vises konsekvensene uten at det gjøres nye investeringer.

En kommune med sterk befolkningsvekst kan måtte investere i nye bygninger fordi kommunen har nådd en kapasitetsgrense. Det kan kreve at kommunene påtar seg utgifter i forkant av at de nye innbyggerne utløser inntekter. Dette krever god planlegging og god økonomistyring. En kommune i motsatt situasjon må kanskje redusere bygningsmassen fordi det ikke lenger er grunnlag for å opprettholde tjenester i eksisterende bygninger. Dette fører til økte investeringsutgifter ved nyinvesteringer, eller muligheter for inntekter fra salg av bygninger der det er marked for det.

Investeringer betyr at kommunen får endrede drifts- og vedlikeholdskostnader. Økte finansutgifter gjennom renter og avdrag vil belaste kommunens budsjett. I tillegg kommer utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av bygningene.

Avhending av bygninger og annen kapital vil kunne gi kommunen inntekter som kan finansiere andre investeringer, eller redusere lånegjeld, og kan dermed bidra til lavere vekst eller reduksjon i finansutgiftene. Avhending gir også muligheter for å redusere utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold.

Utgangspunktet for finansutgiftene er kommunens samlede gjeld. Når en skal vurdere hvordan økt gjeld slår ut på driftsnivået, er det viktig først å ta hensyn til at for visse typer investeringer vil økte rente- og avdragsutgifter helt eller delvis kunne bli motsvart av økning på inntektssiden. Det gjelder for eksempel rentekompensasjonsordninger, der staten dekker renteutgiftene, og investeringer på selvkosttjenester, der utgiftene i praksis vil bli dekket gjennom gebyrene fra innbyggerne. Deretter må kommunen anslå størrelsen på de årlige avdragene og sørge for at disse er tilstrekkelige til å oppfylle kravet i kommuneloven om minimumsavdrag. Kommunens gjeldsutvikling gjennom året sammenholdt med forventet rentenivå på gjelden er grunnlaget for beregning av kommunenes renteutgifter. Forventede renteutgifter vil avhenge av om, og eventuelt i hvilken grad kommunen har bundet renten på eksisterende gjeld, og hvordan rentene forventes å utvikle seg de neste årene. Her vil også kommunens finansreglement legge føringer på hvordan kommunen skal forvalte gjelden i økonomiplanperioden.

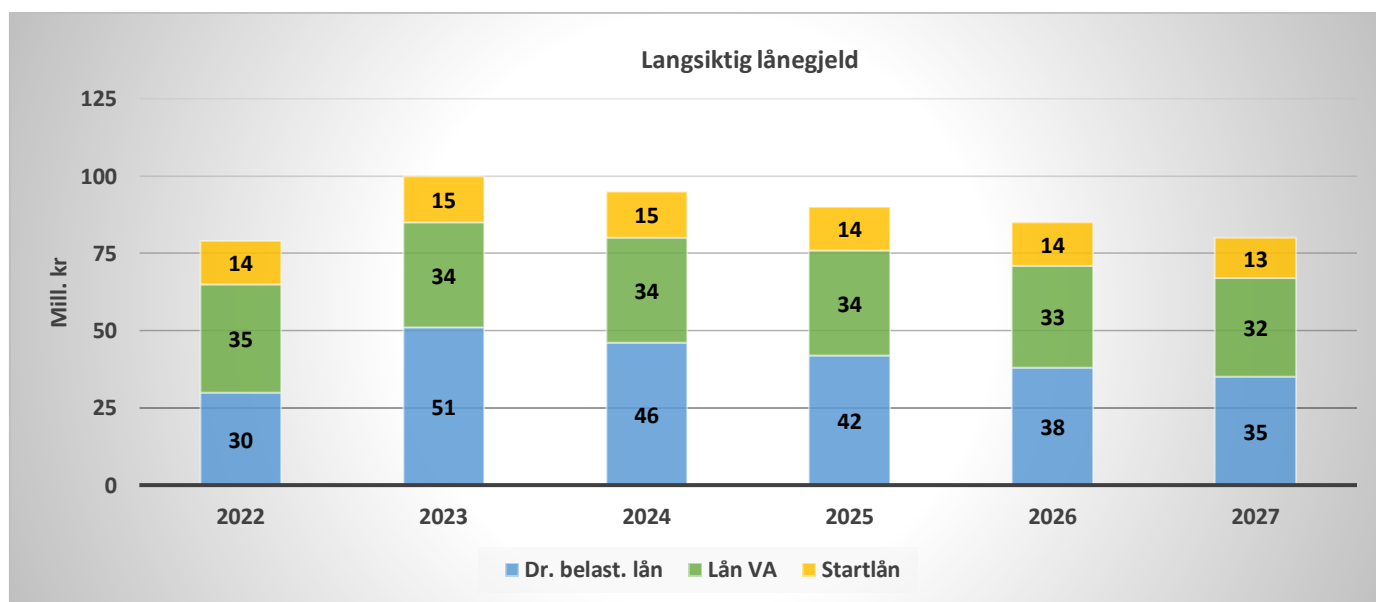
I mars i 2020 kom koronapandemien som førte til svært store utfordringer på mange områder. Én av dem var på finansområdet. Finansmarkedene var svært urolige og påvirket alle i mer eller mindre grad med stort rentefall. Det gjaldt både på innlåns- og innskuddssiden. Rentenivået har i 2023 økt kraftig. Det har ført til både økte renteutgifter og renteinntekter.

5.3.1 Langsiktig lånegjeld, finansutgifter- og inntekter

Ikke alle låneopptak belaster kommunens økonomi like mye. Kommunen har store investeringer i VA-området (vann og avløp). Der skal kapitalutgiftene dekkes av gebyrer fra abonnentene. Kommunen tar også opp en del lån til videre utlån (startlån) fra Husbanken. Disse lånene tilbakebetales fra låntakerne.

5.3.2 Langsiktig lånegjeld

For økonomiplanperioden kan utviklingen i den langsiktige lånegjelda anslås slik i mill. kr pr 31.12:

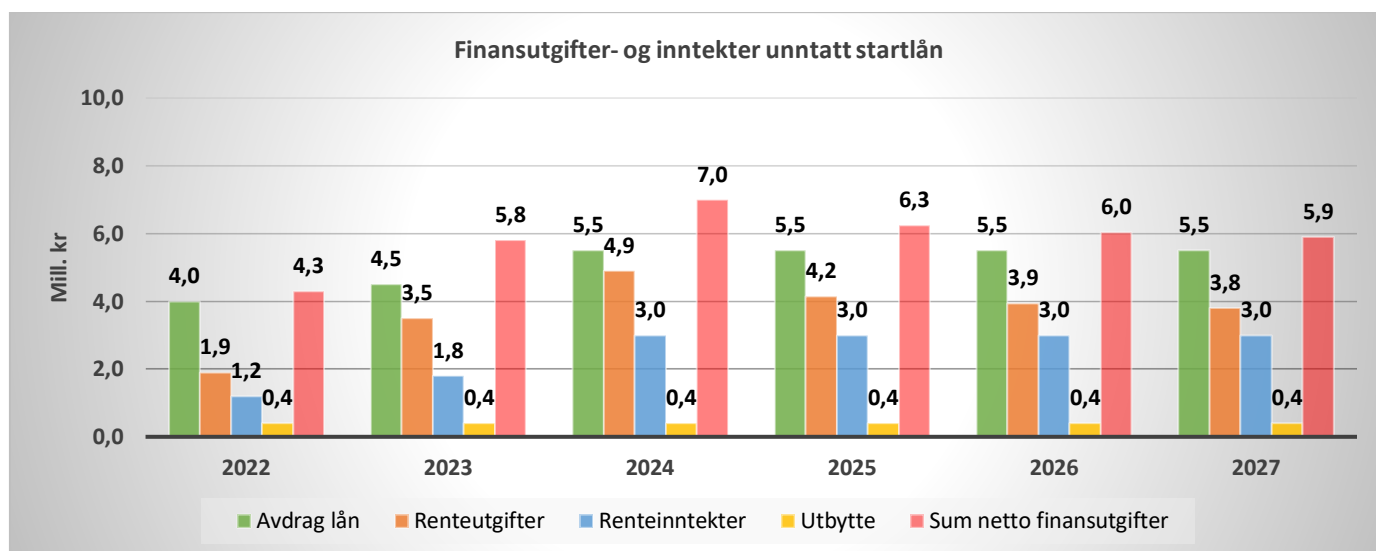

Den totale langsiktige lånegjelda utgjorde 79 mill. kr pr 31.12.22 (toppen av stolpene).

Lånegjelda har de siste årene vært relativt stabil. Startlån og lån (avskrivninger) i avgiftssektorene (vann og avløp) utgjør til sammen 49 mill. kr og belaster som sådan ikke kommunens netto driftsresultat. Restgjelda som påvirker driften, vil pr. 31.12.23 utgjøre 51 mill. kr (blå stolpe i diagrammet ovenfor) og utgjøre 51 % av den totale lånegjelda. Ved slutten av planperioden vil den ha sunket til 35 mill. kr forutsatt at det ikke blir tatt opp lån som påvirker kommuneøkonomien.

5.3.3 Netto finansutgifter

For økonomiplanperioden kan netto finansutgifter anslås slik i mill. kr:

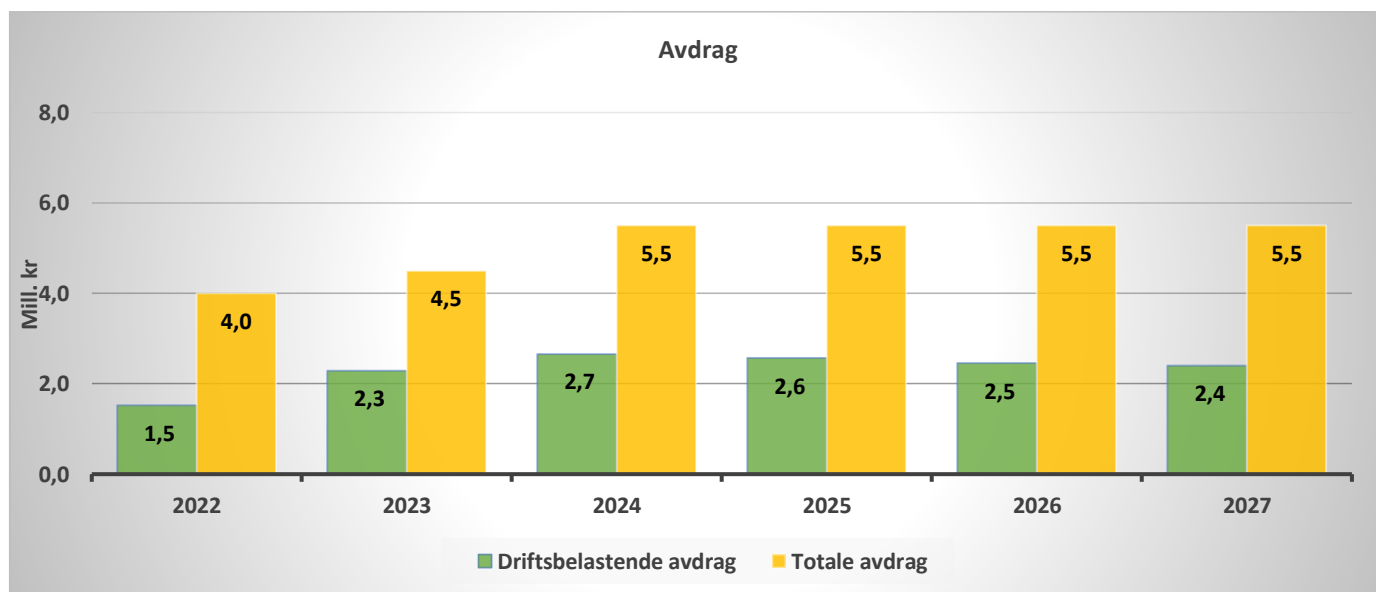
Netto finansutgifter består av summen av avdragene tillagt renteutgiftene med fradrag for renteinntektene og utbytte. Netto finansutgifter utgjorde 4,3 mill. kr i 2022. Deretter vil de øke til ca. 7 mill. kr i 2024 og videre utover i planperioden vil de reduseres litt forutsatt at det ikke blir tatt opp nye lån i perioden. I 2023 skal netto finansutgifter utgjøre tilsammen 5,8 mill. kr. Avdragene vil øke noe i 2023 som en følge av låneopptak på 26 mill. kr i 2023.

Renteutgiftene- og inntektene øker begge betydelig i 2023 og vil sannsynligvis fortsette å gjøre det også i 2023. Renteinntektene er oppført i henhold til gjeldende avtaler og rentenivå på forventet likviditetsbeholdning. Avkastningen på de likvide midlene herunder fondene kan anslås til 3 mill. kr hvert år i planperioden.

Utbytte gjelder utbytte på kommunens aksjer i Trønderenergi AS hvor det forventes en årlig inntekt på 0,4 mill. kr.

5.3.4 Avdrag

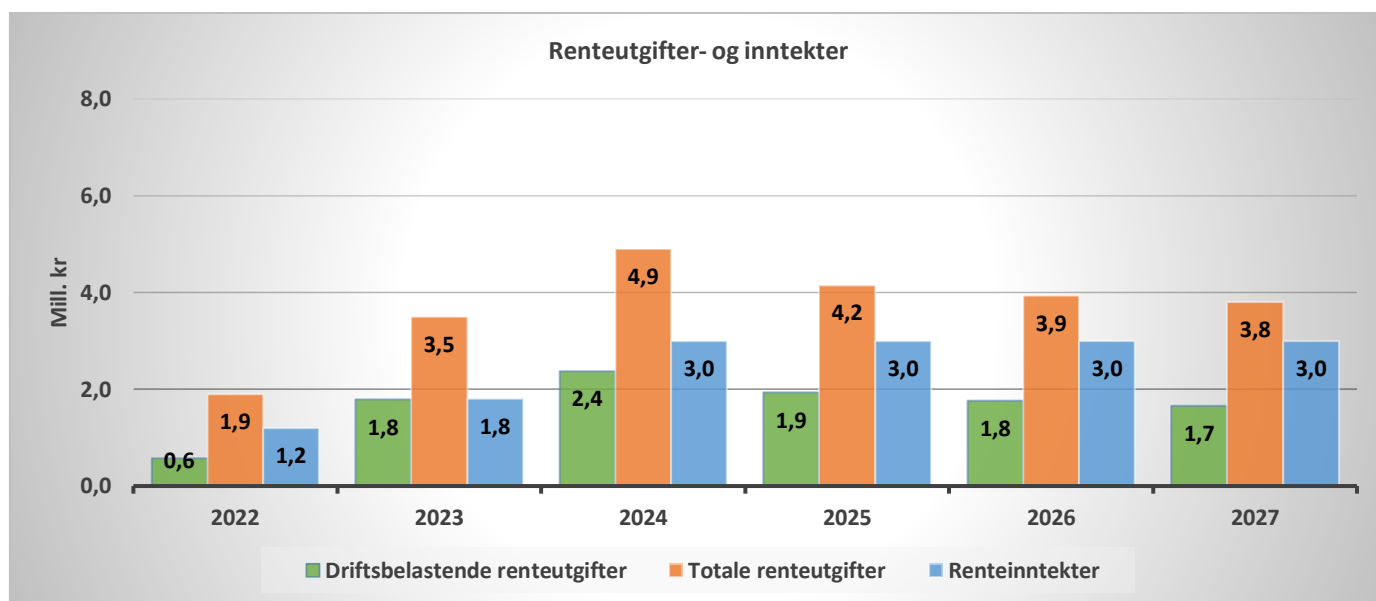
For økonomiplanperioden kan avdragene anslås slik i mill. kr:

Driftsbelastende avdrag utgjorde 1,5 mill. kr i 2022. Deretter vil de øke i planperioden til 2,7 mill. kr i 2024 for så å synke litt videre utover i planperioden forutsatt at det ikke blir tatt opp nye driftsbelastende lån i perioden. I 2023 vil driftsbelastende avdrag utgjøre ca. 50 % av de totale avdragene.

5.3.5 Renteutgifter- og inntekter

For økonomiplanperioden kan rentekostnadene- og inntektene anslås slik i mill. kr:

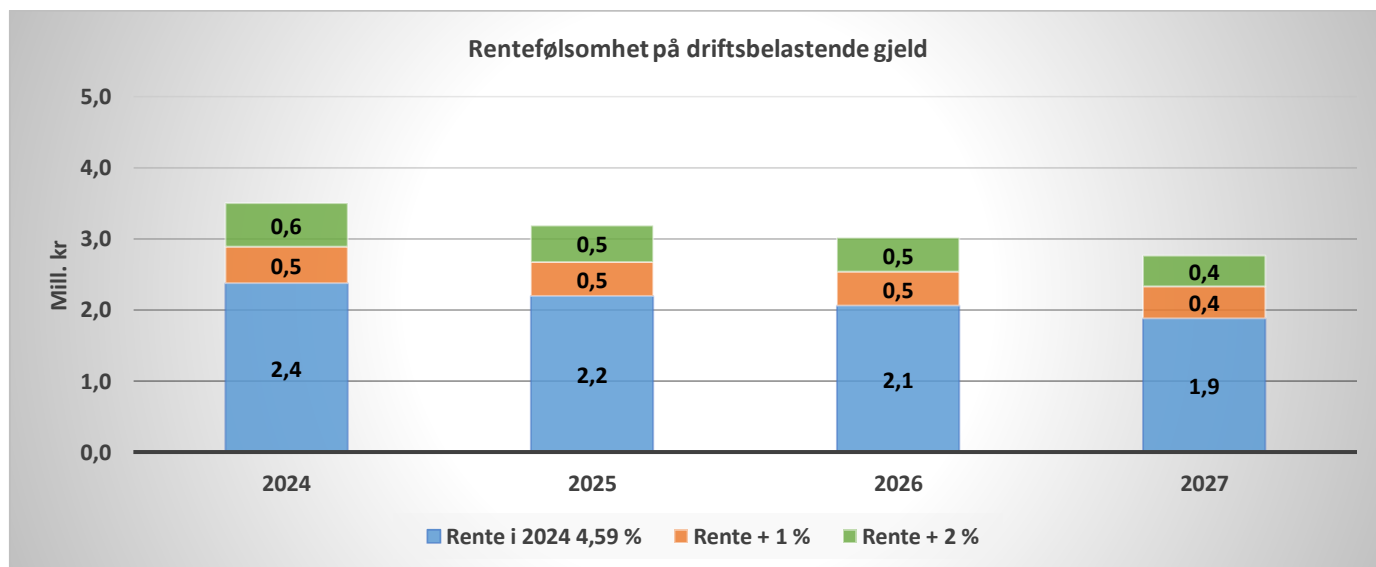

Driftsbelastende renteutgifter utgjorde 0,6 mill. kr i 2022. Renteutgiftene vil øke betydelig fremover som en følge av og økt rentenivå og anslås årlig til 2,4 mill. kr i 2024 og litt under 2 mill. kr videre utover planperioden forutsatt at det ikke blir tatt opp nye driftsbelastende lån i perioden. I 2023 vil driftsbelastende renteutgifter utgjøre 50 % av de totale renteutgiftene.

Renteinntektene vil i 2024 utgjøre 3 mill. kr som faktisk er 0,6 mill. kr høyere enn de driftsbelastende renteutgiftene.

5.3.6 Rentefølsomhet på driftsbelastende renteutgifter

Kommunen er følsom for renteoppgang på den driftsbelastende gjelda. Grafen under viser endringer om renten øker med henholdsvis 1 og 2 %-poeng i forhold til dagens rentenivå.

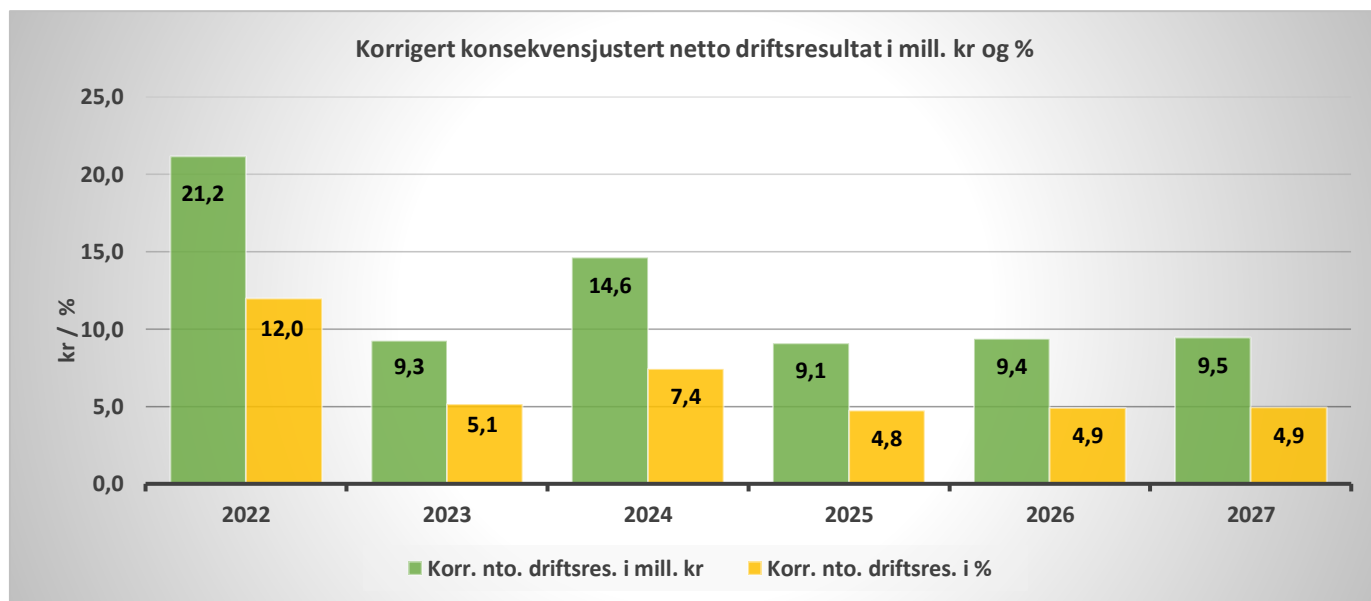
Vi ser at om renten øker med 1 %-poeng så øker de driftsbelastende renteutgiftene med om lag 0,5 mill. kr. En økning på 2 %-poeng vil medføre en økning i driftsbelastende renteutgifter på 1 mill. kr. Økte renteutgifter på den driftsbelastende lånegjelda må inndeckes. Med foreløpig relativ lav driftsbelastende lånegjeld er Tydal kommune mindre utsatt for rentehevinger.

6. Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser hvor stor del som kan brukes til å finansiere nye investeringer og avsetninger. Tallet må være positivt for at kommunen skal ha økonomisk bæreevne til å finansiere investeringer og avsetninger. For analysebruk er bl.a. både driftsinntektene- og utgiftene korrigert for avsetning og bruk av bundne driftsfond. Disse størrelsene varierer betydelig fra år til år, og korrigeringene er gjort for å få sammenlignbare tall over flere år. Disse korrigeringene fører til endret netto driftsresultat.

Netto driftsresultat er den beste indikatoren på økonomisk balanse i kommunesektoren, som igjen er viktig for å sikre et godt og stabilt tjenestetilbud. Anbefalt korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene (netto resultatgrad) er minimum 1,75 %. Tydal kommune har vedtatt et måltall på 1,7 %.

Korrigert netto driftsresultat

Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat viser stort positivt handlingsrom hvert år i planperioden (2024 – 2027) **med 14,6 mill. kr i 2024 synkende til 9,1 – 9,5 mill. kr de øvrige årene utover i planperioden.**

I prosent utgjør dette 7,4 i 2024 synkende til 4,9 % i 2027. Det er da forutsatt at man opprettholder dagens driftsnivå uforandret, uten bruk av disposisjonsfond og nye finanskostnader.

Bakgrunnen for at kommuneøkonomien har bedret seg skyldes en sterk økning i nettoinntektene fra salg av konsekvenskraft fra og med 2022. Disse inntektene blir historisk høye både i 2023 med 25 mill. kr og 29 mill. kr i 2024.

Kommunen har gjennom år likevel mistet andre store inntekter med bakgrunn i følgende forhold:

- Stor nedgang i eiendomsskattene.
- Stor nedgang i antall grunnskolebarn.
- Stor nedgang i antall barnehagebarn.

Eiendomsskatteinntektene fra kraftverkene har siden 2016 blitt redusert med 10 mill. kr tilsvarende over 30 % sammenlignet med 2022. Sammenlignet med anslåtte eiendomsskatteinntekter for 2024 vil disse inntektene ha sunket med 6 mill. kr tilsvarende 20 %.

Den store nedgangen i både barnehage- og grunnskolebarn de siste årene gjør at kommunen over tid har fått en meget stor nedgang i inntekter gjennom inntektssystemet for disse aldersgruppene.

6.1 Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat målt mot kommunens eget mål

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 og budsjettet for 2019, ble det bl.a. vedtatt mål om at for å skape en robust økonomi, og tilstrekkelig handlingsrom, skal netto driftsresultat være minimum 1,7 % i løpet av planperioden.

Målet innebærer at det årlig må avsettes 3,5 mill. kr med budsjetterte brutto driftsinntekter på 196 mill. kr (2024).

Nøkkeltall	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Korr. nto. dr. res.i %	12,0 %	5,1 %	7,4 %	4,8 %	4,9 %	4,9 %
Kommunens eget mål i %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %
Pluss/minus mål %-poeng	10,3 %	3,4 %	5,7 %	3,1 %	3,2 %	3,2 %
Korr. nto. dr. res. i mill. kr	21,2	9,3	14,6	9,1	9,4	9,5
Kommunens eget mål i mill. kr	2,8	3,0	3,5	3,5	3,5	3,5
Pluss/minus mål mill. kr	18,4	6,3	11,1	5,6	5,9	6,0

God måloppnåelse (over 1,7 %)	Akseptabel måloppnåelse (0 – 1,7 %)	Dårlig måloppnåelse (under 0 %)
-------------------------------	-------------------------------------	---------------------------------

Konsekvensjustert korrigert netto driftsresultat er positivt hvert år i planperioden med 7,4 % i 2024 synkende til 4,9 % i 2027. Det innebærer at man ikke bare har nådd målet, men også ligger betydelig over om å frigjøre 1,7 % av budsjetterte brutto driftsinntekter for kommunen.

Differansen mellom kommunens mål og korrigert konsekvensjustert netto driftsresultat i planperioden utgjør 5,7 prosentpoeng i 2024 synkende til 3,2 prosentpoeng i 2027. I kr utgjør differansen 11 mill. kr i 2024 synkende til 6 mill. kr i 2027.

Over tid må kommunens netto driftsresultat være positivt for å sikre en bærekraftig økonomi og en effektiv ressursbruk. Ved å gjennomføre det vil man sikre at det ikke oppstår ubalanse i økonomien.

Selv om kommuneøkonomien nå bedres betydelig, må det fortsatt være stort fokus på omstilling og effektivisering av tjenestene. Bedring av kommuneøkonomien vil gjøre kommunen mer robust i forhold til valg man har tatt med å bestå som egen kommune. Det gir større muligheter til å møte fremtidens utfordringer gjennom vekst og utvikling. Samtidig gir det muligheter til større grad av vedlikehold av bygg og anlegg samt å realisere nødvendig infrastruktur i det kommunale tjenestetilbudet.

I økonomiplanens del 2 ser vi på hvilke disposisjoner og driftsendringer som gjøres i planperioden.

Del 2 - Økonomisk handlefrihet

Innledning

Del 2 økonomisk handlefrihet er en videreføring av del 1 konsekvensjustert budsjett som fokuserte på konsekvensene av å opprettholde dagens driftsaktivitet i økonomiplanperioden.

Del 2 er en analyse av dagens utgiftsrammer med hensyn på hvilke bindinger som ligger i disse. Siktemålet med analysen er å få fram den faktiske/reelle økonomiske handlefriheten.

Spørsmål det er naturlig å stille seg i den forbindelse er:

- Samsvarer dagens ressursfordeling med de politiske prioriteringer og vurderinger av de ulike behov?
- Benyttes tildelte ressurser til ulike formål på en rasjonell og effektiv måte?
- Oppnår en de resultater som en forventet ved ressurstildelingen til ulike formål?
- Samsvarer dagens subsidiepolitikk (f.eks. avgifts- og egenbetalingspolitikk) med de politiske prioriteringer?

Analysen vil skje ved en drøfting av hver enkelt sektors rammer og vil så langt det er mulig inneholde opplysninger om mulige reelle innsparinger og inntektsøkninger.

Del 2 ivaretar også lovens krav om handlingsplan hvor det foreslås tiltak i planperioden for å arbeide mot målene i kommuneplanen.

Som vi så i del 1 konsekvensjustert budsjett vil det å videreføre dagens driftsnivå uforandret gi kommunen fortsatt økonomisk handlingsrom, dog under svingende inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt.

7. Sektorene

7.1. Ansvarsområde 1 – sentrale styringsorganer og fellesfunksjoner

Politisk

Kommunen har ordfører på heltid samt en ressurs som varaordfører. De politiske organene omfatter kommunestyret, formannskapet, utvalg for miljø og samfunn, sakkyndig nemnd og sakkyndig klagenemnd for eiendomsskatt med flere. Det er avsatt 2,2 mill. kr til disse utgiftene.

Administrasjon

Kommunedirektørens ledergruppe består pr i dag av kommunedirektøren, næringssjef, sektorleder helse og omsorg, økonomisjef, sektorleder teknikk og landbruk og sektorleder oppvekst. Det er 3 årsverk på sentraladministrasjonen (kommunedirektør, økonomisjef og personlrådgiver). Ledergruppa har møter stort sett hver uke. Det gjennomføres i tillegg tjenesteledermøter. Her legges en sentral del av grunnlaget for en helhetlig organisasjon.

Administrativ virksomhet er i hovedsak stab- og støttefunksjoner som er underlagt kommunedirektøren. Dette gjenspeiler enhetens viktigste oppgave, som er å bidra til spisskompetanse og støttefunksjoner til de øvrige driftsenhetene. Herunder ligger økonomi/kommunekasse, personal, IKT, servicekontor, arkiv m.m.

Servicekontoret

Servicekontoret har i dag 4,8 % stilling og ivaretar oppgaver som arkivtjeneste, resepsjon, turistinformasjon, ansvar for å følge opp utvalget råd for eldre og personer med funksjonsnedsettelse, valgansvar, skjenke- og serveringsbevilging, kommunenes nettsider og sosiale medier, sekretariat for beredskap, kontorressurs for omsorgstjenesten og teknikk og miljø, politisk møtesekretariat samt kontorressurs for skole og omsorg. Saksbehandler oppgaver for kultur, samt fakturering for organisasjonen. Det er inngått en samarbeidsavtale for arkiv og dokumentasjon i Værnesregionen fra 2024, der fagleder for arkiv skal være representant fra kommunen.

Mål for 2024

- Effektivisering av stab-/støttefunksjoner, der det skal være sterkt søkelys på digitalisering ved å videreutvikle de systemer vi allerede har, med innbyggeren i fokus.
- Være knutepunkt for kommunikasjon både for innbyggere og ansatte, både fysisk og digitalt. Kontinuerlig søke gode digitale løsninger og gjøre dem tilgjengelige for våre målgrupper når det er hensiktsmessig. Innbyggere, medarbeidere og samarbeidspartnere skal kunne motta og enkelt finne informasjon som er relevant for dem i våre digitale kanaler.
- Søkelys på eget arbeidsmiljø.
- Arkivplan revideres i 2023/2024.

Kontroll og tilsyn

Kontrollutvalgets forslag til budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet har en ramme på kr 703 000,- for 2024. Rammen er tatt inn i kommunedirektørens forslag. Størstedelen av rammen går til dekning av kjøp av revisjonstjenester og sekretariatstjenester for kontrollutvalget. For nærmere informasjon om kontrollutvalgets budsjettforslag vises det til utvalgets behandling som følger som vedlegg til dette dokumentet.

Sommerjobb for skoleungdom

Det er avsatt brutto kr 130 000,- til ordningen som ungdom og bedrifter i Tydal har hatt anledning til å benytte seg av i mange år. Det er sannsynlig at kommunen vil motta kr 70 000,- i tilskudd fra fylkeskommunen. Nettokostnaden for kommunen vil da bli på kr 60 000,-.

Ordningen innebærer at bedrifter søke om å få refundert inntil 50 % av lønnsutgiftene i 3 uker for inntil 2 ungdommer pr. bedrift. Tilbudet gjelder ungdom fra og med det året de fyller 16 år, og til og med det året de fyller 19 år. Ordningen gjelder for ungdom med bostedsadresse i Tydal. Bedriften har arbeidsgiveransvar og administrerer arbeidsforholdet. Det foreslås ikke endring i beløp fra 2023. Ordningen planlegges evaluert våren 2024.

Bosetting av flyktninger

I 2022 bosatte Tydal kommune 10 flyktninger. Kommunestyret vedtok i sak 8/23 den 28.02.23 å bosette ytterligere 10 flyktninger i 2023. Ved årets slutt vil det ha ankommet 12 nye flytninger i 2023.

Kommunen har siden sommeren 2022 hatt ressurs for arbeid med bosetting av flyktninger tilsvarende 50 % og det er også lagt til grunn gjennom hele 2024.

For å delta i introduksjonsprogrammet mottar deltakeren på årsbasis i henhold til integreringsloven to ganger folketrygdens grunnbeløp. Grunnbeløpet utgjør pr 01.05.23 kr 118 620,-. Introduksjonsstønad utgjør da kr 237 240,- pr voksne personer. Deltagere under 25 år som ikke bor med foreldre, mottar 2/3 stønad. Deltagere under 25 år som bor med en eller begge foreldrene, mottar 1/3 stønad. Det er noe uklart hvor lenge flyktningene fra Ukraina skal gå en introduksjonsprogrammet. I budsjettet for 2024 er det avsatt 2,7 mill. kr til formålet.

Arbeidet med bosetting av flyktninger finansieres av et statlig tilskudd fra IMDI; benevnt for «Integreringstilskudd». Formålet med tilskuddet er at kommunene skal gjennomføre et planmessig og aktivt bosettings- og integreringsarbeid, slik at flyktningene kan forsørge seg selv og ta del i samfunnet. Tilskuddet skal i hovedsak dekke de gjennomsnittlige utgiftene kommunen har til arbeidet i bosettingsåret og de fire neste årene. Kommunene får tilskudd for hver person de bosetter.

Gjeldende satser for 2023 er:

Tilskuddsår	Bosettingsår	Kategori	Sats
Integreringstilskudd år 1	2023	Enslige voksne	241 100
		Voksne	194 400
		Enslige mindreårige	187 000
		Barn	194 400
Integreringstilskudd år 2	2022	Alle flyktninger	249 500
Integreringstilskudd år 3	2021	Alle flyktninger	177 400
Integreringstilskudd år 4	2020	Alle flyktninger	88 000
Integreringstilskudd år 5	2019	Alle flyktninger	72 000
Barnehagetilskudd	2023	Barn 0-5 år	27 800
Eldretilskudd	2023	Voksne over 60 år	180 600

Integreringstilskuddet skal sammen med tilskuddet til opplæring i norsk og samfunnskunnskap finansiere introduksjonsprogrammet. Med de forutsetningene som er lagt omkring mottak av flyktninger i 2024, jfr. ovenfor, anslås kommunens inntekter fra integreringstilskuddet å utgjøre 3,5 mill. kr som er samme beløp som anslåtte utgifter. Det er da hensyntatt 0,3 mill. kr i sosialhjelp til flyktninger gjennom VR NAV.

Kommunen har når dette skrives i starten av november ikke fått henvendelse fra IMDI om bosetting av nye flyktninger for 2024. Det forventes at det likevel vil komme en slik henvendelse i løpet av 2023. Det er ikke hensyntatt bosetting av nye flyktninger i budsjettet for 2024. Basert på erfaring de to siste årene er det sannsynlig at inntektene fra bosetting av nye flyktninger er store nok til å dekke nye kostnader.

Administrative VR-tjenester

Tydal kommune deltar i det interkommunale samarbeidet Værnesregionen innenfor områdene IKT, innkjøp, lønn og regnskap samt personvernombud. Værnesregionen er en viktig arena for kommunen, både på politisk og administrativt nivå. Det er helt vesentlig at samarbeidet opprettholdes og utvikles videre, men på premisser som kommunen er tjent med.

Budsjett for Tydal kommunes andel i administrative tjenester i VR:

Type tjeneste i Værnesreg.	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
VARIT drift	4 279 000	4 796 000	5 096 000	5 096 000	5 096 000	5 096 000
Personvernombud	84 000	98 000	85 000	85 000	85 000	85 000
VR innkjøp	208 000	240 000	236 000	236 000	236 000	236 000
VR lønn og regnskap	1 575 000	1 809 000	1 781 000	1 781 000	1 781 000	1 781 000
VR administrativ ressurs	30 000	31 000	31 000	31 000	31 000	31 000
Sum driftsutg. Værnesreg.	6 176 000	6 974 000	7 229 000	7 229 000	7 229 000	7 229 000
VARIT investering	568 000	600 000	600 000	600 000	600 000	600 000
Sum totale utg. Værnesreg.	6 744 000	7 574 000	7 829 000	7 829 000	7 829 000	7 829 000

Kommunens andel i Værnesregionen innenfor administrative tjenester øker i 2024 med 0,25 mill. kr i forhold til budsjettet for 2023. Økningen kommer innenfor IKT.

Værnesregionen IT (VARIT)

VARIT ble etablert fra 01.05.10 som et interkommunalt vertskommunesamarbeid med Stjørdal kommune som vertskommune. VARIT skal bidra til at kommunene får økt kompetanse og redusert sårbarhet. Enheten skal legge til rette for at kommunene utnytter og utvikler eksisterende og nye digitale verktøy for å oppnå effektiviseringsgevinster og bedre ressursutnyttelse. Enheten har som mål å framstå som dyktig, pålitelig og serviceinnstilt. Enheten skal levere stabil og sikker drift. Tydal sin andel i drift vil utgjøre 5,1 mill. kr i 2024. I tillegg kommer en andel av investeringskostnadene som er beregnet til årlig 0,6 mill. kr.

I tillegg til kostnadene med VARIT har alle samarbeidskommunene lokale kostnader for å kunne levere IT-tjenester. Disse kostnadene utgjør i 2023 om lag 0,3 mill. kr og er drift av kritisk nettverksinfrastruktur. I forbindelse med behandlingen av budsjettene for 2020 - 2022 ble bevilgningene redusert med til sammen kr 385 000,-. Dette er videreført gjennom økonomiplanperioden. Reduserte bevilgninger til IKT vil føre til en strammere prioritering av utstyr og tjenester.

Personvernombud i Værnesregionen

Stillingen er av vertskommunen Stjørdal organisatorisk plassert i VARIT. Personvernombudet har under nytt lovverk forsterket fokus på koblingen lovverk og IT (dataregistrering). Personvernombudet skal gi råd til den behandlingsansvarlige eller databehandleren og til de ansatte som utfører behandlingen av personopplysninger om de forpliktelsene virksomheten har etter personvernlovgivningen. Ombudet skal kontrollere overholdelsen av forordningen og

andre relevante regelverk med personvernbestemmelser, samt virksomhetens egne interne retningslinjer for personvern.

Lønn og regnskap i Værnesregionen

Enheten ivaretar lønns- og regnskapsoppgaver samt innfordring av krav for de 5 deltakerkommunene, IKA Trøndelag, 4 fellesråd/sokn 6 menighetsråd/sokn FIDES IKS og Selbu næringssselskap KF. Enheten gir også råd, veiledning og opplæring av ledere og andre ansatte i den enkelte kommune. Tydal sin andel vil utgjøre 1,8 mil. Kr i 2024.

Innkjøps samarbeidet i Værnesregionen

Enheten driver fortløpende konkurranseutsetting av de største produktgruppene for kommunene i Værnesregionen. Videre driver enheten med rådgivning og bistand hos kommunene i forbindelse med utarbeidelse av konkurranse-dokumenter. Konkurransegjennomføring, kontraktsledelse og oppfølging er de aktivitetene som preger hverdagen. Rådgivning er en økende aktivitet for innkjøp, i tillegg til komplekse anskaffelsesprosesser. Arbeidet som gjøres fører til innsparinger i alle enheter.

Administrativ ressurs i Værnesregionen

Ressursen skal bl.a. ivareta deltakerkommunenes og regionens interesser for å bedre tjenestetilbudet til innbyggerne, styrke og ivareta eksisterende arbeidsplasser og initierer nye prosjekter som kan gi et bredere og mer variert sysselsettingstilbud i regionen.

7.1.1 Driftsbudsjett og økonomiplan sentraladministrasjonen

Tall i mill. kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Driftsutgifter			26,0	26,0	26,0	26,0
Driftsinntekter			-0,2	-0,2	-0,2	-2,0
Netto driftsutgifter	20,6	25,6	25,8	25,8	25,8	24,0

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde. Virksomhetene vil samlet sett reelt få uforandrede rammer i 2024.

Næring og kultur

Det er vedtatt at næringsarbeidet i Tydal kommune skal settes ut til et heleid kommunalt aksjeselskap fra 01.01.2024. Det er nedsatt et interimsstyre som jobber med etablering av selskapet. Kulturarbeidet beholdes i kommunen.

Det er samtidig vedtatt at Tydal kommune skal delta i Distriktssatsinga i Trøndelag, I LAG. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom Trøndelag Fylkeskommune, Distriktssenteret, Husbanken, KS, Statsforvalteren i Trøndelag, og Innovasjon Norge. Trøndelag Fylkeskommune er eier av prosjektet. 6 kommuner i Trøndelag deltar i prosjektet som har en varighet på to år med muligheter for ett år til. Hver av deltakerkommunene har en ansatt prosjektleder.

Næring

Kommunens rolle innenfor næringsarbeidet er:

- Utarbeidelse og oppfølging av gjeldende handlingsplan/strategisk næringsplan.
- Oppfølging av vedtatte tiltak innen næring.
- Dialog med, og saksbehandling for næringslivet i næringssaker.
- Tilrettelegging for økt bosetting og næringsutvikling.
- Markedsføring av Tydal som bo- og reiselivskommune.
- Tilrettelegging for økt sysselsetting, eksisterende og nye næringsaktører.
- Planlegger av lokalsamfunnet, infrastruktur og bolystiltak.
- Koordinere informasjon til eksisterende og mulige innbyggere og hytteiere i Tydal.

Nærings- og samfunnsutvikling er ingen lovpålagt oppgave, men det er i kommunens interesse å være en pådriver i dette arbeidet og benytte næringspolitiske virkemidler for å legge til rette for økt aktivitet og utvikling i næringslivet. Dette henger nøye sammen med ønske og overordna mål om å stoppe, og snu befolkningsnedgangen vi opplever.

Det er viktig å ha et bredt og variert tilbud innen flere områder. Tydal kommune har ikke ansvar for dette alene, men vil spille en viktig rolle som tilrettelegger og initiativtaker for flere tiltak i tiden som kommer. Her er det avgjørende at det er et godt samspill mellom de forskjellige næringsaktørene, frivillige lag og organisasjoner, politisk nivå, næringssektoren, distriktssatsingsprosjektet og administrasjonen i kommunen.

Kommuneplanens samfunnsdel, en ny handlingsplan næring/strategisk næringsplan, kommuneplanens arealdel og kulturplan er styringsdokumenter som vil være førende for de prioriteringer som gjøres.

I perioden 2020-2023 har det blitt jobbet mye med markedsføring og tilrettelegging for næringsaktørene i kommunen. Tiltak som «Opplev Tydal», «Leve i Tydal», Tydalsvukku, vitencamp, målrettet annonsering, vimpler, hengekøyer og blomster har vært veldig godt mottatt og flere bedrifter har uttalt at disse tiltakene har vært medvirkende til økt besøk og omsetning.

Tydal kommune har i flere år gitt tilskudd til opparbeidelse av løyper og løypekjøring. Tydal kommune ønsker å ha et godt løypenett for aktivitet og friluftsliv, både sommer og vinter. I hytteundersøkelsen som ble gjennomført våren 2023 kom det fram at oppkjørte skispor fortsatt er et av de viktigste tilretteleggingstiltakene. Tilrettelagte sykkeløyper, oppkjørte skispor og snøskuterløyper gir mennesker med forskjellig funksjonsnivå tilgang til natur- og rekreasjonsområder. Sett i et folkehelseperspektiv vil tilrettelegging være av stor betydning for fysisk aktivitet og naturopplevelser.

Arbeidet med å tilrettelegge for økt bosetting må videreføres. Lage møteplasser for unge voksne, se hva vi allerede har, dekke behov, medvirkning og være tett på vil være svært viktig for å treffe de riktige beslutningene for tilretteleggingstiltak framover. Vi må være fremoverlent, innovativ, kreativ og lyttende.

Det er viktig med et godt samarbeid på tvers for å lykkes med utviklingsarbeidet i kommunen. Det er også svært viktig at det er tilgjengelige midler til drift av eksisterende og nye anlegg. En ting er kostnadene i tilknytning til en investering, men minst like viktig er det at det finnes tilstrekkelig med midler til drift og vedlikehold.

Kultur

Kulturplan 2012 – 2026 «kultur til tusen» er det viktigste redskapet i kulturarbeidet i Tydal kommune, og gir generelle føringer på hva kommunens kultursatsing innebærer.

Det er ikke ansatt egen personressurs for å jobbe med kultur i Tydal kommune. Flere oppgaver som tilhører området, blir utført i servicekontoret. Kommunen har flere virkemidler for kulturlivet i Tydal. Her nevnes kulturmidler, kulturhus og Stugguvollmoen. Kulturen må i stor grad skapes og gjennomføres av frivillige.

Tydal Museums venneforening (MV) ble stiftet i 2019. Formålet er sammen med Tydal kommune å utvikle Tydal museum, Storaunstuggu og Kistafoss kraftstasjon til et levende museumsanlegg med lokal forankring og som attraktive stoppesteder for tilreisende. Faste dagnadsdager gjennom store deler av året har hatt stor oppslutning, og sammen med verdifullt arbeid for å ta vare på historien har dette blitt et viktig samlingssted for veldig mange. Tydal kommune og MV har halvårlige møter.

Brekka Barnas Bygdetun er et populært kulturtilbud på sommeren, med mye besøk av både gammel og ung. Tilbudet drives av Ingunn og Lars Græsli som har inngått en 10 års leiekontrakt med Tydal kommune for området.

Det har de senere årene blitt gjort flere tiltak som har gitt eldre og godt voksne flere møteplasser i bygda. Dette har i stor grad blitt mulig gjennom dagnadsinnsats og tilrettelegging gjennom gunstige leieavtaler med kommunen. Det vil i tiden som kommer være svært viktig å tilrettelegge for møteplasser for ungdom og voksne som ønsker en plass man kan møtes, gjerne med et godt måltid med passende tilbehør. For å lykkes med dette må trolig Tydal kommune sette seg i førersetet og legge til rette, noe som forhåpentligvis vil lokke noen til å drive en slik plass.

Det er gledelig å registrere at det er økende aktivitet i lag og organisasjoner i Tydal. Tydalshallen er stadig mer i bruk og det skjer mye på og i anleggene rundt om i bygda. Det blir stadig mer krevende å drifte anlegg som er eid av lag og organisasjoner, med stadig strengere krav, økte kostnader og mange har store vedlikeholdsbehov. Det foreslås å doble beløpet for kulturmidler til kr 300 000,-, og samtidig bør retningslinjene for ordningen revideres.

Det er viktig å ha et godt samarbeid mellom kommune og lag og foreninger, da disse bidrar med viktige tilbud som kan være avgjørende for at folk bor i bygda og at folk ønsker å bosette seg her.

Det er et gjennomgående behov for vedlikehold av kommunale kultureiendommer. Dette gjelder for eksempel Brekka, Tydal museum, Storaunstuggu og Stuguvollmoen.

Det forslås kr 778 000,- til tiltak innenfor kulturområdet for 2024 som er en økning på kr 150 000,- i forhold til 2023.

kr 300 000,- tilskudd lag og foreninger

kr 200 000,- tilskudd lekeplasser

kr 25 000,- tilskudd Tydal IL stolpejakt

kr 30 000,- tilskudd til Tydal IL og IL Græsli vedlikehold Pilegrimsleden

kr 150 000,- tilskudd til langrennsløyper

kr 18 000,- tilskudd til kino

kr 30 000,- tilskudd til 17. mai

kr 10 000,- kulturprisen

kr 15 000,- idrettsstipend

Mål 2024 – 2027

Uavhengig om arbeidsoppgavene skal gjøres i kommunen, prosjektet eller i næringselskapet vil dette være viktige fokusområder i kommende periode:

- Økt bolyst for innbyggerne i kommunen
- Økt tilflytting som krever tilgang på boliger
- Bidra til å rekruttere kvalifisert kompetanse i næringslivet i Tydal
- Gjøre kommunen mer attraktiv for nye innbyggere
- Tilrettelegging for privat næringsliv (eksisterende og nyetableringer, næringsareal)

7.1.2 Driftsbudsjettet og økonomiplanen næring og kultur

Tall i mill. kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Driftsutgifter			6,2	4,9	6,9	5,2
Driftsinntekter			-5,7	-4,4	-6,4	-4,7
Netto driftsutgifter	0,8	1,3	0,5	0,5	0,5	0,5

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde.

Tilskudd til lag og foreninger/kulturmidler – kr 300 000,-

Dobling i beløp fra 2023: kr 300.000, -. Kulturmidlene blir utlyst en gang hvert år. Lag og organisasjoner i Tydal som kommer inn under det utvida kulturbegrepet kan søke om tilskudd til drift. Det foreligger retningslinjer for tildeling av kulturmidler, vedtatt i utvalg for helse, oppvekst og kultur 20.3.2013, disse bør revideres før utlysning og tildeling i 2024. Tildeling foreslås gjort i forbindelse med kulturens festkveld som planlegges arrangert i løpet av våren 2024.

Konsulentttjenester næring – kr 0,-

Kommunedirektøren finner det riktig at det nye næringssselskapet må gjøre en vurdering om det er behov for å kjøpe denne tjenesten.

Medlemskap NiV – kr 0,-

Kommunedirektøren finner det riktig at næringssselskapet vurderer et eventuelt medlemskap i Næringsforeninga i Værnesregionen.

Messedeltakelse – kr 0,-

Evt. deltakelse på messer og lignende vurderes i aksjeselskapet.

Markedsføring – kr 0,-

I perioden 2020-2023 har Tydal kommune jobbet mye med utvikling av sosiale kanaler som hjemmesiden «Leve i Tydal», hjemmesiden Sytan.no, og Facebook og Instagramkontoene «Opplev Tydal» og «Leve i Tydal». Her ligger informasjon om ledige stillinger, hus til salgs og til leie, boligtomter og aktivitetstilbud for å nevne noe. Det blir også lagt mye arbeid i å markedsføre Tydal som reiselivsdestinasjon i form av bilder og turbeskrivelser, samt at bilder som blir lagt ut blir delt på de nevnte kanaler. Det blir årlig gjort flere fysiske tiltak som for eksempel blomster og flagg/lys i lyktestolper. Tiltakene har vært meget godt mottatt, både av næringsaktører, innbyggere og besøkende i bygda. For 2024 og årene framover vil det være viktig med et godt samarbeid mellom kommunen og næringssselskapet i arbeidet med markedsføring. Det vil være naturlig at fokuset særlig rettes mot bolyst og tilflytting til kommunen.

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjett for 2024 og økonomiplan for 2024 – 2027 inneholder følgende driftsendringer:

Tiltak finansiert med bruk av næringsfondet (konsesjonsavgiftene)

Tiltak	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett Totalt
Løypekjøring langrenn	150 000	150 000	150 000	150 000	600 000
Lekeplasser/velforeninger	200 000				
Vitencamp/Tydalsvukku	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Bolyst	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
Oppgradering Rotodden	750 000	0	0	0	750 000
Sum tiltak finansiert av næringsfondet	1 400 000	450 000	450 000	450 000	2 550 000

Tiltak finansiert med bruk av næringsfondet påvirker ikke kommunens ordinære drift, men saldoen på næringsfondet redusere

Løypekjøring langrenn – kr 150 000,-

Tydal kommune ønsker at bygda kan tilby et godt løypenett for aktivitet og friluftsliv, både sommer og vinter. I hytteundersøkelsen fra våren 2023 kom det fram at oppkjørte skispor fortsatt et av de viktigste tilretteleggingstiltakene. Tilrettelagte sykkeløyper, oppkjørte skispor og snøskuterløyper gir mennesker med forskjellig funksjonsnivå tilgang til natur- og rekreasjonsområder. Sett i et folkehelseperspektiv vil tilrettelegging være av stor betydning for fysisk aktivitet og naturopplevelser.

Lekeplasser/velforeninger – kr 200 000,-

Midlene øremerkes til utendørstiltak i lokalsamfunnet. Velforeninger som ønsker å tilrettelegge/oppgradere leke-/treffplasser i sine respektive boligfelt kan søke om tilskudd fra avsatte midler. Det finnes retningslinjer for ordningen.

Vitencamp/Tydalsvukku – kr 100 000,-

Tydalsvukku har etter hvert blitt en tradisjon i Tydal. Tydal kommune sin rolle i Tydalsvukku består stort sett av å planlegge, tilrettelegge, markedsføre og koordinere arrangement. Tydal kommune har også hatt en betydelig rolle som arrangør av enkeltarrangement. Tydal kommune har søkt Trøndelag Fylkeskommune om tilskudd, og mottatt totalt kr. 420.000,- til å arrangere Vitencamp i årene 2023-2025. Det ble i tillegg innvilget betydelige tilskudd fra private aktører i 2023, og noen av disse har signalisert at de ønsker å være med flere år. Vitencamp ble arrangert for første gang i 2023, med totalt 600 besøkende i de to dagene arrangementet varte. Dette ble en ubetinget suksess med positive tilbakemeldinger fra besøkende og utstillere. Det er fortsatt ønskelig å ha dette som et gratisarrangement, så alle har lik mulighet til å delta. Lokale teknologibedrifter som deltok syntes at dette var et positivt tiltak, der de hadde mulighet til å vise fram hva de driver med, og kanskje vil dette medføre at de om noen år får rekruttert nye ansatte.

Bolyst – kr 200 000,-

Tydal kommune har en viktig rolle som tilrettelegger for bolyst i kommunen. Gjennom ulike tiltak er det ønskelig å gjøre Tydal til en enda mer attraktiv kommune å bo i og flytte til. Tydal er kjent som ei dognadsbygd, og det er viktig å etablere og videreføre et godt samarbeid med frivillige lag og foreninger. Det er mange tiltak som kan gi økt bolyst. Eksempel på dette kan være god informasjon og oppfølging av de som bor her og mulige innbyggere, tilrettelegging for boliger, fysiske trivselstiltak som blomster, attraktive turområder for alle aldre og funksjonsnivå for å nevne noe.

Oppgradering Rotodden – 750 000,-

Se tekstdel for sektor teknikk, landbruk og miljø.

7.1.3 Konsesjonsavgiftene/næringsfondet

I enhver konsesjon for regulering av vassdrag blir konsesjonæren pålagt å betale de berørte kommuner konsesjonsavgift. Konsesjonsavgiften er dels ment å gi kommunene en andel av verdiene som blir skapt ved utbyggingen og/eller reguleringen, og dels ment som en kompensasjon for skader og ulemper av allmenn karakter som ikke blir erstattet på annen måte. Konsesjonsavgiften kan sammenlignes med miljøavgifter på andre samfunnsområder. Konsesjonsavgiftene vil utgjøre 5,9 mill. kr i 2023.

Konsesjonsavgiftene reguleres med 5 års mellomrom, sist i 2019. Neste regulering er i 2024. Anslag på økning av konsesjonsavgiftene er 0,7 mill. kr og konsesjonsavgiftene vil da utgjøre ca. 6,6 mill. kr. Konsesjonsavgiftene avsettes til næringsfondet og tas inn i budsjettet til bruk i kommunens næringsarbeid og til finansiering av felleskommunale tiltak og infrastruktur.

Bruken av næringsfondet fordeler seg slik i planperioden:

Bruk av konsesjonsavg./næringsfondet	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett Totalt
Sum prosjekt distriktsutvikling	800 000	800 000	800 000	0	2 400 000
Sum kjøp av tjenester fra næringssselskap	0	0	2 000 000	2 000 000	4 000 000
Sum tiltak fra tabell	1 400 000	450 000	450 000	450 000	2 750 000
Avsatt pott som næringstiltak	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	8 000 000
Eldre saker til utbetaling	1 100 000	0	0	0	1 100 000
Sum tiltak finansiert av næringsfondet	5 300 000	3 250 000	5 250 000	4 450 000	18 250 000

Prosjekt distriktsutvikling

Det er avsatt brutto kr 1 490 000,- hvert av årene 2024 – 2026 for gjennomføring av prosjektet ILAG. Prosjektet mottar et årlig tilskudd på kr 687 500,- fra fylkeskommunen så lenge prosjektet pågår. Restbeløpet på årlig ca. 0,8 mill. kr finansieres av næringsfondet.

Kjøp av tjenester fra næringssselskap

Det ble i formannskapet 16.10.2023, PS113/23 vedtatt å bevilge 4,2 mill. kr som kapital til selskapet. Kr 200 000, - av disse benyttes til aksjekapital og resten av beløpet planlegges brukt til drift av selskapet i 2024 og 2025. Den store engangsbevilgninger gjøres av skattetekniske årsaker. Saken skal sluttbehandles i kommunestyret. For årene 2026 og 2027 er det avsatt årlig 2 mill. kr til kjøp av tjenester fra selskapet. Disse beløpene er kun et anslag og man får komme tilbake til bevilgningene når ting mer er avklart. Det skal inngås avtale om tjenestekjøp mellom kommunen og næringssselskapet.

Sum tiltak fra tabell

Dette omfatter 4 tiltak (løypekjøring langrenn, vitencamp/Tydalsvukku, bolystiltak og oppgradering av Rotodden) som finansieres av næringsfondet.

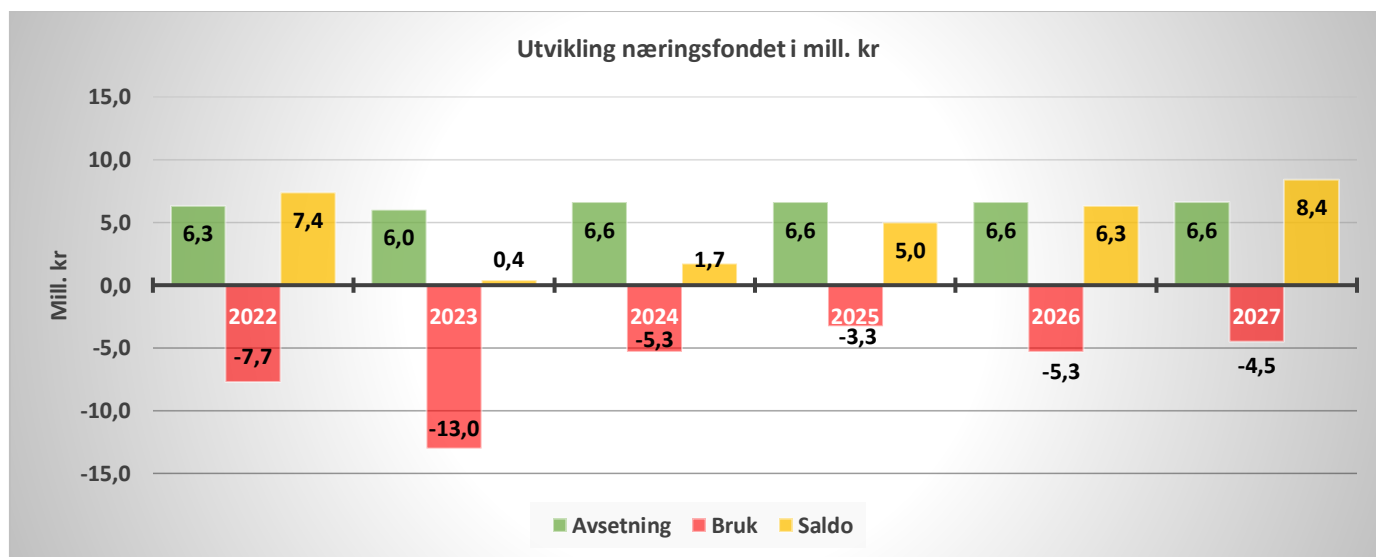
Avsatt pott som næringstiltak

Det er avsatt 2 mill. kr hvert av årene i planperioden som pott til næringstiltak.

Eldre saker til utbetaling

I dette beløpet ligger alle eldre saker som er innvilget og ikke utbetalt fra omdømmefondet og næringsfondet. Mange saker har minst 2 års frist for utbetaling.

Utvikling av næringsfondet

Fondsbeholdningen var pr 31.12.22 på 7,4 mill. kr. Anslått bruk i 2023 er på 13 mill. kr som inkluderer eldre saker til utbetaling og 4,2 mill. kr til opprettelse av næringssselskap. Saldo vil være ca. 0,4 mill. kr ved utgangen av 2023.

Ved den bruken som det er lagt opp til i planperioden vil saldoen på næringsfondet øke med 1,3 mill. kr til 1,7 mill. kr i 2024. De øvrige årene i planperioden vil saldoen årlig øke med mellom 1,3 og 3,3 mill. kr da det planlegges lavere bruk enn den årlige avsetningen av konsesjonsavgiftene. Saldo ved utgangen av planperioden i 2027 vil utgjøre ca. 8,4 mill. kr.

7.1.4 Kommunedelplan idrettsanlegg og kulturbygg

Det er prioritering i to ulike kategorier, ordinære anlegg og nærmiljøanlegg. Prioriteringene foretas av kommunestyret i dette dokumentet.

Eier	Tiltak	Kostnad	Tilskudd	Kommentar
Nærmiljøanlegg				
1. Tydal kommune	Handicaptoalett nærmiljøanlegg	kr 1 017 000,-	kr 300 000,-	2023 Rotodden friluftsområde 2024
Ordinære anlegg				
1. Tydal IL	Klubbhus Kløfta	Kr 3 600 000,-	TFK kr 1 100 000,-	EK og gaver kr 2 500 000,- 2024 -2025
2. Tydal kommune	Aktivitetssti	Ca. kr 15 000 000,-	Ca. kr 5 000 000,-	Kløfta-Ås 2025 - 2026

Kommentarer: Nærmiljøanlegg

1. Tydal kommune søker om spillemidler for bygging av handicap WC på Rotodden friluftsområde. Dette er Tydals eneste statlig sikra friluftsområde, og fikk i fjor en forvaltningsplan godkjent av kommunestyret i Tydal, samt Trøndelag fylkeskommune. Estimert kostnad kr 1 017 000, hvorav 50 % kan spillemiddelfinansieres (max kr 300 000,-). Resten egenkapital.

Kommentarer: Ordinære anlegg

1. Tydal IL har planer klare for å rehabilitere klubbhuset på Kløfta. En total kostnad på kr 3 600 000. Søker kr 1 100 000 fra Trøndelag fylkeskommune og resten egenkapital.
2. Tydal kommune vil utrede planene for å binde sammen Ås sentrum og Kløfta oppvekstområde. Dette kan gjøres med å bygge en aktivitetssti, som innbefatter ei bru over Nea. Kostnadsoverslaget er høyst usikkert på nåværende tidspunkt. kommune. Det blir ikke søkt spillemidler for 2024.

7.1.5 Utfordringer og muligheter økonomi, personal og innovasjon

Mål 2024 – 2027

- Gjøre riktige og viktige valg for å tilpasse oss til endrede behov, rammevilkår og forventninger.
- Samarbeid på alle nivå i administrasjonen og et godt samarbeid mellom politisk nivå og administrasjonen.
- Gjennomføre vedtatte vedtak og strategier samtidig som vi har god kvalitet og godt arbeidsmiljø i daglig drift.
- God kommunikasjon, informasjon og dialog i egen organisasjon og ut til innbyggerne.

Økonomiarbeidet

For å sikre god forvaltning av kommunes ressurser er god økonomistyring og økonomiplanlegging avgjørende. Ressursstyring og ressursfordeling krever gode verktøy. Ytterligere digitalisering vil gi grunnlag for bedre rapportering og dermed bedre oversikt også for politisk nivå. Videre sikrer god finansforvaltning, innkjøpspolitikk og god oppfølging av økonomistyringen på sektornivå grunnlag for direkte besparelser. Felles verktøy for økonomistyring i Værnesregionen og erfaringsutveksling vil gi både stordriftsfordeler og bedre styring lokalt.

Digitalisering gir muligheter. Vårt målbilde for nytt økonomi- og personalsystem er: Bedre økonomistyring gjennom enda bedre kostnadskontroll, internkontroll, ressursstyring og ressursfordeling. Rapportering og oversikt skal gjøres enklere for den enkelte leder og på overordnet nivå. Nytt økonomisystem skal tilrettelegge for enkel integrasjon mot alle system gjennom å legge alt i «skyen». Dette vil gi mer sømløse systemer og sikre ny og riktig funksjonalitet.

Økonomifunksjonen skal ha følgende fokus i økonomiplanperioden:

- Være en god/viktig ressurs for lederne i Tydal kommune rundt økonomi- og budsjettspørsmål.
- Lage oversiktlige og lettforståelige økonomirapporter internt og for politisk styring.
- Utforming og bidrag til økonomiplan, budsjett, årsmelding, årsrapporter, tertialrapporter m.m.
- Utvikle rutiner og verktøy innenfor økonomiområdet.

Riktig og tilstrekkelig kompetanse

Befolkningsutviklingen viser at andelen av befolkningen som er i yrkesaktiv alder reduseres. Samtidig vil andelen eldre som er mottakere av kommunale tjenester øke på lang sikt. I årene fremover vil det være stor konkurranse om tilgjengelig arbeidskraft med riktig kompetanse. Det blir viktig for Tydal kommune som organisasjon å bidra til at framtidens utfordringer møtes med rett bemanning og riktig kompetanse til rett tid slik at innbyggerne fortsatt mottar tjenester med god kvalitet.

Kommunens kompetanse- og rekrutteringsbehov dekkes ved:

- Medarbeiderutvikling og medarbeiderskap: Arbeidslivet stiller stadig nye krav til kompetanse. Planmessig kompetanseutvikling for ansatte er et supplement til rekruttering av kompetanse eksternt. Dette fordrer systematisk kompetansekartlegging og utvikling av kompetanseplaner.
- Styrke vår attraktivitet og omdømme: I framtidens kunnskapssamfunn vil det være enda større kamp om den beste kompetansen. Tydal kommune må arbeide aktivt for å tiltrekke seg den beste kompetansen.
- Utnytte arbeidskraftreserve: Arbeidskraftreserve som ligger i sykefravær, deltidsstillinger og blant innbyggere som faller utenfor arbeidslivet, representerer en betydelig kompetanse og kapasitet. Å delta i arbeidslivet er den viktigste enkeltfaktoren for god folkehelse og trivsel.

Utfordringer og muligheter i Tydal kommune – HR-området

Den viktigste ressursen en bedrift disponerer er de ansatte. De tilfører verdi og utfører de oppgavene ingen maskin kan klare. Samtidig er også de ansatte den største utgiftsposten som kommunen har. Det er derfor svært viktig at denne ressursen forvaltes på en god måte. Tydal kommune står overfor utfordringer i framtiden som handler om å møte den demografiske utviklingen og innbyggernes behov for velferdstjenester. Kommunen må rekruttere og beholde relevant og kompetent arbeidskraft, og samtidig bidra til fornyelse av tjenester og arbeidsformer. Dette i lys av kommunens rammeoverføringer og muligheter i forhold til å tilby attraktive arbeidsplasser og konkurransedyktige lønnsbetingelser.

Hovedutfordringer

Tydal kommune må prioritere to store arbeidsgiverutfordringer i tiden framover.

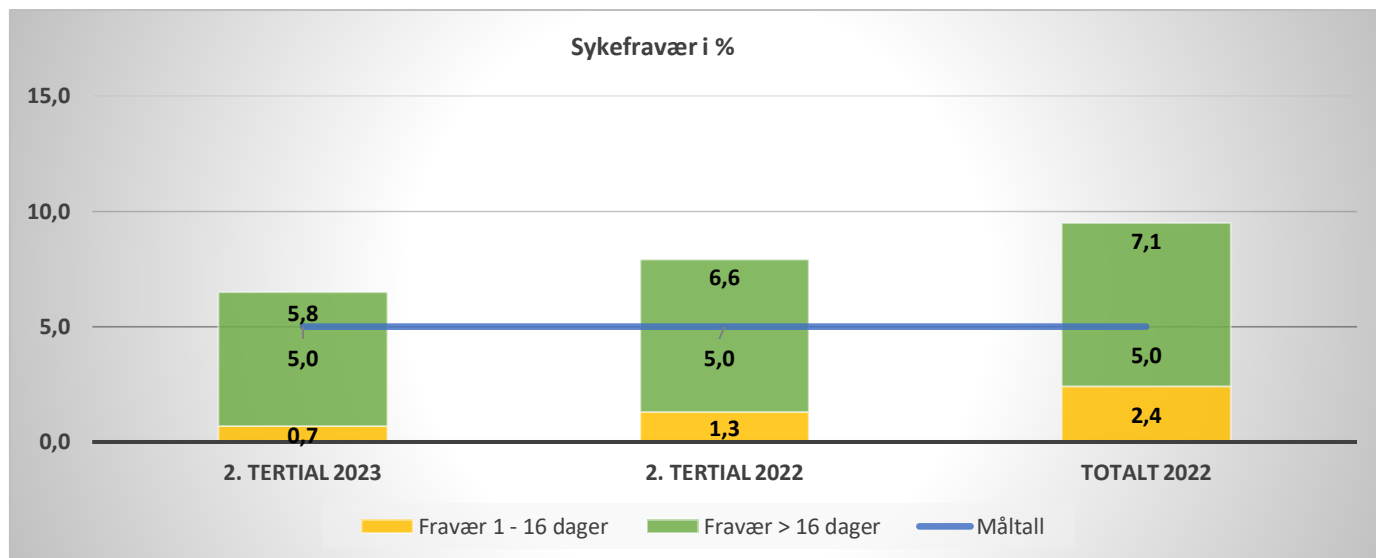
- Evnene til utvikling og nyskapning.
- Rekruttering av ny arbeidskraft samt forvaltning av egen arbeidskraft og videreutvikle denne til å møte morgendagens kompetansekrav.

Samlede utfordringer

- Kompetanse – økt behov for spesialistkompetanse og dyktige generalister.
- Strammere arbeidsmarked – demografiske utfordringer. Tydal kommune har en høy gjennomsnittsalder blant kommunens ansatte. Dette gjør at kommunen vil måtte erstatte mange medarbeidere om kort tid innen visse fagområder.
- For lav arbeidskraftutnyttelse. Årsaker til dette er et for høyt sykefravær samt at det kan være for høy andel frivillig deltidsansatte innenfor noen arbeidsgrupper.
- Kontinuerlig behov for effektivisering og omstilling av tjenester/tilbud.

Sykefravær

Sykefravær koster kommunen store summer hvert år i vikarutgifter og tapt tjenesteproduksjon samt administrativt merarbeid. De første 16 dagene av en arbeidstakers sykefravær må kommunen dekke selv. Fravær ut over dette refunderes delvis av NAV via sykepengeordningen. Tabellen under viser totalt fravær andre tertial 2023, andre tertial 2022 samt for hele 2022.

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for perioden 2019 – 2022 og budsjettet for 2019 ble det bl.a. vedtatt følgende mål for sykefravær:

- **Sykefraværprosenten skal maksimalt være 5 % i økonomiplanperioden.**

Sett i forhold til samme tertial i fjor har det totale fraværet gått ned med 1,4 %-poeng til 6,5 %. I forhold til fjoråret sett under ett er det en nedgang på 3 %-poeng.

Sykefraværet ligger 1,5 %-poeng over målet som er satt. Med hardt og målrettet arbeid mener kommunedirektøren at det skal være mulig å fortsatt redusere sykefraværet.

Kommunen har etablerte gode rutiner for oppfølging av sykefravær. Det har blitt jobbet godt med å finne nye løsninger for personer som har langtidsfravær. Det er derfor viktig at kommunen har rutiner for oppfølging som er enkle å følge for lederen, men også samtidig at det er forutsigbart for de ansatte. Det er stort fokus på oppfølging i henhold til NAV sin plan for oppfølgingspunkt, og samarbeid med bedriftshelsetjenesten. Sykefravær har stort fokus fra lederne og personal sin side.

Alderssammensetningen av alle ansatte i Tydal kommune

Sektor	Aldersgrupper 10 år									
	20 - 29	%	30 - 39	%	40 - 49	%	50 - 59	%	60 - 69	%
Oppvekst	2		9		12		7		6	
Helse- og omsorg	6		6		10		12		8	
Teknikk og miljø	1		8		8		8		5	
Øvrige	0		1		1		4		7	
Sum	9	7,4 %	24	19,8 %	31	25,6 %	31	25,6 %	26	21,5 %
Sum ant. ansatte	121									

Denne oversikten viser at kommunen har store demografiske utfordringer i arbeidsstokken. Tall viser at nesten 50 % av kommunens arbeidstokk er 50 år eller eldre. Fordelt på yrker er det størst utfordringer innenfor renhold samt innenfor helse- og omsorgstjenesten.

Behovet for innovasjon og digitalisering

Offentlig sektor skal levere gode tjenester til innbyggerne og må finne nye løsninger på de samfunnsutfordringene vi står overfor. I den sammenheng vil vi bli nødt til å digitalisere hverdagen vår mere enn det vi gjør i dag. Tydal kommune har tatt i bruk mange digitale løsninger takket være at vi er med i Værnesregionen IT som er en pådriver for digitalisering. Digitaliseringen medfører at ansatte må forholde seg til nye arbeidsoppgaver og at mye av digitaliseringen kan medføre en langt større effektivitet. Et godt eksempel er Værnes respons, der vi er med, som mottar varsler fra trygghetsalarmer og annen helseteknologi. Dette er med på å avlaste utøvende helsetjeneste i kommunen.

Vi ser at gjennom den pågående pandemien har våre innbyggere blitt langt flinkere til å benytte de digitale tjenester vi har. Vi har også sett at våre arbeidstakere har fått endret sin arbeidshverdag og ført til at arbeidsform har endret seg, og vi har muligheter for å utføre våre arbeidsoppgaver uavhengig av hvor vi måtte være.

Tydal kommune må i kommende år fortsette å jobbe mere med innovasjon og digitalisering. Denne jobben må foregå på tvers av sektorene og i samarbeid med de andre kommunene i Værnesregionen.

7.2 Ansvarsområde 2 – oppvekst

Sektorleder oppvekst har overordnet ansvar for frivilligsentralen, voksenopplæring, bibliotek, grunnskole, SFO, kulturskole, barnehage og ungdom. Fra høsten 2023 er flyktningetjenesten underlagt oppvekst sitt ansvarsområde. Sektorleder fikk økt stillingen fra 1.mai 2023 til 100 %.

I kommuneplanens samfunnsdel står det blant annet at Tydal kommune: *«skal skape et trygt lokalsamfunn med å forebygge på et tidlig stadium og drive et kontinuerlig oversiktsarbeid innenfor oppvekstsektoren. Det skal legges til rette for at barn og unge skal møte utfordringer slik at de er godt rustet for fremtiden. Vi skal ha et godt barnehagetilbud som gir gode rammer for barnefamilier. Barn i Tydal skal gå på en god og inkluderende skole, og ha utviklingsmuligheter i gode omgivelser. Fysiske omgivelser må planlegges ut fra barn og unges behov, slik at uteområder tas i bruk til aktivitet».*

I Tydal har vi et godt fagmiljø som jobber sammen for at barn og unge som vokser opp her skal ha så gode vilkår som mulig. Barnehage og skole er en sentral arena for læring og utvikling, men gode støttespillere er også viktig for å få til et så helhetlig tilbud som mulig. Det er viktig at hele laget rundt barn og unge samarbeider tett for å yte tidlig innsats og få til et godt helhetlig tilbud som bidrar til gode utviklingsmuligheter for alle barn og unge. Arbeidet mot en oppvekstplan og forebyggende plan for barn og unge er en del av dette helhetlige arbeidet. Barnevernslovens kap. 15 §1, 2. ledd forplikter kommunene til å utarbeide og vedta en plan for forebyggende arbeid for barn og unge. Denne planen skal først og fremst bidra til å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer.

Oppfølging av Samordning av Lokale rus og kriminalitetsforebyggende Tiltak (SLT) er lagt til sektorleder oppvekst. Det kjøpes ressurser til SLT-koordinator fra Selbu kommune og har som hovedfokus å samordne rus og kriminalitetsforebyggende tiltak for barn og unge. I en kommune er det mange enkeltpersoner og offentlige instanser som bidrar i dette arbeidet.

Sektorleder er medlem i fagråd oppvekst i Værnesregionen og deltar også i kompetansenettverkene i Værnesregionen for både barnehage og skole. Vi i oppvekstsektoren samarbeider tett om ressurser og har felles satsingsområder som et ledd i helhetlig tenking og utvikling for våre barn og unge. Vårt hovedmål er å legge til rette for at barn og unge møter utfordringer slik at de er godt rustet for fremtiden.

For å forbedre kvaliteten på barnehage- og skoletilbudet er Tydal med på ordningen med lokal kompetanseutvikling i barnehage og grunnopplæring, og likeså er kompetanseløft for spesialpedagogikk og inkluderende praksis også en del av kompetanseutviklingen. I arbeidet med kvalitetsutvikling i oppvekstsektoren ser vi på et helhetlig oppvekst- og opplæringsløp, og barnehagen er en viktig arena for å utvikle gode sosiale ferdigheter gjennom lek og læring.

Tydal ungdomsråd er aktive og det legges til rette for dialog og medvirkning i saker som berører barn og unge. De er engasjerte og kommer med innspill og spørsmål i aktuelle tema som berører og opptar barn og unge. Engasjementet de viser har stor betydning i arbeidet med barn og unge og deres stemme er en viktig ressurs for at tiltak rundt barn og unge skal treffe målgruppen godt. Det er vedtatt vedtekter for ungdomsrådet som skal sikre medvirkning, jfr. kommuneloven § 5-12.

Junior- og ungdomsklubb er en viktig møteplass for barn og unge og er et bra sted å være der vennskap, fellesskap, moro og mestring er gjennomgående. Klubben er et holdepunkt og en møteplass for å bare være, spise, spille spill eller gjøre andre aktiviteter. Det er klubbkvelder annenhver uke i store deler av året. Det er ansatt en klubbmedarbeider i 0,1 stilling, og lærling i oppvekst har noe av læretiden på klubben.

Voksenopplæringen har høsten 2023 16 elever og to lærere er ansvarlige for norskopplæringen med til sammen ca. 0,9 årsverk. Det er krevende å drive norskopplæring i og med at det starter nye elever gjennom hele skoleåret. Nivåinndeling er nødvendig for å ivareta alle elevene på en god måte i deres norskopplæring.

Regjeringen ønsker å få ukrainere raskere ut i jobb og vil med det spisse introduksjonsprogrammet til å bli mer arbeidsrettet. Det innebærer at ukrainere med videregående utdanning skal tilbys minimum 15 timer arbeidsrettede elementer pr uke og mer digital norskundervisning. I dag tilbyr Tydal 7,5 time språkpraksis pr uke og inntil 15 timer undervisning, inklusive egenlæring.

Utfordringen med å få ukrainerne raskt ut i jobb er språket. Til tross for det er 7 av 16 i hel- eller deltids arbeid blant private næringslivsaktører i Tydal. I samspill med næringslivet bør Tydal kommune tilrettelegge for utvidet skolebasert og arbeidsrettet norskundervisning. Det krever noe økte ressurser.

Integrering og inkludering skal gå i samspill og med økt tilflytning av flyktninger kreves også et allsidig og godt tilbud av aktiviteter. Det finnes tilskuddsordninger for tilrettelegging av ulike former for aktiviteter, men det kreves økt kapasitet særlig for Tydal frivilligsentral og innen flyktningetjenesten til å håndtere dette.

Det er knapphet på boliger i Tydal, men flere av flyktningene som kommer har internasjonalt førerkort noe som utvider området for aktuell bosetting. Skal hele kommunen tas i bruk til bosetting, trengs økte ressurser for å tilrettelegge for transport. Enten i form av økt offentlig transport eller tilskudd til kjøp av egen bil.

Tydal bibliotek er et kombinasjonsbibliotek som i dag er lokalisert i skolens lokaler på Kløfta. Folkebibliotekets åpningstider er fra 1. september 2023 endret til tre dager i uken; mandag 13-16, onsdag 10-14 og torsdag 13-19. Tirsdager og annenhver fredag er det lånetimer for skolen, barnehagen har lånetimer hver fredag og onsdager starter vi opp igjen med datakafe i samarbeid med frivilligsentralen.

Tydal bibliotek skal være tilgjengelig for alle innbyggere og fungere som en møteplass og en arena for debatt og kunnskap. Biblioteket skal kunne tilby en aktuell samling som møter brukernes behov, derfor har vi blant annet lagt vekt på samlingsutvikling i årets budsjett. Bokbudsjettet ved biblioteket har ikke blitt justert etter prisvekst på mange år og samlingen bærer preg av dette. For å kunne gi våre brukere et godt tilbud er vi avhengig av å kunne tilby aktuelle bøker og andre medier på lik linje med andre bibliotek. Med utviklingen har det også kommet et behov for å kjøpe inn e-bøker og digitale lydbøker. Det er i tillegg nylig vedtatt i reviderte retningslinjer for fjernlån (22.06.23) at materiale som er tilgjengelig for salg, alltid bør vurderes for innkjøp før man benytter seg av fjernlån. Biblioteket jobber med forsterket leseinnsats og satser i år ytterligere på skolebiblioteket med faste lånetimer for alle klassetrinn, høytlesning og bokpresentasjoner. Leseprosjektstilling i 10 % videreføres ut skoleåret 2023/2024. Samarbeid med barnehagen i form av videreføring av bærenettbiblioteket og leseprosjekt er også i gang. Høsten 2023 starter vi med faste lånetimer på biblioteket hver 14. dag. Her skal barnehagebarna introduseres for litteratur ved hjelp av høytlesning og boklån og få muligheten til å bli kjent med og vant til å bruke biblioteket.

I kommunedelplan for kultur er det et mål om å prioritere kulturelle tiltak for alle deler av befolkningen. Biblioteket

er landets mest besøkte kulturhus og har som oppgave å drive aktiv formidling der vi skal fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, i tillegg til at vi skal være en arena for offentlig samtale og debatt. For å kunne oppfylle disse målsetningene i bibliotekloven er vi avhengig av å ha en budsjettpost til arrangementer. Forfatterbesøk og andre arrangement vil bidra til et aktivt og levende bibliotek som tar ansvar for en stor del av det kulturelle tilbudet i kommunen.

Penger avsatt til innkjøp og implementering av nytt biblioteksystem i 2023 overføres ikke til 2024. I regi av Fylkesbiblioteket har vi tatt del i anbudsrunder til Deichmanske bibliotek i Oslo. Vi blir på bakgrunn av det anbefalt et fagsystem som har en meget lav etableringskostnad og lavere driftskostnader enn i dag. Vi kommer til å følge fylkesbibliotekets anbefaling. Innkjøp og implementering av systemet vil skje i slutten av 2024. Kostnadene vil komme i 2025.

Tydal kulturskole har 0,73 lærerårsverk og 23 elevplasser skoleåret 2023/2024. Det er opplæring i 6 ulike tilbud; sang, gitar, piano, keyboard, piano og slagverk. Vi samarbeider i år med barnehagen om et barnekortilbud, og på skolen er det samarbeid i musikktimer. Vi har i deler av året samspill slik at de ulike opplæringene har både digitale og fysiske konserter. Vi jobber med å motivere elever til deltakelse i UKM, Ung Kultur Møtes. Kulturskolen samarbeider med skolen i et fellesprosjekt som avsluttes med en forestilling. Det sees på å få til ulike kurs som er komprimert i en periode som muliggjør å rekruttere/leie inn instruktører/lærere på kursene.

Tydal frivilligsentral er kommunalt drevet og organisert under sektor oppvekst. Vi har kontorlokaler tilknyttet biblioteket ved Tydal barne- og ungdomsskole. Frivilligsentralene mottar årlig et statlig tilskudd til drift, i tillegg til kommunale midler. Frivilligsentralen er en lokal møteplass som skal stimulere til frivillig innsats og være et bindeledd mellom kommune og frivillig sektor. Frivilligsentralen er aktiv i ulike prosjekter og aktivitetstilbud rettet mot barn- og unge, driver aktivitetstilbud for hjemmeboende eldre og eldre på institusjon, samt flyktninger bosatt i kommunen. Vi har ulike treffpunkter og aktiviteter på flere arenaer. I tillegg tilbyr Frivilligsentralen «en til en-tjenester» som ledsager til sykehus og lege, besøksvenn for hjemmeboende eldre og eldre bosatt på institusjon, turvenn, handlehjelp mm.

Vi er i ferd med å etablere en enkel utstyrssentral i tilknytning til våre lokaler ved skolen. Utstyrssentral er et lavterskeltilbud som låner ut utstyr for å redusere de økonomiske barrierene for deltakelse i fritidsaktiviteter. Her kan enkeltpersoner, familier, skole og barnehage låne sport- og fritidsutstyr gratis. Det vil være naturlig å inkludere frivillige i arbeidet ved utstyrssentralen, for eksempel med reparasjoner og vedlikehold av utstyr. Det vil være mulighet for lån av utstyr i Frivilligsentralens og bibliotekets åpningstid.

Rektor har høsten 2023 startet på rektorutdanningen ved NTNU og har en varighet på tre semestre.

Det er store utfordringer i å få tak i tilkallingsvikarer i sektoren noe som gjør oss sårbare ved fravær. Det å ha tilfredsstillende bemanning gjennom dagen gir høyere kvalitet, og gjør oss bedre rustet til å takle korttidsfravær.

Skole

Tydal barne- og ungdomsskole har ved oppstarten av skoleåret 2023-24 13,5 årsverk fordelt på 10,3 lærere, 1,35 assistenter/fagarbeidere i skole, 1 administrasjon og 0,75 fagarbeidere i SFO. I tillegg har vi lærling i 100% for skoleåret. Sekretærressursen ved skolen er fjernet, og oppgavene lagt til servicekontoret som bemanner skolen en dag i uken i 20% ressurs. Vi har ikke ansatt vikar for lærere i diverse permisjoner som utgjør til sammen ca. 80 %. Dette tiltaket videreføres i 2024 med 37,5% gjennom planperioden og gjelder permisjon til videreutdanning og frikjøp til litsvalgte.

Som følge av endringer i skolens ledelse skoleåret 2022/23 ble skolens ledelsesstruktur omgjort. Stillingen som inspektør i 40% gikk ut, og oppgavene ble fordelt på to trinnledere som hver fikk 10% økt frikjøp. Ressursen fra inspektørstillingen (40%) ble videreført ved skolen budsjettåret 2023 for å motvirke sårbarhet ved sykdom/fravær ettersom det er vanskelig å hente inn vikarer i kommunen, samt gi rom for innføring av ny ledelsesstruktur. I budsjett for 2024 er ikke ressurs fra inspektørstillingen videreført.

Lærerressursen er pr. i dag innenfor kravene i henhold til sentralt vedtatt lærernorm. Skolen er også greit bemannet i forhold til kravene som stilles til kompetanse i undervisningsfag, men skolen har stor sårbarhet ved fravær innenfor enkelte fag, hvor vi ikke har mange med fagkompetanse. Ettersom skolen har en liten personalgruppe er det også

utfordrende å oppfylle kompetansekravene i undervisningssituasjonen, blant annet i timer hvor elever har krav på spesialundervisning og hvor kompetansekravene gjelder på samme måte som i ordinær undervisning. Her foretar skolen en avveining knyttet til elevenes behov og prioriterer bruken av skolens kompetanse og personell ut fra disse. Pr i dag vurderes det at skolen totalt sett ivaretar elevbehovene på en tilfredsstillende måte, men det kan i fremtiden oppstå behov for spesialkompetanse som skolen pr i dag ikke innehar, og som kan utfordre denne statusen.

Skjerpede kompetansekrav samt endringer i lærerutdanningene kan gi utfordringer for skolen de kommende årene, ettersom nyutdannede lærere vil komme ut med færre undervisningsfag enn det de eksisterende lærerne har. Nyutdannete lærere vil heller ikke ha lærerutdanning som er godkjent for alle trinn i skolen, noe som gir mindre fleksibilitet og kan gi utslag i avvik ved innrapportering i GSI. Utfordringen er at få elever i seg selv krever færre lærere, men vi har ti årstrinn og like mange fag som skal dekkes opp med god nok kompetanse som på større skoler. Ved eventuelle avganger vil det derfor variere om vedkommende må/bør erstattes helt eller delvis, avhengig av vedkommende sin kompetanse og skolens behov for ressurser.

Ressursbehovet rundt elever med enkeltvedtak er for tiden stabilt, men kan selvfølgelig endre seg ved tilflytting. Assistenttimer utgjør en stor andel av ressursen til enkeltvedtak ved skolen. Assistentene jobber også i skolens SFO, som har behov for tilgang til personale for å betjene både senvakt og tidligvakt. Skoleåret 2023-2024 har vi en stor barnegruppe ved SFO, og vurderingen i lys av dette er at det dette skoleåret er behov for forsterket bemanning for å ivareta en forsvarlig drift sikkerhetsmessig og pedagogisk i den delen av åpningstiden hvor det er flest barn.

Tre lærere tar dette skoleåret videreutdanning gjennom Utdanningsdirektoratets ordning Kompetanse for Kvalitet. Dette er veldig positivt for skolen sett i lys av kompetansekrav videre utvikling av skolens virksomhet. Direktoratet har gode økonomiske ordninger gjennom vikarordning og stipendordninger, som gjør at fraværet ved samlinger og eksamener ikke er en reell utgift for skolen. Samtidig er en konsekvens av tidligere angitte innsparingstiltak at lærerressurs bortfaller fra undervisning ved noe av studiefraværet.

Kommunestyret bevilget vinteren 2023 penger til fast tur for elevene i 10. trinn med *Hvite busser*. Skolen arbeider nå med å gi elevene et godt grunnlag for å delta på slike reiser, gjennom et helhetlig opplegg knyttet til menneskerettigheter og demokratiforståelse som i løpet av skoleløpet skal opparbeide elevenes bakgrunnsforståelse og handlingskompetanse knyttet til temaet. Skolen er også MOT-skole, og arbeidet med MOT på ungdomstrinnet står i nær sammenheng med de kunnskapene og ferdighetene elevene har behov for i arbeidet med *Hvite busser*. Skolen ønsker også fra skoleåret 2024-25 å ta i bruk et tilsvarende program kalt *SUPER!!* som er utarbeidet av samme fagmiljø og er rettet mot barnetrinnet.

Hvert annet år sender skolen elever på leirskoleopphold ved Skårøya i Hitra. Våren 2024 skal 6. og 7. trinn oppleve kystmiljøet gjennom et slikt leirskoleopphold. Dette er en viktig del av å gi elevene helhetlig forståelse av naturen i Norge som er annerledes enn naturen i deres eget lokalmiljø. Leirskoleoppholdet utgjør slik en viktig og praktisk bestanddel i skolens arbeid med klima og miljø.

Skolen jobber fremdeles med å videreutvikle bruken av digitale læremidler av ulikt slag. Nye læreplaner ble innført i 2020, og skolen arbeider fremdeles med å tilpasse praksis i tråd med dette. Særlig fokus har vi de siste årene hatt på arbeidet med språk, lesing og skriving. Læreplanendringene innebærer utprøving og innkjøp av både nytt utstyr, lisenser til ulike læremidler og nye lærebøker. Lisenser har de siste årene steget kraftig i pris i takt med at skolene i hele Norge i mye større grad digitaliseres. Samtidig vektlegger nye læreplaner elevaktivitet og utforskende arbeid i læringsarbeidet, noe som setter krav til læremidlene skolen stiller til rådighet.

Barnehage

Lov om barnehager §18: grunnbemanning, og forskrift til loven §17: pedagogisk bemanning regulerer barnehagens bemanningsbehov. Bemanningsbehovet blir i tillegg til antall barn også regulert ut ifra barnegruppens alderssammensetning.

Barnehagen har 10,3 årsverk fordelt på 12 personer: 5,3 årsverk som barnehagelærere, 1,5 årsverk som assistenter, 2,5 årsverk som barne- og ungdomsarbeidere og 1 årsverk som styrer der 80 % er lederressurs og 20% er vikarressurs. Inn i den totale bemanningen ligger en 50% stilling som dekker pedagogenes planleggingstid, og som derfor ikke skal beregnes inn under bemannings- og pedagognorm. I 2024 vil det ved naturlig avgang trolig bli en ledig 80% stilling som barnehagelærer, denne er allerede dekt opp pga. krav om fast ansettelse.

Barnehagen har ett hovedopptak med søknadsfrist 1. mars. Ifølge kommunalt vedtak skal det være full barnehagedekning og rullerende opptak, dvs. at barn som søker utenom hovedopptaket skal være sikret et tilbud i barnehagen.

Alle som har søkt om barnehageplass for 2023/2024 har fått tilbud om plass. Tydal kommune innfrir dermed, og er pr. definisjon etter loven på full barnehagedekning.

For barnehageåret 2023/2024 har 30 barn barnehageplass, en liten nedgang fra forrige barnehageår. Barnetallet kan endre seg i løpet av året ved eventuelle tilflyttinger.

Sentral arbeidstidsavtale for pedagogisk personalet i barnehage sier at hver pedagog skal ha minimum 4 timer planleggingstid hver uke. For å gi et godt pedagogisk tilbud er god voksentesetthet gjennom hele dagen, og pedagogenes plantid viktig. Plantiden skal bla. brukes til dokumentasjon, lage faglige opplegg, drive oppfølgingsarbeid av enkeltbarn, utviklingsarbeid, faglig oppdatering osv. Plantiden tas ut i løpet av arbeidsdagen, og denne tiden dekkes nå opp av en 50 % stilling som ble tilført fra 01.01.2023. Dette sikrer større voksentesetthet gjennom deler av dagen, og dermed også økt kvalitet for barna. Økt voksentesetthet fører også til mindre arbeidspress for de som er igjen på avdeling, noe som igjen kan føre til mindre sykefravær.

I forslag til budsjett for 2024 er det lagt inn økning i bemanningen med en 100 % barne- og ungdomsarbeiderstilling for å gi spesialpedagogisk hjelp jfr. Lov om barnehager §31. Ressursen går til styrking av barnegruppa, og pedagog har hovedansvar for opplegget.

Det vises til tilstandsrapport barnehage og skole for mer utfyllende informasjon om områdene.

Oppvekst VR-tjenester

Innenfor oppvekstområdet deltar Tydal kommune i det interkommunale samarbeidet Værnesregionen innenfor områdene PPT (Pedagogisk-psykologisk tjeneste) og barnevern.

Budsjett for Tydal kommunes andel i oppveksttjenestene i VR:

Type tjeneste i Værnesreg.	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
VR PPT	640 000	649 000	679 000	679 000	679 000	679 000
VR barnevern	2 334 000	2 503 000	3 049 000	3 049 000	3 049 000	3 049 000
Sum driftsutg. Værnesreg.	2 974 000	3 152 000	3 728 000	3 728 000	3 728 000	3 728 000

Kommunens andel i Værnesregionen innenfor oppveksttjenestene går i forhold til budsjettet for 2023 kraftig opp og skyldes en stor økning innenfor barnevern. Noe av økningen gjelder tiltak rettet mot barn og unge. Resten av økningen skyldes barnevernsvakta som legges til barnevernstjenesten i VR. Samarbeidsavtale Trondheim kommune om barnevernsvakt opphører.

Generelle mål 2024– 2027

- Gi barna gode oppvekstvilkår i trygge og utviklende omgivelser.
- God faglig og sosial utvikling hos barn og unge.
- God faglig utvikling og kompetanseheving hos personalet.
- Bruke lokalsamfunnet som ressurs og arena for læring.
- Barn og elever skal leke, lære og utvikle seg i et godt og inkluderende barnehage- og skolemiljø.
- Bli bedre på pedagogisk bruk av digitale ressurser og utnytte mulighetene som ligger i dem.
- Arbeide systematisk med tidlig innsats og forebyggende tiltak.
- Videreutvikle systemer og kompetanse for å fremme språkutvikling, leseferdigheter og leseglede blant barn og unge.
- Sikre barn sin rett til å si sine meninger og ha innflytelse i saker som angår dem.
- God integrering og inkludering av flyktninger i fritidsaktiviteter og arbeidsrettete tiltak.

Betalingssatser

Kommunen leverer flere tjenester som er betalbare innenfor sektoren. Det gjelder barnehage, SFO og kulturskole. Inntektene er av stor betydning for finansiering av disse tjenestene og at kommunen kan levere god kvalitet og tilstrekkelig kvantitet på tjenestene.

Foreldrebetaling i barnehagen er i 2023 kr 2 500,- pr måned for 100 % plass. I 2024 videreføres satsen med kr 2 500,- frem til 01.08.24 og er kr 500,- under nasjonalt vedtatte makssats. Fra og med 01.08.24 justeres den nasjonalt vedtatte satsen til kr 1 500,- for Tydal kommune sin del. Vi har satt satsen til kr 1000,- fra 1. august 2024 som betyr videreføring av å ligge under med kr 500,- i henhold til nasjonal makssats. Dette medfører et inntektstap foreldrebetaling for 2024 på kr 130 000,-.

Betalingssatsene for kulturskolen foreslås økt med 10 % fra 2 900,- til kr 3 190,- fra og med 01.01.24.

Gratis SFO-plass videreføres og det betales kun kostpenger.

Nivået på betalingssatsene virker inn på budsjettbalansen. Reduserer man betalingssatsene i forhold til kommune- direktørens forslag oppstår det en underdekning i budsjettet som må inndeckes.

7.2.1 Driftsbudsjett og økonomiplan

Tall i mill. kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Driftsutgifter			31,0	30,9	30,9	30,9
Driftsinntekter			-3,8	-3,7	-3,7	-3,7
Netto driftsutgifter	21,5	23,9	27,2	27,2	27,2	27,2

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde. Sektoren vil samlet sett reelt få noe økte rammer for 2024.

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjett for 2024 og økonomiplan for 2024 – 2027 inneholder følgende driftsendringer:

Tiltak	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett Totalt
Barnehagen, økning 1 årsverk spes. ped.	470 000	470 000	470 000	470 000	1 880 000
Bortfall inntekter foreldrebetaling	130 000	130 000	130 000	130 000	520 000
Sum	600 000	600 000	600 000	600 000	2 400 000

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjett for 2024 og økonomiplan for 2024 – 2027 inneholder følgende driftstiltak:

Økt bemanning med bakgrunn i økt behov for spesialpedagogisk hjelp:

I vårt forslag til budsjett for 2024 er det lagt inn økt bemanning på 100 % stilling som barne- og ungdomsarbeider. Dette er for styrking av barnegruppa slik at en greier å dekke behovet for spesialpedagogisk hjelp og støtte. Det er pedagog som har hovedansvaret for opplegget.

Lov om barnehager § 31: Rett til spesialpedagogisk hjelp.

- Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage.*

- *Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.*
- *Spesialpedagogisk hjelp kan gis til barnet individuelt eller i gruppe. Hjelpen skal omfatte tilbud om foreldre- rådgivning.*
- *Kommunen skal oppfylle retten til spesialpedagogisk hjelp for barn bosatt i kommunen.*

7.3 Ansvarsområde 3 – helse og omsorg

Sektor helse og omsorg består av fysio- og ergoterapitjeneste, rus- og psykisk helsetjeneste, helsestasjons- og skolehelsetjeneste, legetjeneste og omsorgstjeneste. Omsorgstjenesten omfatter institusjon/sykehjem, hjemmetjenester og miljøtjenester. I 2024 er det lagt inn til sammen 33,5 faste årsverk fordelt på ulike yrkesgrupper og inkludert ledelse på tjenesteledernivå totalt for sektoren. 25,7 årsverk av disse er tilknyttet kun omsorgstjenesten. To lærlingestillinger med ulik verdiskapning gjennom året, kommer i tillegg. Dette tilsvarer 1 årsverk økning fra budsjett 2023. Bakgrunnen for økningen er at et sykepleievikariat ble lyst ut som faststilling før sommeren 2023 (i samråd med kommunedirektør), da stillingen hadde vært utlyst to ganger uten respons. Stillingen ble besatt, men dette førte altså til en økning i det totale antall faststillinger. I 2024 vil det jobbes med nye turnusordninger, og dette arbeidet vil avdekke hvordan tjenesten kan redusere årsverk for å komme ned på utgangspunktet.

Utviklingsarbeid

I 2024 vil helse- og omsorgssektoren ha fokus på to store prosjekter: Innføring av Helseplattformen og Prosjekt helse- og administrasjonsbygg.

Innføring av Helseplattformen, som er et svært stort utviklings- og endringsprosjekt, vil kreve mye av sektor helse- og omsorg gjennom hele 2024. Mange ressurskrevende aktiviteter må gjennomføres for at vi skal lykkes – både før, under og etter innføring. Blant annet vil det være svært viktig med riktig og tilstrekkelig opplæring av alle ansatte/ledere og migrering av eksisterende data. I tillegg må tjenestene innarbeide andre måter å jobbe på, og sektoren må ha stort fokus på gevinstarbeid. Vi vet at dette vil bli en ekstra krevende tid på mange områder, særlig fordi driftssituasjonen med lite tilgang på vikarer i utgangspunktet er utfordrende. Det blir derfor ekstra viktig å holde fast på hvorfor vi velger å innføre Helseplattformen: en felles journal- og samhandlingsløsningen for kommuner, fastleger og sykehus, vil være et viktig verktøy for å oppnå målet om en sammenhengende og helhetlig helsetjeneste på tvers av enheter og nivå, til det beste for pasientene. Systemet skal bidra til økt kvalitet i pasientbehandlingen, bedre pasientsikkerhet og økt grad av innbyggerinvolvering. Helseplattformen med tilhørende samarbeidsstrukturer, gir dessuten helsesektoren i Tydal mulighet til å bli en del av et større fagmiljø og helhet i Midt-Norge. Helseplattformen skal etter planen innføres 27.april i Tydal (sammen med Selbu, Midtre-Gauldal, Rennebu, Skaun, Oppdal, Melhus, Vanylven og Helse Møre- og Romsdal HF).

«Prosjekt helse- og administrasjonsbygg» er et viktig prosjekt for både helsesektor og Tydal kommune som helhet. Prosjektet er nå kommet over i skisseprosjektfasen, og her er det helt avgjørende at brukere, ansatte og ledere på sektoren involveres i det som omhandler helse og omsorg, samt i å løfte frem og utnytte synergier i forbindelse med samlokalisering med mange tjenester. Selv om Tydal har mange friske og ressurssterke eldre, viser statistikk at andelen i befolkningen som bruker omsorgstjenester entydig stiger med økende alder etter fylte 65 år – og at denne økningen relativt sett er større i små kommuner enn store (kilde: [Eldre-utfordringen kan være større for mindre kommuner - SSB](#)). For Tydal viser befolkningsframskrivninger at både andelen og antall eldre (65 år +) har økt, og vil øke suksessivt i årene fremover. I tillegg finnes det yngre enkeltbrukere med behov for tilrettelagte boligløsninger og tjenestetilbud. Vi ser at behovet for omsorgstjenester varierer i type og omfang, men med tanke på fremtidige befolkningsprognoser, er det viktig at både helsesektoren og kommunen som helhet planlegger og tenker nytt i forhold til hvordan samfunnet skal gjøres i stand til å møte utfordringene og mulighetene knyttet til en aldrende befolkning. Tilrettelagt bolig og nærmiljø, kan bidra til at eldre og personer med funksjonsnedsettelse kan klare seg lenger uten omfattende bistand fra pleie- og omsorgssektoren. Nye løsninger for sykehjem, omsorgsboliger, uteområde og teknologi, vil derfor være viktige verktøy for å utvikle kvaliteten på tjenestene og til å imøtekomme både dagens og fremtidige krav og behov på en mer effektiv og god måte. Det samme vil gjelde kommunens samarbeidsprosjekt med Husbanken (Tydal kommune har fått tilskuddsmidler), som blant annet innebærer å jobbe med eksterne/private utbyggere knyttet til bolig. Begge disse prosjektene må ses i sammenheng, og begge er viktige tiltak for at behovet for helse- og omsorgstjenester ikke skal øke i takt med antall eldre i kommunen. Tilrettelagte/lettstilte leilighe-

ter/boenheter (i regi private?) og heldøgns omsorgsboliger (i regi det offentlige?) med fellesareal og lett tilgjengelighet til viktige funksjoner som matbutikk, fastlegekontor, dagsenter/møteplass og hjemmetjenestebase, kan være avgjørende for hvor lenge personer med ulike helseutfordringer klarer å være selvhjulpne og mestre dagliglivet på egen hånd. Samlokalisering av flere tjenester, sammen med ulike botilbud, vil dessuten legge til rette for bedre og mer effektiv tjenestesamhandling og samarbeid til det beste for pasienter, pårørende, ansatte og innbyggere i Tydal generelt sett.

For at vi skal lykkes med de store prosjektene vi er i gang med (Helseplattformen og Prosjekt helse- og administrasjonsbygg) er det, som tidligere nevnt, helt avgjørende at ansatte og ledere på sektoren deltar aktivt i prosessene. Vi innser at det kan være utfordrende å legge til rette for god nok involvering i praksis. Helsepersonellets primæroppgave er å gi forsvarlige helse- og omsorgstjenester til pasienter og brukere, og bemanning og turnus er rigget i forhold til dette. Å samtidig skulle frigjøre ressurser til deltagelse i ulike prosjekter og utviklingsarbeid er krevende. Ansatte kan ikke være to steder samtidig, og det vil være nødvendig med vikarinnleie for å sikre forsvarlig drift. Tilgangen på tilkallingsvikarer er svært begrenset. Involvering av ansatte og ledere må derfor koordineres og planlegges i god tid, og tjenestene vil kanskje måtte prioritere bort andre oppgaver som ikke er helt nødvendige i prosjektperioden. Frigjøring av ansatte som går i turnus, vil naturlig ha en økonomisk kostnad i form av innleie og arbeidsmiljølovens/hovedtariffavtalens bestemmelser om lønn og arbeidstid.

Kompetanseheving er viktig for å opprettholde fagligheten i tjenestene, samt for å støtte opp om og beholde kvalifisert arbeidskraft. På lik linje med tidligere år vil sektor helse og omsorg derfor også i 2024, søke Statsforvalteren i Trøndelag om kompetanse- og tjenesteutviklingsmidler. Om og evt. hvor mye Tydal får tildelt, blir ikke klart før mot sommeren. Med bakgrunn i tidligere tildelte midler, gir Tydal utdanningsstøtte til en fulltids sykepleierstudent, en fulltids helsesykepleierstudent og en ansatt som tar etterutdanning (deltid) innen demensfaget. Alle har avtaler med bindingstid til kommunen i etterkant av endt studie.

Rekruttering og drift

På lik linje med resten av «Helse-Norge», har også Tydal fortsatt utfordringer med å rekruttere/beholde kvalifisert arbeidskraft. Arbeidsledigheten i Tydal er svært lav, og ungdomskullene som ofte bidrar til arbeidskraft på kort og lang sikt, har vært og er små. Begge disse faktorene påvirker naturlig nok tilgangen på personell innad i kommunen. Skal vi lykkes med skaffe personell til ledige stillinger, må vi derfor stort sett rekruttere personer som ikke verken er bosatt i eller har tilknytning til Tydal. Dette er utfordrende for sektoren å klare alene, og vi her derfor helt avhengig av at det jobbes helhetlig i hele kommunen for å legge til rette for tilflyttere. Det kreves stadig mer for å skille seg ut og vinne kampen om kvalifisert helsepersonell, og det er ingen tvil om at det nå er arbeidstakernes marked. Ett av tiltakene sektor helse- og omsorg vil jobbe videre med i 2024, er å prøve ut nye turnusordninger tilpasset ansattes og tjenestenes behov. I tillegg jobbes det kontinuerlig med å redusere uønsket deltid. Det er for øvrig forventninger fra sektoren om at prosjektstillingen knyttet til distriktssatsingen (i regi Trøndelag fylkeskommune) vil bidra inn i rekrutteringsarbeidet, f.eks. ved å opprette dialog med aktuelle utdanningsmiljø, samarbeide med private arbeidsplasser om «jobb for to», legge til rette for at nye innbyggere inkluderes i bygdesamfunnet, samt rigge ulike «rekrutteringspakker» (f.eks. gunstig leieavtale for bolig for en periode) tilpasset utfordringsbildet på den enkelte enhet. På tross av mange ulike rekrutteringstiltak gjennom flere år, er tilgangen på vikarer minimal, og dette har ført til at spesielt omsorgstjenesten er avhengig av bemanningsbyrå for å sikre forsvarlig drift. Behovet er særlig stor gjennom hovedferieavviklingen på sommeren, men også resten av året er behovet for bemanningstjenester til stedet. I forbindelse med innføring av Helseplattformen første del av 2024, planlegges det alle rede nå med innleie av bemanningstjenester. Faste ansatte skal da ha flere opplæringsdager hver, superbrukere må frikjøpes noe i tiden før og etter innføringstidspunkt, og manuell migrering av data krever ekstra ressurser fra de ulike tjenestene. Dette ble det tatt høyde for i økonomiberegningene som ble gjort ved inngåelse av tjenesteavtale.

I 2024 vil sektoren fortsette med videreutvikling og styrking av hjemmetjeneste, dagaktivitetstilbud, avlastningstjenester og miljøtjenester. Dette er i tråd med føringer i helse- og omsorgsplan. Behovet for slike tjenester er økende i Tydal. Sektoren har alle rede begynt oppbygging av et felles dagtilbud for flere brukergrupper. Selv om tilbudet skal dekke ulike grupper, må det legges til rette for og tas hensyn til individuelle behov hos den enkelte bruker. Tilbudet må evalueres og evt. endres etter hvert som man får erfaringer. Det finnes for øvrig ingen optimale lokaler for slike tjenester per i dag, men vi prøver å utnytte de muligheter vi har. Basen til hjemmetjenesten er heller ikke ideell. Det kan bli behov for økt personellressurs i forbindelse med opprettelse av nye tjenestetilbud basert på behovsprøvede vedtak.

Over flere år har vi sett behov for å styrke helsesekretær/sykepleieressursen på legekontoet noe, blant annet for å oppfylle forskriftsfestet svartid på telefon (Jfr. fastlegeforskriften), i større grad kunne bistå begge legene i prosedyrer som krever det, legge til rette for mer felles planlegging og utvikling av tjenesten mm. Per i dag deles en 100 % stilling mellom to helsepersonell, noe som betyr at de aldri er på jobb samtidig. I 2023 fikk legekontoet tilskudd fra Helsedirektoratet, og deler av dette har vært brukt til økning i forkontorressurser en dag per uke. Dette har fungert godt, og bidratt til økt kvalitet på tjenesteyting og høyere servicenivå både overfor pasienter, leger og andre samarbeidspartnere. Legene får i større grad hjelp ved behov, prøvetakinger/undersøkelser blir hurtigere håndtert og telefoner blir kjappere besvart. Med bakgrunn i dette foreslås det nå en fast økning med 20 % stilling på «forkontoet» fra 2024.

Helse og omsorg – tjenester samarbeid Værnesregionen

Innenfor helse- og omsorgstjenestene deltar Tydal kommune i det interkommunale samarbeidet Værnesregionen innenfor områdene Nav (inkl. sosialhjelp), kommuneoverlegefunksjon, legevakt, responscenter, frisklivsressurs og folkehelsekoordinator. Tjenestene reguleres av inngåtte vertskommuneavtaler og kostnadsnøkler. Det vises til egne budsjettdokumenter for tjenestene i Værnesregionen.

Tjenestene reguleres av inngåtte vertskommuneavtaler og kostnadsnøkler. Det vises til egne budsjettdokumenter for tjenestene i Værnesregionen.

Tydal er medeier i Nord-Trøndelag Krisesenter IKS, og har inngått en selskapsavtale som regulerer i forbindelse med dette.

Budsjett for Tydal kommunes andel i helse- og omsorgstjenestene i Værnesregionen:

Type tjeneste i Værnesreg.	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
VR Psykologer barn og unge	113 000	124 000	121 000	121 000	121 000	121 000
VR NAV	1 384 000	1 406 000	1 382 000	1 382 000	1 382 000	1 382 000
VR samfunnsmedisin	145 000	166 000	135 000	135 000	135 000	135 000
VR Frisklivssentral	70 000	78 000	86 000	86 000	86 000	86 000
VR legevakt	892 000	896 000	1 044 000	1 044 000	1 044 000	1 044 000
VR Kommuneoverlege	178 000	209 000	282 000	282 000	282 000	282 000
VR samhandling	2 000	25 000	0	0	0	0
VR responscenter	152 000	202 000	211 000	211 000	211 000	211 000
Sum driftsutg. Værnesreg.	2 936 000	3 106 000	3 261 000	3 261 000	3 261 000	3 261 000

Kommunens andel i Værnesregionen innenfor helse- og omsorgstjenestene går, i forhold til budsjettet for 2023, ned med ca. kr 150 000,-. Økningen kommer hovedsakelig i legevakttjenesten.

Helse og omsorg – tjenester samarbeid med Selbu kommune

Fra 01.01.22 kjøper Tydal kommune tjenester fra Selbu kommune innenfor området tildelings- og koordineringskontor, samt kommunalt akutt-døgntilbud. Fra før kjøper kommunen jordmortjeneste. I tillegg har Tydal kommune inngått medfinansieringsavtale med Selbutrykk, om tiltak med varig tilrettelagt arbeid. Videre samarbeider helsestasjonene i Tydal og Selbu om «helsestasjon for ungdom», og det er også samarbeid rundt foreldreveiledningen PMTO.

Budsjett for Tydal kommunes andel i samarbeidene med Selbu kommune:

Type tjeneste med Selbu	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Selbu jordmortjeneste	120 000	180 000	140 000	140 000	140 000	140 000
Selbu tildelingskontor	464 000	471 000	507 000	507 000	507 000	507 000
Selbu KAD	168 000	192 000	192 000	192 000	192 000	192 000
Sum driftsutgifter	752 000	843 000	839 000	839 000	839 000	839 000

Kommunens andel i samarbeidene med Selbu kommune er omtrent uforandret med kr 839 000,- i 2024.

Overordnede mål 2024 – 2027

I henhold til helse- og omsorgsplan for Tydal kommune er dette overordna mål for perioden:

- Alle personer som oppholder seg i kommunen, skal tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester.
- Helse- og omsorgstjenesten i Tydal skal dimensjonere tjeneste- og byggdrift i forhold til fremtidens behov og utfordringsbilde
- I sitt faglige utviklingsarbeid skal helse- og omsorgstjenesten i Tydal ha fokus på
 - Å gi forsvarlig helsehjelp på riktig nivå
 - Bruker- og pårørendemedvirkning
 - Tidlig innsats og forebygging
 - Livskvalitet og hverdagsmestring
 - Helhet og samhandling
 - Kvalitet og utvikling
 - Beredskap og smittevern
 - Bærekraftige helsetjenester
- Helse- og omsorgstjenestene skal være en attraktiv arbeidsplass med fokus på
 - Virkningsfulle tiltak for å rekruttere og beholde arbeidskraft med riktig kompetanse
 - Ledelse og medarbeiderskap

Betalingssatser

Sektoren leverer flere tjenester som er betalbare. Dette gjelder for eksempel praktisk bistand og trygghetsalarm med flere. Disse inntektene er av stor betydning for finansiering av de aktuelle tjenestene, og påvirker kommunes mulighet til levere god kvalitet og tilstrekkelig kvantitet. Makssats for praktisk bistand/opplæring for husholdninger med nettoinntekt under 2 G og korttidsopphold i institusjon, reguleres årlig gjennom «Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester». Resten av egenandelene fastsettes lokalt i kommunene, men reguleres etter samme forskrift.

For 2024 foreslås egenandelene økt med 0 – 25 %. Egenandelene for praktisk bistand i Tydal kommune ligger forholdsvis lavt sammenlignet med omkringliggende kommuner. Det foreslås derfor en større prosentvis økning på dette området. Det samme gjelder egenandel for bruk av kommunal bil. Med bakgrunn i statens satser for bilgodtgjørelse per km, samt økte drivstoffpriser og bompengesatser, foreslås en økning på 15-25 % for faste strekninger. Størst økning forslås for strekningen Tydal- Trondheim pga. krav om bompenger. På tross av økning, vil fastpris for angitte strekninger bli lavere enn om man legger statens satser for bilgodtgjørelse per km til grunn. Det henvises ellers til eget dokument (gebyrregulativ) hvor nye satser fremgår.

Nivået på betalingssatsene virker inn på budsjettbalansen. Reduserer man betalingssatsene i forhold til kommunedirektørens forslag oppstår det en underdekning i budsjettet som må inndeckes.

7.3.1 Driftsbudsjett sektor helse og omsorg

Tall i mill. kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Driftsutgifter			44,5	41,5	41,5	41,5
Driftsinntekter			-5,7	-5,7	-5,7	-5,7
Netto driftsutgifter	30,9	35,0	38,8	35,8	35,8	35,8

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde. Sektoren vil samlet sett reelt få noe økte rammer i 2024.

Sammenlignet med budsjett 2023, er driftsbudsjettet for sektor helse- og omsorg økt med 3,8 mill. Økningen skyldes i hovedsak økte lønnsutgifter og lønnsvekst (ca. 1,5 mill., inkl. nytt avlastningstilbud og økt ferievikarlønn), innføringskostnader og lisenser knyttet til Helseplattformen (ca. 1,5 mill.), samt generell prisvekst på varer og tjenester.

Vi ser en markant økning i kostnader knyttet velferdsteknologi inkl. lisenser (medisindispensere, «nattugler» osv.). Behovet for slik teknologi varierer, men lisenser løper hele året. Dette er tjenester uten egenandel for brukerne, da velferdsteknologi er en del av helsehjelpen som ytes.

På grunn av økt omfang i vedtaksfestede miljø- og avlastningstjenester til yngre brukere, er det lagt inn kostnader til avlastningstilbud i driftsbudsjettet. Det er ennå ikke avklart hvordan et slik tilbud skal organiseres. Å skaffe private avlastere har vist seg å være vanskelig, noe som passer inn i bildet med rekrutteringsutfordringer på generell basis. Værnesregionen Innkjøp gjennomfører høsten 2023 en anbudskonkurranse for å anskaffe rammeavtale på avlastningsplasser. Tydal har signert tilslutningserklæring på denne anskaffelsen.

Refusjonsposter er økt med bakgrunn i regnskapstall for 2023, samt økte takster fra HELFO og økte egenandeler.

Det bemerkes ellers at måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil nødvendigvis derfor ikke gi et riktig bilde. F.eks. ble sektorleders lønn og sosiale utgifter i 2022 overført fra sentraladministrasjonen (ansvarsområde 1) til administrasjon HSO på ansvarsområde 3. Budsjett på kurs og kompetanseheving ble også overført fra sentraladministrasjonen til ansvarsområde 3 samme år.

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjett for 2024 og økonomiplan for 2024 – 2027 inneholder følgende driftsendringer:

Tiltak	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett Totalt
Helseplattformen	1 700 000	400 000	400 000	400 000	400 000
Legekontoret, økning 0,2 årsverk	170 000	170 000	170 000	170 000	680 000
Sum	1 870 000	570 000	570 000	570 000	1 080 000

Helseplattformen

Kostanden knyttet til Helseplattformen er i henhold til anslåtte kostnader i politisk sak om inngåelse av tjenesteavtale; ca. 2,1 mill. kr i lokale innføringskostnader og kr 160 000,- i årlig tjenestepris til Helseplattformen (fastlegeløsningen er ikke inkludert). I 2023 blir det brukt ca. 0,5 mill. kr av anslått totalkostnad for lokal innføring, og det budsjetteres med resterende sum for 2024, da vi vet at de mest kostnadskrevende aktivitetene vil komme første halvdel dette året (opplæring og migrering). Usikkerhetsavsetning på 0,5 mill. kr som også er nevnt i saken, er ikke lagt inn i budsjett for 2024, men kan i teorien komme som utfordret utgift hvis noe spesielt oppstår. Engangslisens og utgifter til etablering av løsningen på 2,6 mill. kr, jfr. saksfremlegg og prisbilag i tjenesteavtale (eks. fastlegeløsningen), kommer som kostnad i investeringsbudsjettet.

Økt bemanning legekantoret

Det foreslås en styrking av helsesekretær/sykepleierressursen på legekantoret (ansvar 3122) med 20 % stilling, tilsvarende kr 170 000,-. Denne ekstra ressursen skal blant annet bidra til å ivareta fagutvikling, samhandling rundt faste oppgaver, dobbeltkontroller, kortere responstid på telefon, samt redusert vikarbehov ved planlagt fravær. Se utfyllende informasjon under «rekruttering og drift» lenger opp i kapittelet under ansvarsområde 3.

7.4 Ansvarsområde 4 – sektor teknikk og landbruk

Sektoren består av mange ansvarsområder. Ansatte er fordelt over 9 ansvar. Sektoren ledes av sektorleder teknikk og miljø. Videre er det tjenesteledere for områdene teknisk drift og kommunalteknikk. Til sammen vil sektoren ha 30,65 årsverk i 2023 og 30,98 årsverk i 2024.

Sektoren løser mange oppgaver, og vil også fremover fokusere på leveransesikkerhet og kvalitet i tjenesteytingen. Vi skal også være gode premissgivere for at de andre sektorene får løst sine oppgaver på en best mulig måte. Teknikk og landbruk skal levere gode tjenester til befolkningen og ikke minst bidra til en samfunnsikker og bærekraftig utvikling.

Teknikk og landbruk vil fortsette å ha fokus på kjernedrift. Kommunens bygningsmasse er i dårlig stand. Kommunens største pågående prosjekt med helse og administrasjonsbygg vil være med oss hele økonomiplanperioden. Prosjektet vil ha stort fokus i sektoren. Det vil påvirke eiendomsdrift i stor grad. Dette sammen med digitale hjelpemidler vil kunne endre måten sektoren yter tjenester i fremtiden.

Administrasjon og saksbehandling

Avdelingen har sju fast ansatte og en prosjektstilling. De fleste har 100% stillingsandel. Ansatte har kontorsted på rådhuset. Avdelingen fatter vedtak med delegert myndighet fra kommunestyret, mens i andre saker saksbehandler en del saker som skal videre til politisk behandling.

Avdelingen har ansvarsområder innen plansaksbehandling, byggesak, oppmåling, miljø, landbruk, eiendomsforvaltning, trafikksikkerhet m.m. Veldig mye av arbeidet er styrt etter lov, eller arbeidsoppgaver som styres av kommunens planverk. En del av arbeidet som sorterer under byggesak, plan, oppmåling og miljø er det mulig å ta brukerbetaling for tjenestene til såkalt selvkost.

De som arbeider innenfor plan, har en flerdelt rolle. De skal saksbehandle innkomne private planinitiativ som for eksempel en utbygger som ønsker å bygge et nytt hyttefelt, og sørge for at planene er godt nok utarbeidet før de sendes til kommunestyret for vedtak. Plan er også de som er ansvarlige for å utarbeide kommunens egne reguleringsplaner. For eksempel kommunens plan for Kirkvoldstippen industriområde. I tillegg skal plan utarbeide forslag til nye kommunale planer som for eksempel kommuneplanens arealdel. Planprosesser er omfattende. Prosessene skal forsøke å ta hensyn til alle interessenter og til tider motstridende hensyn.

Byggesak behandler de innkomne byggesøknadene. Dette kan være nybygging, tilbygg, påbygg, riving eller andre søknadspåliggende tiltak etter plan og bygningsloven. Byggesak skal etterse at planverket følges opp i den enkelte byggesak. Dispensasjonsbehandling ligger til byggesak og deling av grunneiendommer.

Oppmålingsavdelingen har ansvaret for å kartfeste og måle opp eiendommer i kommunen. Dette skjer for eksempel som følge av en delingssøknad der en grunneier ønsker å dele fra en tomt fra sin eiendom. Det foretas da en oppmålingsforretning og en ny eiendom opprettes i matrikkelen. Andre saker kan være endring i eksisterende grense og klarlegging av grense der grensene er usikre. Adressering ligger til oppmålingsavdelingen. Ansvaret for kommunens kartverk ligger til denne delen av avdelingen, herunder planregister og omløpsfotografering. Offentlige kartdata er tilgjengelig i innsynsløsningen www.kommunekart.com som er en veldig brukervennlig løsning som vi anbefaler til våre brukere.

Eiendomsforvalteren har hovedansvaret for oppfølging av kommunens eiendom og bygningsmasse. Vedlikeholdsplanlegging er omfattende og tidkrevende. Kommunen har en for stor bygningsmasse per i dag og vedlikeholdet er forsømt. Det er resurskrevende å ta vare på alle disse gamle bygningene. Eiendomsansvarlig er også kommunens

representant ved oppmålingsforretninger der kommunen er part, ordner med skjøter ved eiendomsoverdragelse og oppfølging av festekontrakter m.m.

Tydal kommune er en typisk landbrukskommune. Antall gårdsbruk har gått ned, men de som driver i landbruket driver godt. Det har vært veldig mange byggeprosjekter i landbruket. Det er derfor ingen melkebønder som har båsfjøs lenger. Forholdene ligger til rette for landbruk i Tydal. At mange velger å investere tungt i driftsbygninger viser at man har trua på landbruket i Tydal. Kommunens ansvar i landbruket omhandler blant annet forvaltning av forskjellige tilskuddsordninger. Uroen i verden viser viktigheten av å produsere vår egen mat. Landbruk vil også fremover være viktig. Tydal kommune kjøper skogbruks tjenester fra Selbu. Denne ordningen har fungert veldig godt og skaper stor aktivitet i skogbruket. Det er gjennomført skogbrukskartlegging i år. Skogbruksplaner er viktige styringsverktøy for skogbruket.

Enhet teknisk drift

Teknisk drift omfatter områdene renhold, vaskeri, kjøkken, vaktmester, kommunale bygg -og anlegg, utleieboliger og næringsbygg i tillegg til maskiner og utstyr. Enheten har 14,4 årsverk fordelt på 19 faste ansatte, i tillegg kommer vikarer og tiltaksplasser. De ansattes vilje til å yte god service er helt sentral for at avdelingen leverer på det nivået som de gjør i dag.

Kjøkkenets hovedansvar er å sørge for all mat og drikke som sykehjemmets beboere, avlastnings- og dagpasienter trenger. I tillegg lages det middag for utkjøring til hjemmeboende brukere samt noe møteservering. De lager og organiserer i tillegg skole -og barnehagemåltidet. Kjøkkenet tilbyr sykehjemmets beboere mat som er ernæringsriktig, god og variert. Ved spesielle ernæringsbehov utarbeides individuell kostplan i tett samarbeid med øvrig personale. Det samarbeides godt med omsorgstjenesten.

Renholdsavdelingen har ansvaret for renhold i alle kommunale formålsbygg i tillegg til at det selges renholdstjenester til leietakere i næringsbygg. Kravene til renhold som en viktig del av vedlikeholdet, er blitt mer omfattende. Avdelingen har også ansvaret for renhold av mesteparten av kommunens offentlige toaletter. Vaskeriet driftes av renhold. Alle tekstiler inkludert arbeidstøy fra omsorgstjenesten og kjøkkenet vaskes her i tillegg til oppdrag fra skole og barnehage. Kommunen kjøper ikke vaskeritjenester, dette ordnes internt.

Vaktmesteravdelingen løser arbeidsoppgaver i alle kommunens bygninger. De har ansvar for drift, reparasjoner og vedlikehold. Vedlikehold av tjenestebygg er en viktig forutsetning for å kunne muliggjøre en god kommunal tjenestetutøvelse. I tillegg er vedlikehold viktig for å sikre materielle verdier så de ikke forringes. Kommunen har gjennom mange år satt av for lite penger til vedlikehold. I tillegg til bygningsdrift utfører vaktmester en god del tjenester for å serve forskjellige tjenester. Som f.eks. matombringing, postkjøring, drift av utearealer m.m. Det utføres mange faste repeterende oppgaver.

Enhet kommunalteknikk

Kommunalteknisk avd. har 6 ansatte og utgjør 5,4 årsverk, gjennomsnittsalder er relativt høy og avdelingen sitter på stor kunnskap om anleggene. Det må påregnes noe mannskapsskifte i nærmere fremtid, og det blir da viktig med kunnskapsoverføring. Det foreslås en delstilling i budsjett 2024 med tanke på slik «overlapping». Avdelingen drifter og vedlikeholder kommunaltekniske anlegg over hele bygda. Dette dreier seg i hovedsak om vann – og avløpsanlegg, samt kommunale veger med tilhørende vegbelysning. Vaktordning for kommunens tekniske anlegg organiseres i tillegg fra avdelingen.

Kommunal vaktordning: Vaktmannskapene håndterer hendelser ved kommunaltekniske anlegg og kommunale bygg- og anlegg utenom ordinær arbeidstid. Vaktordningen er organisert som 5-delt dreierende ukesvakt, og med deltakere både fra teknisk driftsavdeling og kommunalteknisk avd. Publikumshenvendelsene ivaretas i henhold til vaktinstruks, og oppdragsmengden gjennom året varierer gjerne i takt med årstid/klimahendelser. Helger med mye folk i fritidsboligene genererer ofte henvendelser, typisk oppdragsmengde ligger på 50-60 oppdrag i året. Teknisk vakt bidrar også ved ekstraordinære hendelser utenom arbeidstid i helse og omsorgstjenesten.

Vegdrift: Kommunalteknisk avd. drifter drøyt 20 km. kommunal veg med 3 bruer, og ca. 500 gatelys. Etterslepet i vegvedlikehold er betydelig, og det foreslås avsatt ekstra vedlikeholdsmidler gjennom økonomiplanperioden. Økende nedbørsmengder med kraftig styrtregn er utfordrende da vegnettet i hovedsak er grusveger. Brøyteutgifter må budsjetteres ut fra erfaringstall og blir et beste anslag, enkelte år rekkes bevilgningen til mens andre år kan det være mer utfordrende.

Moen bru ble utbedret i 2021 og Henmo bru er under rehabilitering inneværende år. Løvøya bru utbedres også i 2024 med nytt rekkverk. God styring av vegbelysningen og gradvis overgang til LED-lys bidrar til å redusere utgifter til strøm og vedlikehold. Arbeidet med å skifte ut gamle energikrevende armaturer til LED-lys må fortsette.

Vann- og avløp: Tydal kommune har 3 offentlig godkjente vannverk og 3 renseanlegg for avløp. Vann- og avløpsnettet består av drøyt 120 km rørledningsnett og ca. 1 500 va-kummer. Det jobbes fortløpende med å tilknytte flest mulig nye abonnenter. Vann- og avløp finansieres som såkalt selvkost, og flere abonnenter betyr flere til å dele på kostnaden. Størst er effekten av nye tilknytninger i områder med allerede utbygd hovedledningsnett. Vi opplever for tiden en nedgang i bygging av nye fritidsboliger, dette fører i sin tur til færre tilknytninger.

Momentum Solutions AS er landets ledende fagmiljø på beregning av selvkost, og utarbeider årlig et effektivitetsbarometer for de over 300 kommunene som benytter deres selvkostmodell. Rapporten sammenligner kommunens vann- og avløpstjenester med nabokommuner, respektive KOSTRA-gruppe og landet som helhet. Momenter som vurderes er kostnadsnivå, investeringsgrad og lekkasjenivå. Samlet rangering for vann er 21 og for avløp 37. Totalt kan Tydal kommune kalle seg den 17. mest effektive VA- kommunen i landet. Det økende rentenivået utfordrer kapitalutgiftene, så snart kostnadsdekningen tillater det må det brukes mer midler til løpende vedlikehold.

Interkommunale samarbeid

Innherred Renovasjon IKS

Hovedkontoret er nå etablert på Innherred Renovasjon sitt anlegg på Mule i Levanger. Innsamling og behandling av husholdningsavfall i Tydal fungerer generelt bra. Kommunene har ansvar for å sørge for innsamling og behandling av husholdningsavfall. Tjenesten skal leveres til selvkost. Innherred renovasjon tar seg av dette for kommunene i samarbeidet. Det vil komme noen endringer i tjenesten i 2024 som følge av innføring av ny forskrift.

Brann og feiing

Brann- og redningstjenesten ble i 2020 vedtatt organisert som et administrativt vertskommunesamarbeid mellom kommunene Røros, Tydal, Holtålen og Os. Røros kommune er vertskommune og alle brannmannskaper er ansatt der. Ordningen er en videreutvikling av et allerede mangeårig samarbeid mellom Tydal og Røros kommune. Feiing- og tilsyn av fyringsanlegg inngår i sin helhet i vertskommunesamarbeidet. Feiing og tilsyn er også en tjeneste som kan finansieres som selvkost, men når det gjelder feiing og tilsyn så er det kommunene selv som beregner og fakturerer for tjenesten, mens vertskommunen utfører tjenesten. Dette er utfordrende, og det arbeides mot at vertskommunen tar over selvkostberegningene også.

Vannregionsamarbeidet

Alle vannområdene i Trøndelag har et vannområdeutvalg. I tillegg har Nea-Nidelvvassdraget en koordinator som arbeider med å sikre gjennomføring av vannforvaltningsplanen, og sørge for kontakt og medvirkning mellom myndighetene og interessenter som er berørt av arbeidet. Ordningen ble utvidet i 2022 og vi går fra en koordinator for Gaula og Nea/Nidelvvassdraget til to koordinatore. Per nå finansierer Fylkeskommunen halvparten av lønnsutgiftene og kommunene spleiser på den andre halvdel.

Midt- Norge 110- sentralen

Midt-Norge 110-sentral har som primæroppgaver å ta imot nødmeldinger, alarmere og kalle ut mannskaper, etablere samband og loggføre hendelser.

Plankontoret i Rennebu

Plankontoret er et plansamarbeid mellom kommunene Rennebu, Oppdal, Rindal, Holtålen, Midtre Gauldal, Meråker, Tydal og Aure. Plankontoret er det eldste plansamarbeidet av sitt slag i Norge, og har vært i drift siden 1977. Antall medlemskommuner har økt, men kjernevirksomheten har hele tiden vært kommune- og arealplanlegging. De holder

til i Rennebu kommunehus på Berkåk. Plankontoret er organisert som et kommunalt oppgavefellesskap etter kommunelovens kap. 19. Tydal kommune gikk inn i samarbeidet i 2022.

IUA

Kommunalt oppgavefellesskap mot akutt forurensning «Midt-Norge IUA» består av 24 kommuner som samarbeider om beredskapen mot akutt forurensning. Midt-Norge IUA er i dag organisert som et kommunalt oppgavefellesskap, der administrasjonskommune er Trondheim kommune.

Mål 2024 – 2027

- Effektivisere sektoren gjennom blant annet redusere og fornye bygningsmasse og skaffe en mer kompakt tjenesteyting.
- Forbedre våre langsiktige vedlikeholdsplaner og utrede reinvesteringer i bygningsmassen.
- Kompetanseoverføring ved nyansettelser/mannskapsskifte.
- Styrket vedlikehold på kommunens eiendom.
- Systematisere arbeidet mot FNs bærekraftsmål.

Kommunale avgifter og gebyrer

Kommunen leverer en lang rekke tjenester som er betalbare innenfor sektoren. Det kan f.eks. nevnes vann- og avløpsavgifter, byggesak, plan og oppmåling med flere. Disse inntektene er av meget stor betydning for finansiering av disse tjenestene, og at kommunen kan levere god kvalitet og tilstrekkelig kvantitet på tjenestene.

Nivået på avgiftene/gebyrene virker sterkt inn på budsjettbalansen. Reduserer man avgiftene/gebyrene i forhold til kommunedirektørens forslag oppstår det en underdekning i budsjettet som må inndekkes.

Se nærmere om gebyrgrunnlag for vann- og avløpsavgifter m.m. nedenfor. Det vises til eget dokument (gebyrregulativ) hvor nye satser fremgår.

7.4.1 Driftsbudsjett og økonomiplan

Tall i mill. kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Driftsutgifter			49,1	45,8	45,6	43,6
Driftsinntekter			-21,4	-20,8	-20,8	-21,0
Netto driftsutgifter	21,1	24,1	27,7	25,0	24,8	22,6

Måten budsjettet settes opp på er under endring. Sammenligning over flere år vil ikke nødvendigvis gi et riktig bilde. Sektoren vil samlet sett få en god del økte rammer. Sammenlignet med budsjett 2023, er driftsbudsjettet for sektoren økt med 3,6 mill. kr til 27,7 mill. kr. Økningen skyldes i hovedsak driftstiltak, se nedenfor.

De enkelte driftstiltakene

Forslaget til budsjett for 2024 og økonomiplan for 2024 – 2027 inneholder følgende driftsendringer:

Tiltak finansiert med driftsmidler

Tiltak	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett Totalt
Kommuneplanens arealdel	600 000	200 000	0	0	800 000
Kjøp av skogbrukstjenester Selbu kommune	300 000	300 000	300 000	300 000	1 200 000
Vedlikehold kommunale veier	400 000	400 000	400 000	400 000	1 600 000
Brekka bygdetun	160 000	0	0	0	160 000
Tilskudd bygging helårsbolig	600 000	600 000	600 000	600 000	2 400 000
Måltid barnehage og skole	1 100 000	950 000	950 000	950 000	3 950 000
Områdefoto geovekst	70 000	0	0	0	70 000
Rotodden (finansieres av næringsfondet)	750 000	0	0	0	750 000
Økt vedlikehold kommunale formålsbygg	300 000	300 000	300 000	300 000	1 200 000
Økt vedlikehold kommunale uteieboliger	300 000	300 000	300 000	300 000	1 200 000
Led-lamper i hall og skole	200 000	50 000	50 000	50 000	350 000
Gulvrenholdsmaskiner	120 000	100 000	100 000	100 000	420 000
Flomsikring Rønningsjardet	400 000	0	0	0	400 000
Trafikksikkerhet, kommunal egenandel	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Subsidiering vannavgifter Græsli	270 000	270 000	270 000	270 000	1 080 000
Sum	5 670 000	3 570 000	3 370 000	3 370 000	15 980 000

Kommuneplanens arealdel

Det er på tide med en ny arealplan for Tydal kommune. Prosessen pågår og vil bli prioritert utover 2023. Arbeidet er avhengig av en del avklaringer som for eksempel hvor de kommunale tjenestene som helse og administrasjon skal ytes i fremtiden. Både kommunen og Plankontoret i Rennebu som hjelper kommunen med planen har hatt kapasitetsproblemer, men det tyder på bedring over nyåret.

Kjøp av skogbrukstjenester fra Selbu kommune

Tydal kommune kjøper skogbrukstjenester fra Selbu kommune. Dette er en løsning som fungerer godt og som bidrar til økt aktivitet i skogbruket.

Vedlikehold kommunale veger

Kommunalt vegnett er preget av mange år med utilstrekkelige midler til vedlikehold, mye av vegnettet er slitent og trenger utvidet vedlikehold. Det er gjort noen forbedringer de siste årene, og det foreslås å fortsette arbeidet i økonomiplanperioden.

Brekka bygdetun

Fra økonomiplan 2023-2026; kr 160 000,- avsettes i 2024. Råttent panel, skraping og maling våningshuset, nye takrenner og nedløp samt reparasjon av lekkasje av murpipe ved fjøset.

Tilskudd til bygging av helårsbolig

Den vedtatte ordningen med tilskudd til de som bygger seg bolig i Tydal videreføres som tidligere. Tilskuddet legges til kr 200 000,- pr bolig. Det legges inn tre boliger pr år i økonomiplanperioden.

Måltid barnehage og skole

Det ble igangsatt gratis måltid 2 dager i uka i barnehage og skole fra 1. september. Etter vedtak i kommunestyret 15. juni er det avsatt midler til måltid 5 dager i uka fra 1. januar 2024. I tillegg til råvarekostnad og personalressurs er det lagt inn engangskostnad på kjøleskap, kjølebank samt steamkjele (kokegryte) på 60 liter på kjøkkenet.

Områdefoto Geovekst

Geovekst er et samarbeid mellom kommunene, kartverket og andre offentlige etater rundt geografisk informasjon. Budsjettposten gjelder kommunens andel for fotografering gjennomført i 2023.

Rotodden

Toalett Rotodden friluftsområde. Det er bygd veg og lagt fram strøm, vann -og avløp til tomt for toalettbygg. Det avventes konsept fra arkitekt før byggesak. Tiltaket slutføres i 2024.

Økt vedlikehold kommunale formålsbygg

Etter mange år med lavt vedlikeholdsbudsjett foreslås det det nå avsatt midler årlig til løpende vedlikehold av våre formålsbygg i økonomiplanperioden.

Økt vedlikehold kommunale utleieboliger

Etter mange år med lavt vedlikeholdsbudsjett foreslås det det nå avsatt midler årlig til løpende vedlikehold av våre utleieboliger i økonomiplanperioden.

Led-lamper i hall og skole

Forbud mot produksjon og import av lysrør og kompaktlysrør. For kommende år prioriteres det å bytte til led-lamper i hallen. Hallen er koblet slik at alle armaturene må byttes samtidig. Arbeidet med å bytte på skole og barnehage tas innimellom ved ledig tid. Ved rehabilitering og nybygging velges det led-armaturer. Det avsettes kr 200 000,- til formålet i 2024 hvorav størstedelen er til hallen. Videre settes det av kr 50 000 hvert år i økonomiperioden fra 2025 og ut perioden.

Gulvrenholdsmaskiner

Renhold har mange gulvvaskemaskiner som brukes ofte. Maskinrenhold, oppskuring og glansing gjør at gulvene holder lengre og de blir enklere å rengjøre med mopp etterpå. Flere av disse maskinene er utslitt. Innkjøp av nye er nødvendig. Forslaget til budsjett har med midler til 2 små i 2024 samt 1 mellomstor maskin i resten av økonomiplanperioden. Totalt 5 maskiner.

Flomsikring Rønningsgjardet

Kommunalt vegnett i Rønningsgjardet er sårbart for store nedbørsmengder/styrtregn, og har gjentatte ganger de siste åra fått betydelige skader. Som et forebyggende tiltak bør det etableres et flomløp i tilløpsbekk, dette vil redusere risiko for flomskader i boligområdet.

Trafikksikkerhet

Det søkes hvert år om midler til trafikksikkerhetstiltak i kommunen. Et evt. tilslag på midler fra for eksempel Fylkeskommunen krever at kommunen stiller en egenandel. De senere årene har tilsagnet kommet like før sommeren og vi må opp med sak for å bevilge midler til egenandelen. Dette gjør at det blir lite tid på høsten til å gjennomføre tiltakene. Det foreslås avsatt midler hvert år i økonomiplanperioden til kommunal egenandel ved tildeling av fylkeskommunale trafikksikkerhetsmidler. Bevilgning benyttes etter behov i de tilfeller kommunen får tildelt trafikksikkerhetsmidler fra fylkeskommunen.

Subsidiering vannavgifter Græsli

Tydal kommune overtok tilbake i tid Græsli vassverk fra Statkraft og inngikk avtale med abonnentene om å svare 40% av ordinær vannavgift. Avtalen ble juridisk vurdert i 2022, på grunnlag av konklusjonen vedtok kommunestyret at manglende inntekter som følge av avtalen skal dekkes inn gjennom kommunens driftsbudsjett.

7.4.2 Investeringsbudsjettet unntatt vann og avløp (selvkost)

Investeringstiltak	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett Totalt
Forprosj. oms.bol., helse, adm. bygg	6 400 000	0	0	0	6 400 000
Omsorgsbol., helse- og adm. bygg	0	141 000 000	141 000 000	0	282 000 000
Kulturhuset	8 500 000	0	0	0	8 500 000
Prosjektering/oppr. uteomr. bhg/skole	2 000 000	0	0	0	2 000 000
Grillhytte som erstatter lavvo	200 000				
Ny bil oppmåling	800 000	0	0	0	800 000
Mulig kjøp av to eneboliger	8 000 000	0	0	0	8 000 000
Boligprosjekt Tydal	9 200 000	0	0	0	9 200 000
Sum	35 100 000	141 000 000	141 000 000	0	316 900 000

Forprosjekt omsorgsboliger, helse- og administrasjonsbygg

Etter kommunestyrets behandling av tomtene skal det utarbeides 2 ulike skisseløsninger for 2 ulike tomtevalg. Arbeidet skal gjennomføres med hjelp av PKA-arkitekter og deres støttespillere. Det pågår samtidig en miljøkartlegging i byggene for å se om det må tas spesielle hensyn ved arbeid i de gamle byggene våre. Planen er at skisseprosjektet skal være ferdig i løpet av våren 2024. Deretter vil løsningsforslagene legges frem for politisk behandling og veien videre bestemmes. Budsjettposten inneholder arbeidet til ferdig skisseprosjekt. Videre arbeid avhenger av politisk vedtak og valg for den videre prosessen. Det vil i så fall fremmes ny sak om videre finansiering etter vedtak om skisseprosjekt.

Hovedprosjekt bygging/rehabilitering av omsorgsboliger, helse- og administrasjonsbygg

Det er foreløpig ikke grunnlag for å sette opp detaljert investeringsbudsjett for investeringene. Kostnader er likevel synliggjort i budsjettet med 280 mill. kr inkl. mva. med 141 mill. kr hvert av årene 2025 og 2026.

Investeringene i dette prosjektet, skal slik vi ser det på nåværende tidspunkt, kunne finansieres slik:

- Momskompensasjon
- Statstilskudd Husbanken (Det er sannsynlig at deler av prosjektet er berettiget til statstilskudd)
- Disposisjonsfond
- Langsiktig lån

Bruk av disposisjonsfond vil føre til redusert behov for låneopptak, men vil også føre til reduserte renteinntekter. Langsiktige lån vil sannsynligvis avdras over 50 år og føre til økte rente- og avdragsutgifter. Denne forverringen av budsjettbalansen skal i stor grad finansieres ved reduserte utgifter til drift av gammel bygningsmasse (salg/sanering) og effektivisering av tjenestene samt økt rammetilskudd som en følge av økt antall eldre.

Kulturhuset

Etter vedtak i kommunestyret i september ble det vedtatt opprusting av kulturhuset til forskriftsmessig stand. Dette utføres ved totalentreprise. I prosjektet er det også avsatt midler til amfi for publikum ved arrangement.

Prosjektering/opprusting av uteområdene i barnehage og skole

Gjennomgang og prosjektering av arbeid ved uteområdene til barnehagen og skolen. Her er det behov for vesentlige oppgraderinger. I tillegg er det etter ønske fra oppvekst, planlagt en gjennomgang av spesialrom ved skolen; skolekjøkken, sløyd, naturfag, kunst & håndverk og musikkrommet. Her ser en på hensiktsmessig utforming, avtrekk samt lovkrav. Ved barnehagen ser man på kjøkkenet (dette etter anmerkning fra Mattilsynet) samt andre utbedringer som er nødvendig, f.eks. gulv. Summen av tiltak ved barnehagen gjør at det anses som hensiktsmessig å vurdere en større bygningsmessig opprusting av hele barnehagebygget i sin helhet. Når man skal ha en slik gjennomgang var det naturlig å utsette bygging av vogn -og soveplass for å få en mer helhetlig vurdering.

Grillhytte som erstatter lavvo

Som en del av et utvidet uteområde ønsker oppvekst (både barnehagen og skolen) å bytte ut en «sliten» uhensiktsmessig lavvo, med en grillhytte. Løsningen med en grillhytte vil gi mer permanent løsning for utearealene.

Ny bil oppmåling

Det ble behov for utbytte av en oppmålingsbil da den gamle ble vraket etter EU-kontroll. Bilen er bestilt, men lang leveringstid gjør at bilen ikke blir levert før i 2024.

Mulig kjøp av to eneboliger

Det ble i 2022 vedtatt en garantiordning for boligbyggere i Tydal. Kommunen har gått inn på avtale med en utbygger, og mulig kjøp vil skje ila 2024. Dette prosjektet rettet seg mot utbyggere og fungerer på den måten at kommunen kan kjøpe nybygg når det foreligger ferdigattest på de tre første boligene. Dette fordrer at utbyggerne oppfyller noen vilkår og søker kommunen før de bygger boenhetene. Utbygger må ha solgt første boenhet selv og kommunen kan kjøpe inntil halvparten av boenhetene. Ordningen kom på plass da det er mangel på moderne boliger på det åpne markedet i kommunen. Ordningen er avsluttet og kommunen vil ikke inngå flere slike avtaler.

Boligprosjekt Tydal

Det er behov for nye boliger i kommunen. Kommunen må, i mangel på private utbyggere, forsøke å stimulere til aktivitet på boligmarkedet. Det foreslås å sette opp inntil 3 boenheter på de to tomtene som står ledige i Rønningsgjardet. Disse tomtene egner seg for mindre bolighus. Det er i første omgang tenkt på en tomannsbolig på den største tomten og en mindre enebolig på den minste. Boligene skal tilpasses eksisterende bebyggelse i feltet. Boligene er tenkt for salg eller utleie.

7.4.3 Vann, avløp, feiing og tilsyn spredt avløp

Det er flere lover og forskrifter som regulerer tjenestene vann, avløp, feiing og tilsyn spredt avløp:

- Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg av 16. mars 2012 nr. 127 og kommunal forskrift. Loven slår fast at det skal være et engangsgebyr for tilknytning og et årsgebyr.
- Forurensningsforskriftens kapittel 16, kommunale vann- og avløpsgebyrer.
- Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver og kommunal forskrift.

Av kommunelovens § 15-1 fremgår det at hvis det er fastsatt i lov eller forskrift at kommunale gebyrer ikke skal være større enn kostnadene ved å yte tjenesten, skal samlet selvkost fastsettes ut fra følgende prinsipper:

- a) Kostnadene skal beregnes ut fra gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskost.
- b) Investeringskostnadene skal beregnes ut fra avskrivningene på investeringene og beregnede rentekostnader.
- c) Investeringskostnadene skal fordeles over den tiden investeringene forventes å være i bruk.

Tjenestene vann, avløp og feiing samt tilsyn spredt avløp kommer alle inn under ovennevnte bestemmelse.

Tydal kommune beregner kommunale gebyrer i tråd med forskrift om beregning av selvkost. Selvkost innebærer at ekstrakostnadene som kommunen påføres ved å produsere en bestemt tjeneste skal dekkes av gebyrene som brukerne av tjenestene betaler. Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. En annen sentral begrensning i kommunens handlingsrom er at overskudd fra det enkelte år skal tilbakeføres til abonnentene eller brukerne i form av lavere gebyrer innen de neste fem årene. Dette betyr at hvis kommunen har bokført et overskudd som er eldre enn fire år, må dette brukes til å redusere gebyrene i det kommende budsjettåret. Eksempelvis må et overskudd som stammer fra 2017 i sin helhet være disponert innen 2022.

Det er en rekke faktorer som påvirker selvkostresultatet og som ligger utenfor kommunens kontroll. De viktigste faktorene er budsjettårets forventede kalkylerente, kapasitetsbegrensninger ved gjennomføring av planlagte prosjekter, samt usikre utgifter og inntekter. I sum fører dette til at det er utfordrende å treffe med budsjettet.

Vann- og avløpsgebyrene er relativt høye i Tydal. Det skyldes at kommunen har tatt et stort samfunnsmessig ansvar for en omfattende utbygging, og godt tilbud, både til fastboende og for fritidsbebyggelsen, samt at det er få abonnenter å fordele kostnadene på. I andre kommuner kan dette være helt annerledes, og det påvirker gebyrene i disse kommunene. Det innebærer at vann- og avløpsavgiftene varierer mye fra kommune til kommune.

Ny forskrift om vann- og avløpsgebyrer for Tydal kommune

Ny forskrift om vann- og avløpsgebyrer for Tydal kommune ble vedtatt av kommunestyret i sak 61/21 den 21.10.21 med iverksettelse fra 01.07.22. Målsetningen med arbeidet har vært å lage en forskrift som er rettferdig, tydelig og fleksibel. I forskriften legges det opp til at nærings- og kombinasjonseiendommer skal betale for vann- og avløpstjenester etter målt forbruk. På grunn av verdenssituasjonen med krig og pandemi er det leveranseproblemer for vannmålere, dette har igjen medført at forskriften er utsatt innført til 01.01.2025.

- **Rettferdig:** Gebyrene skal gjenspeile de ulike brukergruppenes kostnadsnivå på best mulig måte.
- **Tydelig:** Forskriften skal være lett å lese og håndheve med klart og forståelig språk uten uklare, eller vanskelige, formuleringer.
- **Fleksibel:** Forskriften henviser til årlige kommunestyrevedtak for gebyrenes størrelse.

Ny vann- og avløpsforskrift viderefører et todelt årsgebyr for både vann og avløp, med en fast og variabel del. Boligeiendommer skal betale ett fastgebyr per boenhet, mens fritidseiendommer skal betale to fastgebyr per boenhet. Dette begrunnes med store investeringer knyttet til utbygging av kapasiteten på ledningsnett til fritidsområdene i kommunen.

Nærings- og kombinasjonseiendommer skal betale fastgebyr etter fastsatte kategorier basert på vannforsyningskapasitet. Bakgrunnen for inndelingen i kategorier er at kommunen må ta hensyn til at kommunens infrastrukturkostnader knyttet til vann og avløp er forholdsmessig høyere for storforbrukende abonnenter enn for en boligeiendom.

Den variable delen av gebyret fastsettes som hovedregel etter målt forbruk, men for abonnenter som ikke har vannmåler må kommunen stipulere forbruket. Den nye forskriften krever at næringseiendommer, herunder driftsbygninger i landbruket, og offentlige bygninger, skal ha installert vannmåler slik at man i større grad skal betale for faktisk forbruk.

Gjennom ny VA-forskrift og gebyrregulativ legges det til rette for at den enkelte i større grad betaler for sitt eget forbruk (likhetsprinsippet) og derigjennom får større bevissthet omkring eget forbruk.

Selvkostområder for vann, avløp, feiing og tilsyn spredt avløp

Vann- og avløpsområdet, feiing og tilsyn spredt avløp har blitt en stor virksomhet med samlede driftsinntekter på 12,3 mill. kr ekskl. mva. i 2022. Siste året har det vært investert begrensede midler i vann- og avløpstjenesten som ikke fører til noen stor økning i selvkostgrunnlaget. Det er vedtatt at vann- og avløpstjenestene skal leveres til selvkost, dvs. at inntektene skal dekke utgiftene fullt ut.

Inntektene har økt de senere årene som en følge av høyere gebyrer og at flere har blitt tilkoblet tjenestene, men kostnadene er likevel høyere for noen områder enn inntektene. Det fører til underdekning og at kommunen må finansiere de manglende inntektene med andre bevilgninger.

Tabellen under viser resultat, dekningsgrad og fremførbart underskudd for henholdsvis vann, avløp, feiing og tilsyn spredt avløp.

2022	Vann	Avløp	Feiing	Tilsyn SA	Totalt
Resultat	80 733	-545 757	-38 522	79 957	-423 589
Finansiell dekningsgrad	101,0 %	90,0 %	97,0 %	138,0 %	
Fremførbart underskudd 31.12	0	-801 663	-65 672	-110 898	-978 233
Selvkostfond 31.12	398 040	0	0	0	398 040

Vann, avløp- og feiertjenesten samt tilsyn spredt avløp gikk med underskudd på til sammen 0,4 mill. kr i 2022. Med unntak for vann tilsyn spredt avløp gikk de øvrige tjenestene med underskudd hvor avløpstjenesten gikk med størst underskudd på 0,55 mill. kr.

Finansiell dekningsgrad (gebyrinntekter i forhold til gebyrgrunnlaget) for vann var i 2022 på 101 %, avløp 90 %, feiing 97 % og tilsyn spredt avløp på 138 %. Vannverkstjenesten nådde selvkost i 2021 og hadde et selvkostfond på kr 398 000,- ved utgangen av 2022. Avløpstjenesten fikk et underskudd i 2022 på kr 545 000,- og økte sitt akkumulerte underskudd til kr 802 000,-. Resultatene er vesentlig svakere enn i 2021 og skyldes mye det økte rentenivået. Feiing fikk et underskudd på kr 38 000,- og økte det akkumulerte underskuddet til kr 65 000,- mens tilsyn spredt avløp fikk et overskudd på kr 80 000,- og reduserte det akkumulerte underskuddet til kr 111 000,-.

Det er betydelig usikkerhet om hvordan selvkostresultatene på vann og avløp vil utvikle seg framover. Rentnivået øker mer og raskere enn forutsatt. Utgiftsnivået må vurderes kontinuerlig og arbeidet med å få nye abonnenter i de områdene hvor kommunene allerede har gjennomført grunnlagsinvesteringene må fortsette. Gebyrnivået må vurderes fortløpende og det må vurderes om det er spesielle avtaler som gir tjenestene lavere inntekter.

Ordningen med lavere vanngebyrer i Græsli har nå fått en avklaring. Mindreinntektene fra abonnentene i Græsli utgjør årlig ca. kr 270 000,-. I kommunestyrets sak 41/22 den 16.06.22 ble det vedtatt at kommunestyret tar den juridiske vurderingen fra advokatfirmaet Simonsen, Vogt Wiig Trondheim AS om vanngebyr abonnenter Græsli, dattert 04.04.22, til orientering. Kommunens arbeide med saken innstilles. Samtidig ble det vedtatt at underdekningen belastes Tydal kommune. Det innebærer at det blir mindre ressurser til andre tjenesteområder.

Tydal kommune har i alle år subsidiert vann- og avløpstjenestene samt feieravgiftene. Det har ført til store tap av inntekter og derav mindre ressurser til andre tjenester. Planen er at disse tjenestene fremover skal leveres til selvkost. For vann er det imidlertid ikke mulig grunnet ordningen med subsidiert avgift i Græsli.

Tjenesteområde vann- og avløp besitter stor realkompetanse og inngående kunnskap om kommunens kommunaltekniske anlegg. Avdelingen søker å løse arbeidsoppgaver på en rasjonell og god måte til beste for alle abonnenter og brukere, avviks- og sykmeldinger er i tillegg på meget lavt nivå.

Gjennomsnittsalder på avdelingen er relativ høy, og i de nærmeste årene må det påregnes mannskapsutskiftning. Med dette bakteppet blir det viktig med «overlapp» i stillinger med tanke på kunnskapsoverføring. Dette er hensyntatt i forslaget til driftsbudsjett 2024 hvor det foreslås slik stilling.

Sannsynlig utvikling vil være at avdelingen i fremtiden innrettes mer mot en ren driftsenhet, mot i dag en kombinert anleggs- og driftsavdeling.

Arbeidet med å styrke gebyrgrunnlaget for selvkostområdene vann- og avløp fortsetter, og gevinsten av allerede gjennomførte investeringer i vann- og avløpsnett bør tas ut først. Etter hvert som potensialet i utbygde områder avtar vil antall nye abonnenter gå ned, den generelle nedgangen i byggeaktiviteten av fritidsboliger påvirker i tillegg i negativ retning.

Det er pr. tiden 982 abonnenter på vann, og 777 på avløp. Dette er en økning på hhv. 19 nye abonnenter for vann og 29 nye for avløp siden i fjor, her utgjør byggingen av VA-anlegg Nyvollvegen det største bidraget. De siste 11 årene er det tilknyttet 237 nye abonnenter på kommunal vannforsyning, og 252 nye abonnenter til kommunalt avløp. Gevinsten av investeringer i vann- og avløpsnett tas ut nå. Etter hvert som potensialet i utbygde områder avtar, vil antall nye abonnenter gå ned. Kommunen må da ta stilling til utbygging i andre områder og dette må ses i sammenheng med prioriteringer i kommuneplanens arealdel.

Med det til hensikt å hindre og redusere forurensninger, innførte Tydal kommune i april egen forskrift om gebyrer for saksbehandling og kontroll etter forurensningsregelverket. I løpet av året er det gjennomført 70 – 80 tilsyn av private avløpsanlegg/spredt avløp. Det er funnet avvik av ulik karakter og omfang ved ca. en tredjedel av tilsynsobjektene. Eiene av utslippsanlegg vil få pålegg om utbedring, og i områder der kommunen har tilrettelagt med avløpsnett vil det stilles krav om tilknytning.

7.4.4 Investeringer i vann og avløp (selvkost) i planperioden

Investeringer i selvkostområdet omfatter tjenesteområdene vann og avløp med hvert sitt selvstendige selvkostregnskap. Alle utgiftene skal dekkes inn gjennom inntekter (gebyrer) fra brukerne av tjenestene. Den ordinære merverdiavgiftslovgivningen gjelder for drift og investeringer i disse områdene. Det vil dermed ikke oppstå merverdiavgiftskompensasjon.

Følgende investeringer foreslås gjennomført i planperioden:

Investeringstiltak	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett Totalt
Ny bil vann og avløp	680 000	0	0	0	680 000
Ny bil avløp	0	700 000	0	0	
Tilknytning nye abonnenter avløp	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
Tilknytning nye abonnenter vann	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
Vannbehandlingsanlegg Stugudal	200 000	0	0	0	200 000
Påkostn. vann- og avløpsnett Åsgrinda	0	0	800 000	0	800 000
Vannverk, vannmålere	900 000	300 000	0	0	1 200 000
Påkostning avløpspumpestasjoner	600 000	600 000	600 000	600 000	2 400 000
Sum	2 780 000	2 000 000	1 800 000	1 000 000	6 880 000

De foreslåtte investeringene i vann og avløp i planperioden er minimumsinvesteringer. Det er ikke tatt høyde for ytterligere utbygging av vann og avløp i områder med fritidsbebyggelse i planperioden.

Ny tjenestebil vann og avløp

Tiltaket flyttes fra 2023, bilen ble bestilt fra leverandør i 2022. Grunnet krigen i Ukraina har det vært store leveringsproblemer. Siste nå er at bilen leveres klar for oppbygging i Norge uke 4/2024.

Ny tjenestebil avløp

Det er behov for en ny bil på avløpsområdet. Tjenestebil fra 2009 er sliten og med det kostnadskrevende å holde i drift. Det bør tilstrebes å ha egen tjenestebil for avløp mtp. smittefare.

Tilknytning nye abonnenter vann og avløp

Det bør årlig være tilgjengelige investeringsmidler vann og avløp for bruk i områder der kommunen ved å bygge noe hovedledningsnett, får tilknyttet flere nye abonnenter.

Vannverk – vannbehandlingsanlegg Stugudal vannverk

Vannbehandlingsanlegget ved Stugudal vannverk er over 20 år og har nådd sin antatte levetid. Anlegget må dupliseres med tanke på leveringssikkerhet og levetid.

Påkostning vann- og avløpsnett Åsgrinda

Det er behov for å investere i nytt hovedledningsnett vann- og avløp for deler av Åsgrinda boligområde.

Vannverk – vannmålere

Kommunestyret vedtok i sak 61/21 måling av vannforbruket for alle nærings- og kombinasjonseiendommer, og det må investeres i vannmålere. I tillegg må det avsettes midler til dekning av installasjonskostnader som vedtatt av kommunestyret ved innføringen av ny forskrift. Fremdriften i montering av vannmålere har vært lavere enn planlagt da vi kom sent i gang grunnet sen leveranse av målere. Det å gjøre avtaler/få innpass i alle eiendommer er også en tidkrevende sak. Kr 900 000,- av årets bevilging (1,3 mill. kr) må flyttes til 2024. Dette endrer ikke på rammen som er på 1,9 mill. for 2023/24/25, bare en forskyving.

Innføring ny forskrift for vann- og avløpsgebyrer må forskyves til 01.01.2025.

Avløp og rensing – påkostning avløpsspumpestasjoner

De fleste av kommunes avløpsspumpestasjoner er samme tidsperiode (1980-tallet) og har nådd sin levetid. Det foreslås påkostning av en ny pumpestasjon hvert år i perioden 2024-2027.

7.4.5 Gebyrgrunnlag vann

Selvkostregnskap (1.000 kr)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
10*** Lønn	1 799	1 652	1 922	1 999	2 079	2 162	2 249
11*** Varer og tjenester	719	773	792	812	832	853	875
12*** Varer og tjenester	1 132	1 132	1 161	1 190	1 219	1 250	1 281
15*** Finansutgifter mv. ekskl. 155 og 159	0	0	0	0	0	0	0
Direkte driftsutgifter	3 651	3 557	3 875	4 001	4 131	4 265	4 405
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	1 480	1 388	1 314	1 371	1 346	1 274	1 208
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	737	909	968	913	855	809	759
Sum kapitalkostnader	2 218	2 297	2 283	2 284	2 201	2 083	1 967
Indirekte kostnader (drift og kapital)	146	246	256	266	277	288	299
+/- Øvrige inntekter og kostnader	-80	-27	-28	-28	-29	-30	-31
Gebyrgrunnlag	5 934	6 073	6 386	6 523	6 580	6 606	6 640
Gebyrinntekter	5 655	5 622	6 101	6 209	6 276	6 406	6 440
Tilknytningsgebyr	360	320	200	200	200	200	200
Selvkostresultat	81	-131	-85	-114	-104	0	-0
Selvkost dekningsgrad i %	95,29 %	92,57 %	95,54 %	95,19 %	95,38 %	96,97 %	96,99 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd (1.000 kr)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Selvkostfond 01.01	305	398	282	209	102	0	0
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	81	-131	-85	-114	-104	0	0
-/+ Kalkulert rentekostnad/-inntekt selvkostfond	12	15	11	7	2	0	0
Selvkostfond 31.12	398	282	209	102	0	0	0

I gebyrgrunnlaget for vann er det hensyntatt foreslåtte investeringer i planperioden. Årsgebyret for vann i Tydal kommune er todelt, bestående av et fast abonnementsgebyr og et variabelt forbruksgebyr.

Vekting mellom fast (abonnement) og variabelt ledd (forbruksgebyr)

Inntektene fra abonnementsgebyret skal fortrinnsvis dekke vann- og avløpstjenestenes forventede kapitalkostnader. Resten dekkes inn gjennom forbruksgebyret. Størrelsen på abonnementsgebyr og forbruksgebyr kommer frem av gebyrregulativet.

For 2024 forventes det at ca. 55 % av gebyrinntektene kommer fra abonnementsgebyrene for vann og ca. 45 % fra forbruksgebyr. Gjennom det legges det til rette for at den enkelte i større grad betaler for sitt eget forbruk (likhetsprinsippet) og derigjennom får større bevissthet omkring eget forbruk. Denne vridningen skal ikke føre til endrede inntekter for kommunen. For abonnentene fører vridningen til at abonnementsgebyret blir redusert betydelig mens forbruksgebyret øker betydelig.

Avgiftsgrunnlaget viser at gebyrene må økes med minimum 8 % som innbefatter lønns- og prisstigning i 2024. Siden vannavgiftene ikke ble økt i 2023 blir det en reell nedgang når man ser endringene over de to siste årene. Tilknytningsgebyret beholdes uendret.

7.4.6 Gebyrgrunnlag avløp

Selvkostregnskap (1.000 kr)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
10*** Lønn	1 739	1 630	1 898	1 974	2 053	2 135	2 220
11*** Varer og tjenester	549	580	595	610	625	640	656
12*** Varer og tjenester	1 052	1 112	1 140	1 169	1 198	1 228	1 258
13*** Tjenester som erstatter kommunal egenp.	433	505	518	531	544	557	571
15*** Finansutgifter mv. ekskl. 155 og 159	0	0	0	0	0	0	0
Direkte driftsutgifter	3 772	3 827	4 150	4 283	4 419	4 561	4 707
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	977	1 007	1 026	1 060	1 136	1 130	1 089
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	486	616	664	648	643	633	602
Sum kapitalkostnader	1 463	1 623	1 690	1 708	1 779	1 763	1 690
Indirekte kostnader (drift og kapital)	151	248	258	268	279	290	301
+/- Øvrige inntekter og kostnader	-188	-366	-185	-189	-194	-199	-204
Gebyrgrunnlag	5 198	5 332	5 914	6 069	6 283	6 414	6 495
Gebyrinntekter	4 238	4 929	5 714	6 161	6 550	6 343	6 295
Tilknytningsgebyr	415	440	200	200	200	200	200
Selvkostresultat	-546	37	0	292	466	129	0
Selvkost dekningsgrad i %	81,52 %	92,44 %	96,62 %	101,52 %	104,24 %	98,89 %	96,92 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd (1.000 kr)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Selvkostfond 01.01	-238	-802	-800	-838	-577	-126	0
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-546	37	0	292	466	129	0
-/+ Kalkulert rentekostnad/-inntekt selvkostfond	-18	-35	-38	-32	-15	-3	0
Selvkostfond 31.12	-802	-800	-838	-577	-126	0	0

I gebyrgrunnlaget for avløp er det hensyntatt foreslåtte investeringer i planperioden. Årsgebyret for vann i Tydal kommune er todelt, bestående av et fast abonnementsgebyr og et variabelt forbruksgebyr.

Vekting mellom fast (abonnement) og variabelt ledd (forbruksgebyr)

Inntektene fra abonnementsgebyret skal fortrinnsvis dekke vann- og avløpstjenestenes forventede kapitalkostnader. Resten dekkes inn gjennom forbruksgebyret. Størrelsen på abonnementsgebyr og forbruksgebyr kommer frem av gebyrregulativet.

For 2024 forventes det at ca. 45 % av gebyrinntektene kommer fra abonnementsgebyrene for vann og ca. 55 % fra forbruksgebyr. Gjennom det legges det til rette for at den enkelte i større grad betaler for sitt eget forbruk (likhetsprinsippet) og derigjennom får større bevissthet omkring eget forbruk. Denne vridningen skal ikke føre til endrede inntekter for kommunen. For abonnentene fører vridningen til at abonnementsgebyret blir redusert betydelig mens forbruksgebyret øker betydelig.

Avgiftsgrunnlaget viser at gebyrene må økes med minimum 16 % som innbefatter lønns- og prisstigning i 2024. Den reelle økningen blir da ca. 11 %. Tilknytningsgebyret beholdes uendret.

7.4.7 Gebyrgrunnlag feiing

Kommunen vedtok ny forskrift om feiing og tilsyn med fyringsanlegg og om gebyr for denne tjenesten i 2019. Av forskriften fremgår det at kommunen skal ha dekket alle sine kostnader i forbindelse med gjennomføring av lovbestemt feiing og tilsyn etter selvkostprinsippet med 100 % dekningsgrad. Røros kommune leverer tjenester innenfor feiing og tilsyn, men det er eget selvkostregnskap for hver av samarbeidskommunene.

I forbindelse med budsjettbehandlingen for 2022 ble feiegebyret fastsatt til kr 560,- ekskl. mva. (kr 700,- inkl. mva.)

Selvkostregnskap (1.000 kr)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
10*** Lønn	101	106	110	115	119	124	129
11*** Varer og tjenester	12	21	21	22	22	23	23
12*** Varer og tjenester	18	21	21	22	22	23	23
13*** Tjenester som erstatter kommunal egenp.	989	1 000	1 275	1 056	1 052	1 052	1 052
Direkte driftsutgifter	1 120	1 147	1 427	1 214	1 216	1 222	1 228
Direkte kalkulatoriske avskrivninger	7	7	7	7	7	7	7
Direkte kalkulatoriske rentekostnader	7	8	9	8	8	7	7
Sum kapitalkostnader	14	15	15	15	14	14	13
Indirekte kostnader (drift og kapital)	30	36	37	39	40	42	44
+/- Øvrige inntekter og kostnader	-12	0	0	0	0	0	0
Gebyrgrunnlag	1 151	1 198	1 480	1 268	1 270	1 277	1 285
Gebyrinntekter	1 113	1 130	1 268	1 268	1 269	1 269	1 270
Selvkostresultat	-39	-68	-212	0	-1	-9	-15
Selvkost dekningsgrad i %	96,65 %	94,32 %	85,70 %	100,03 %	99,92 %	99,32 %	98,80 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd (1.000 kr)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Selvkostfond 01.01	-26	-66	-138	-361	-378	-395	-422
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-39	-68	-212	0	-1	-9	-15
-/+ Kalkulert rentekostnad/-inntekt selvkostfond	-2	-4	-12	-16	-17	-18	-19
Selvkostfond 31.12	-66	-138	-361	-378	-395	-422	-456

Kommunen får sannsynligvis et akkumulert underskudd på feierområdet i 2023 på kr 140 000,-. Feiegebyret burde økes med 20 % (kr 120,- ekskl. mva.). Det foreslås imidlertid at det ikke gjennomføres da det er usikkerhet omkring omfanget av tjenesteleveransen (kostnaden) fra Røros kommune.

Tydal kommunestyre vedtok i sak 66/20 den 19.11.20 å tiltre det interkommunale samarbeidet innenfor brann- og redningstjeneste mellom kommunene Røros, Holtålen og evt. Os. Tiltredelse skjedde fra 01.07.21. Samarbeidet er organisert som et administrativt vertskommesamarbeid etter kommunelovens § 20-2 med Røros kommune som vertskommune.

7.4.8 Gebyrgrunnlag tilsyn spredt avløp

Kommunen vedtok lokal forskrift om gebyrer for saksbehandling og kontroll etter forurensningsregelverket i sak 34/21 den 29.04.21. Gebyrer etter denne forskriften skal dekke kommunens kostnader med saksbehandling og kontroll eller tilsyn, herunder løpende dokument- og systemkontroll og stedlige tilsyn etter vurdering av behov på områdene opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeid, utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter og lignende, utslipp av kommunalt avløpsvann fra mindre tettbebyggelser, utslipp/påslipp av oljeholdig vann og påslipp av fettholdig vann. Gebyrene skal ikke overstige kommunens kostnader ved saksbehandling eller tilsyns- og kontrollordninger og beregnes etter selvkostprinsippet med 100 % dekningsgrad.

Selvkostregnskap (1.000 kr)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
10*** Lønn	185	194	242	252	262	273	283
11*** Varer og tjenester	7	25	26	26	27	28	28
12*** Varer og tjenester	3	35	31	32	32	33	34
Direkte driftsutgifter	194	254	299	310	321	333	346
Indirekte kostnader (drift og kapital)	15	26	27	28	29	30	32
Gebyrgrunnlag	209	280	326	338	351	364	377
Gebyrinntekter	289	283	339	339	339	339	339
Selvkostresultat	80	3	13	1	-11	-24	-38
Selvkost dekningsgrad i %	138,21 %	100,93 %	104,14 %	100,38 %	96,76 %	93,27 %	89,89 %

Selvkostfond/fremførbart underskudd (1.000 kr)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Selvkostfond 01.01	-186	-111	-113	-105	-108	-125	-155
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	80	3	13	1	-11	-24	-38
-/+ Kalkulert rentekostnad/-inntekt selvkostfond	-5	-5	-5	-5	-5	-6	-8
Selvkostfond 31.12	-111	-113	-105	-108	-125	-155	-201

I kommunestyrets sak 38/21 den 27.05.21 ble det fastsatt et årlig gebyr på kr 400,-. Gebyret ble satt forholdvis lavt da man var usikker på arbeidsomfanget. Selvkostregnskapene for 2021 og 2022 viste dessverre negative tall. For å kunne levere tjenesten til selvkost må gebyret økes med kr 100,- til kr 580,-.

7.5 Tydal sokn

Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven) regulerer bl.a. kommunens ansvar for finansiering av en del oppgaver innenfor Den norske kirke. Av lovens § 14 fremgår det at kommunen skal gi tilskudd til kirkens virksomhet lokalt, herunder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg. Tilskuddet skal sikre at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand, slik at de kan benyttes til gudstjenester og kirkelige handlinger. Tilskuddet skal også sikre at soknet har tilfredsstillende bemanning ved gudstjenester og kirkelige handlinger, herunder kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og tilstrekkelig administrativ hjelp. Det statlige tilskuddet til Den norske kirke nasjonalt dekker lønnen til prestedtjenesten.

Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravplassloven) regulerer bl.a. kommunens ansvar av gravplassene. Av lovens § 3 skal kommunen utrede utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplassene.

Tabellen viser utviklingen i tilskuddene til soknet de siste tre årene og rådets budsjettforslag for 2024. Kommunedirektørens forslag til tilskudd for 2024 står i kolonnen ut til høyre.

Driftstilskudd	Regnskap 2021	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024 MBF	Endring Prosent	KBF 2024	Endring Prosent
Kirker	1 200 000	1 188 000	1 675 000	1 245 000	-26 %	1 230 000	-27 %
Gravlunder	75 000	245 000	275 000	390 000	42 %	380 000	38 %
Sum drift	1 275 000	1 433 000	1 950 000	1 635 000	-16 %	1 610 000	-17 %

Driftsbudsjettet

Soknet fremmer et budsjettforslag med samlet tilskudd til drift og vedlikehold av kirker på kr 1 245 000,- og kr 390 000,- til gravplassforvaltning. For kirkene er det en stor reduksjon fra 2023 som en følge av engangsbevilgninger til reparasjoner av tak og skifte av takrenner og nedløp på Tydal kirke, vedlikeholdsplan for Tydal kirke og reparasjon av tårnet på Stugudal kirke. Med unntak av vedlikeholdsplan blir dette arbeidet gjennomført i 2023. For gravlundene er det en stor økning i 2024 grunnet behov for nye snøfreser og gressklipper.

Soknet opplyser at de har til sammen 1,3 årsverk fordelt på følgende stillinger:

- 50 % stilling kirkeverge/daglig leder
- 50 % stilling kirketjener/kirkegårdsarbeider
- 30 % stilling organist

Gjennom 2020 har soknet gjennomført arbeidet med innkreving av festeavgifter. Kommunestyret vedtok i 2020 nye festeavgifter til kr 200,- pr. år pr. grav. I tillegg ble det vedtatt en sats på kr 15.000,- for gravlegging og navneplate på minnelunden for 20 år og deretter kr 400,-pr. år med fakturering 5 år av gangen. Disse inntektene vil årlig utgjøre ca. kr 90 000,- og går til å drifte kirkegårdene.

Soknet har nå større armslag i forhold til nødvendig vedlikehold og reparasjoner på egen hånd, uten at de må be om økte rammeoverføringer til enkeltprosjekter. For 2024 foreslås det likevel følgende økte bevilgninger:

- Det er avsatt kr 75 000,- til snøfreser til kompaktlasteren og kr 10 000,- til ny gressklipper på Stugudalen.

Ellers vil kommunedirektørens forslag for 2024, og gi soknet uforandrede budsjetttrammer fra kommunen og kan videreføre dagens driftsnivå.

Utvikling av disposisjonsfondet til soknet

Disposisjonsfond er midler som kommer fra positivt netto driftsresultat («driftsoverskudd»). Midlene kan fritt disponeres både til driftstiltak og investeringer.

Soknet har hatt regnskapsmessige overskudd mange av de siste årene som har ført til avsetninger til disposisjonsfondet. Disposisjonsfondet har hatt en høy beholdning gjennom flere år og saldoen utgjorde kr 530 000,- pr. 31.12.22.

I prosent av driftsinntektene utgjorde disposisjonsfondet hele 31,4 % pr 31.12.22. Det er en meget stor beholdning. Oppbyggingen av disposisjonsfondet kommer hovedsakelig som en følge av høye driftstilskudd fra Tydal kommune som ikke er benyttet. Størrelsen på disposisjonsfondet er en betydelig reserve og fondet kan brukes til både ordinær drift, vedlikehold og som egenkapital i investeringer.

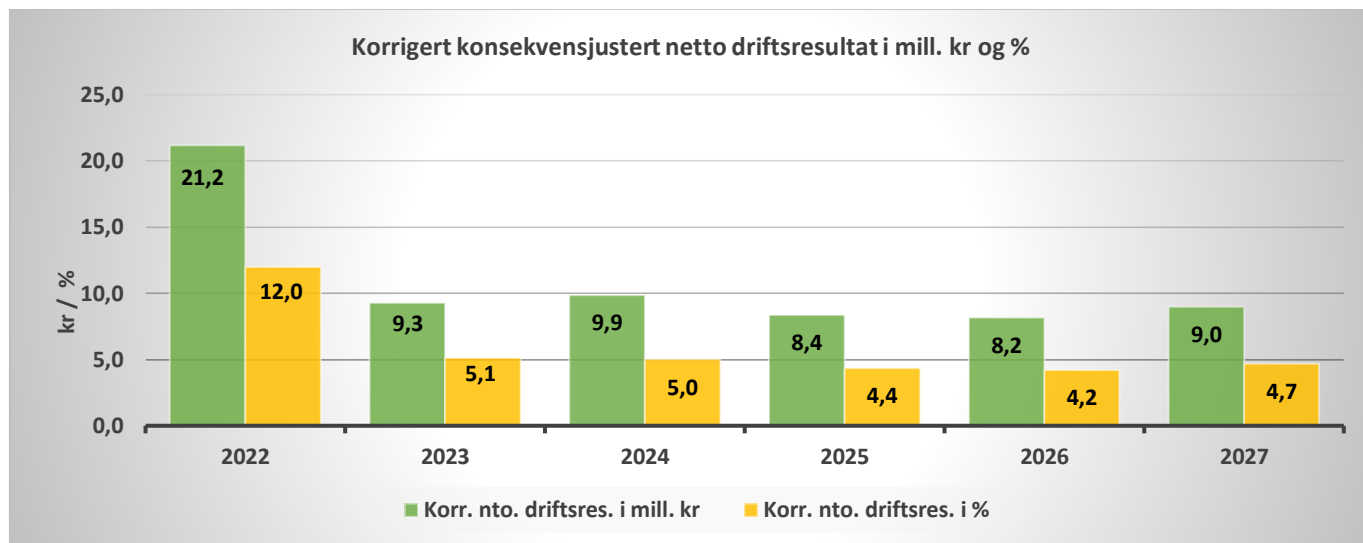
Investeringsbudsjett

I desember 2021 mottok soknet en rapport fra Tandberg Arkitekter som viser nødvendig vedlikehold av Tydal kirke. Rapporten viser at det er stort behov for vedlikehold. Nødvendig vedlikehold utgjør flere mill. kr. Vedlikehold av kirka er søknadsberettiget hos riksantikvaren. Soknet har satt opp investeringer på 1,4 mill. kr i 2024 og 1,6 mill. kr i 2025 med en forutsetning om 50 % finansiering hver fra kommunen og riksantikvaren (0,7 mill. kr i 2024 og 0,8 mill. kr i 2025). Det er usikkert om soknet vil motta tilskudd fra riksantikvaren. Man må komme tilbake til kommunale bevilgninger når tilskuddssøknaden er avgjort.

8 Saldering, finansielle måltall, fond, langsiktig gjeld og finansutgifter

8.1 Korrigert netto driftsresultat

Kommunedirektørens forslag til budsjett for 2024 og økonomiplan for 2024 – 2027 gir følgende korrigert netto driftsresultat:

Netto driftsresultat er hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommuner og fylkeskommuner har til disposisjon til avsetninger og investeringer. Over tid må kommunens netto driftsresultat være positivt for å sikre en bærekraftig økonomi og en effektiv ressursbruk.

Etter saldering viser korrigert netto driftsresultat fortsatt positivt handlingsrom, men har gått noe ned som en følge av driftstiltak og investeringer. Se nærmere om dette i kapittel 8.4.

8.2 Saldering av budsjettet for 2024 og økonomiplanen for perioden 2024 – 2027

Budsjettet for 2024 og de øvrige årene i planperioden er saldert med bruk/avsetning av disposisjonsfond slik:

Disposisjonsfond mill. kr	2022	2023	2024	2025	2026	2026
Bruk	0,0	0,0	0,0	-30,0	0,0	0,0
Avsetning	19,2	9,4	9,3	7,9	7,7	8,5
Netto	19,2	9,4	9,3	-22,1	7,7	8,5

Salderingen ivaretar balansekravet som kommuneloven med forskrifter stiller.

8.3 Tydal kommunes overordnede mål og rammer for ønsket økonomisk politikk

I forbindelse med behandlingen av økonomiplanen for perioden 2019 – 2022, og budsjettet for 2019, ble det bl.a. vedtatt følgende handlingsregler og mål for budsjettet og økonomiplanen:

- For å skape en robust økonomi og tilstrekkelig handlingsrom skal netto driftsresultat være minimum 1,7 % i løpet av planperioden.
- Disposisjonsfondet skal være minimum 9 % av brutto driftsinntekter.

8.4 Målet om korrigert netto driftsresultat på minimum 1,7 %

Målet innebærer at det årlig må avsettes 3,5 mill. kr med budsjetterte brutto driftsinntekter på 196 mill. kr (2023).

Nøkkeltall	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Korr. nto. dr. res.i %	12,0 %	5,1 %	5,0 %	4,4 %	4,2 %	4,7 %
Kommunens eget mål i %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %	1,7 %
Pluss/minus mål %-poeng	10,3 %	3,4 %	3,3 %	2,7 %	2,5 %	3,0 %
Korr. nto. dr. res. i mill. kr	21,2	9,3	9,9	8,4	8,2	9,0
Kommunens eget mål i mill. kr	2,8	3,0	3,5	3,5	3,5	3,5
Pluss/minus mål mill. kr	18,4	6,3	6,4	4,9	4,7	5,5

God måloppnåelse (over 1,7 %)	Akseptabel måloppnåelse (0 – 1,7 %)	Dårlig måloppnåelse (under 0 %)
-------------------------------	-------------------------------------	---------------------------------

Tabellen viser at korrigert netto driftsresultat er positivt hvert år i planperioden med 9,9 mill. kr tilsvarende 5 % i 2024. For året 2025 8,4 mill. kr (4,4 %). For 2026 er tilsvarende tall 8,2 mill. kr (4,2 %) og for 2027 9 mill. kr (4,7 %).

Positivt korrigert netto driftsresultat er svært gledelig. Måltallet som kommunestyret har satt på 1,7 % er nådd alle årene i planperioden hvor 2024 er det beste året. Bakgrunnen for de gode økonomiske resultatene skyldes en sterk økning i nettoinntektene fra salg av konsesjonskraft fra og med 2022. Disse inntektene blir historisk høye både i 2023 med 25 mill. kr og 29 mill. kr i 2024.

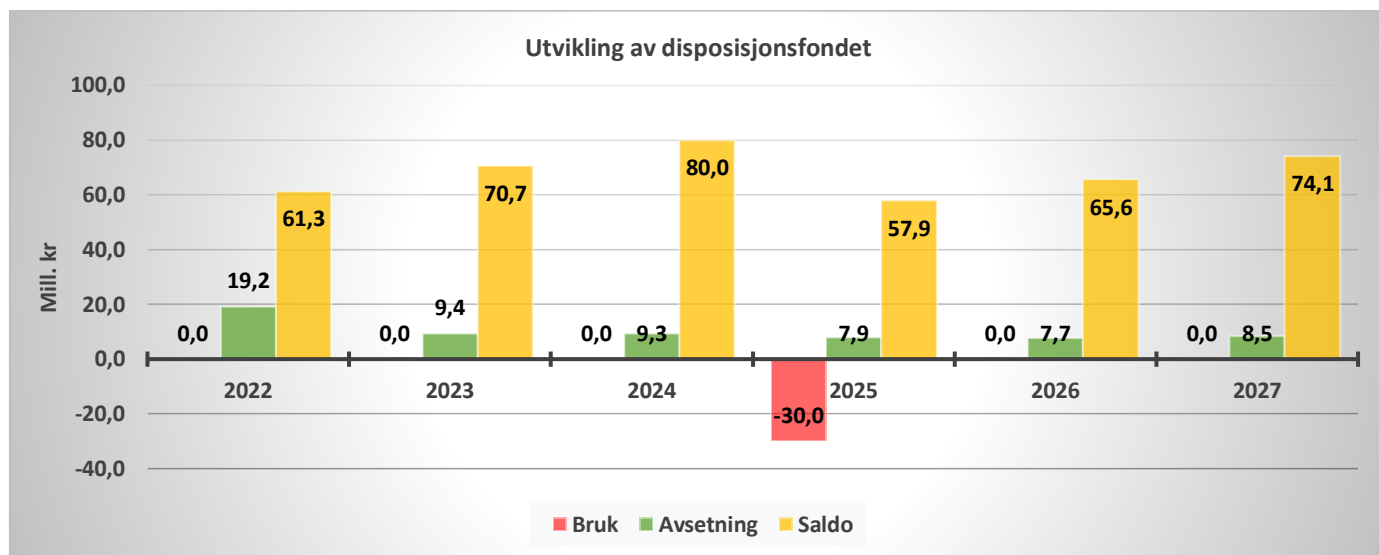
Over tid må kommunens netto driftsresultat være positivt for å sikre en bærekraftig økonomi og en effektiv ressursbruk. Ved å gjennomføre det vil man sikre at det ikke oppstår ubalanse i økonomien.

8.5 Målet om 9 % disposisjonsfond

Målet innebærer at kommunen skal ha minimum 17 mill. kr i disposisjonsfond med brutto driftsinntekter på 196 mill. kr (2024). Disposisjonsfond er viktig å ha som buffer ved et eventuelt driftsunderskudd, svingninger i økonomien og som egenkapital i investeringer. Avsetninger til disposisjonsfond kan kun skje hvis det er positivt netto driftsresultat. Som vi ser ovenfor, er netto driftsresultat positivt alle årene i planperioden og det er dermed mulig å sette av til disposisjonsfond hvert år i planperioden.

Utvikling av disposisjonsfondet:

Disposisjonsfond mill. kr	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo 01.01	42,1	61,3	70,7	80,0	57,9	65,6
Bruk	0,0	0,0	0,0	-30,0	0,0	0,0
Avsetning	19,2	9,4	9,3	7,9	7,7	8,5
Saldo 31.12.	61,3	70,7	80,0	57,9	65,6	74,1
Disp. fond % av dr. innt.	34,7 %	38,2 %	40,8 %	30,2 %	34,0 %	38,0 %

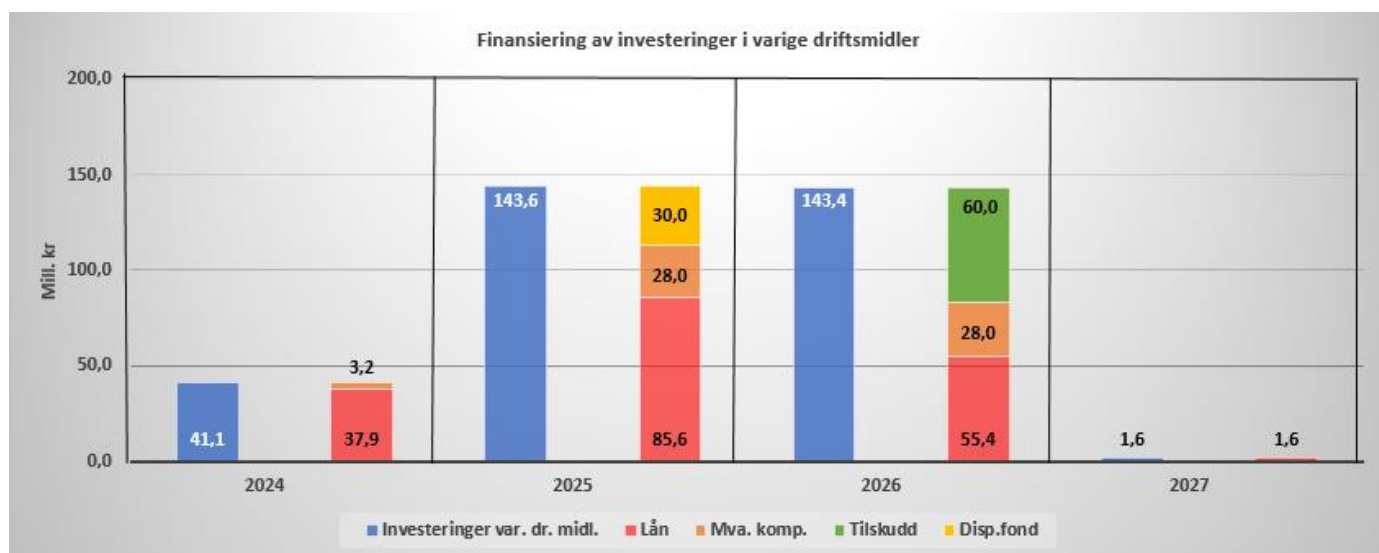
Ved utgangen av 2023 er disposisjonsfondet anslått til drøyt 70 mill. kr som utgjør 38 % av driftsinntektene.

Planlagte investeringer som skal finansieres med bl.a. disposisjonsfond på til sammen 30 mill. kr i 2025, gjør at fondsbeholdningen vil synke mye dette året. Det vil imidlertid bli motsvarert med avsetninger i planperioden med til sammen 33 mill. kr. Med disse disposisjonene vil disposisjonsfondet likevel ligge over målet som kommunen har satt (9 % av driftsinntektene som tilsvarer 17 mill. kr). Fondsbeholdningen vil i planperioden være på det laveste nivået i 2025 med 58 mill. kr som utgjør 30 %.

Det er viktig å opprettholde en høy beholdning på fondet som buffer ved et eventuelt driftsunderskudd, svingninger i økonomien og som egenkapital i investeringer.

8.6 Finansiering av investeringer i varige driftsmidler

Investeringene i varige driftsmidler finansieres samlet for hvert år, både investeringer innenfor selvkostområdet og de øvrige investeringene. For informasjon om de enkelte investeringene se under kapitlene for sektorene.

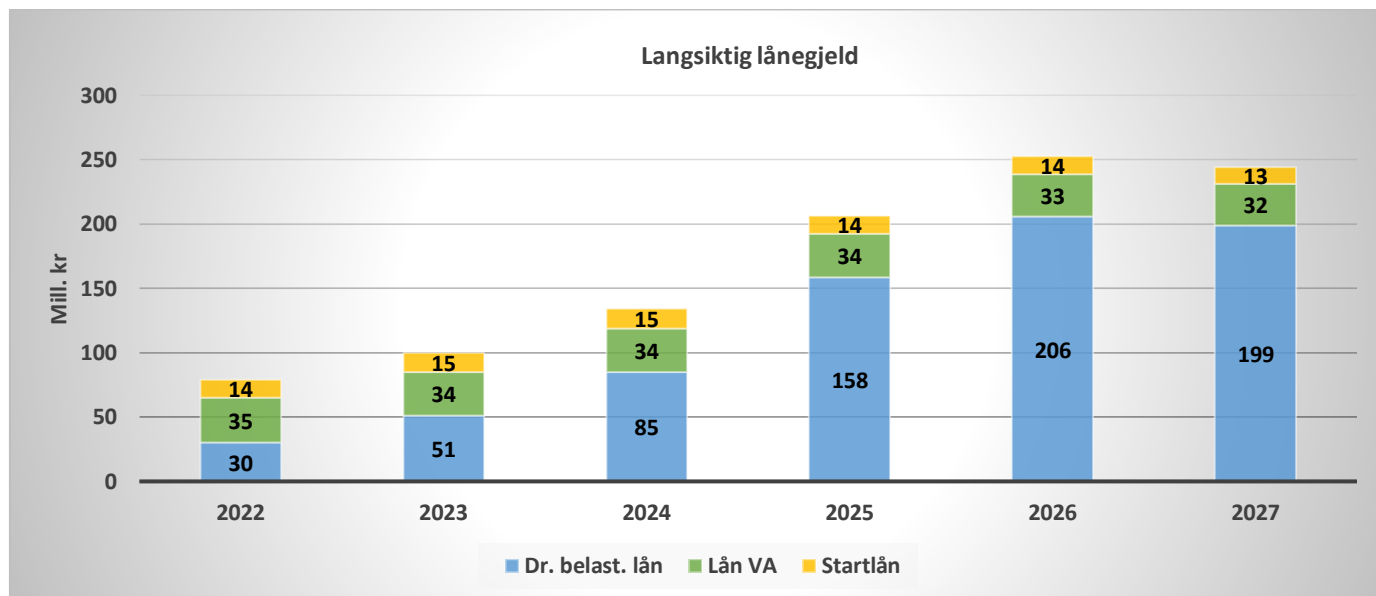

Det er store investeringer i årene 2025 og 2026 hvor det investeres i ny bygningsmasse.

Investeringene finansieres med langsiktige lån, merverdiavgiftskompensasjon, eksterne tilskudd og disposisjonsfond. Se nedenfor hvordan finansieringen påvirker kommuneøkonomien. Låneandelen er 93 % i 2024, 59 % i 2025 og 38 % i 2026. Bruk av disposisjonsfond i 2025 og statstilskudd i 2026 gjør at låneandelen blir lavere disse årene.

8.7 Langsiktig lånegjeld

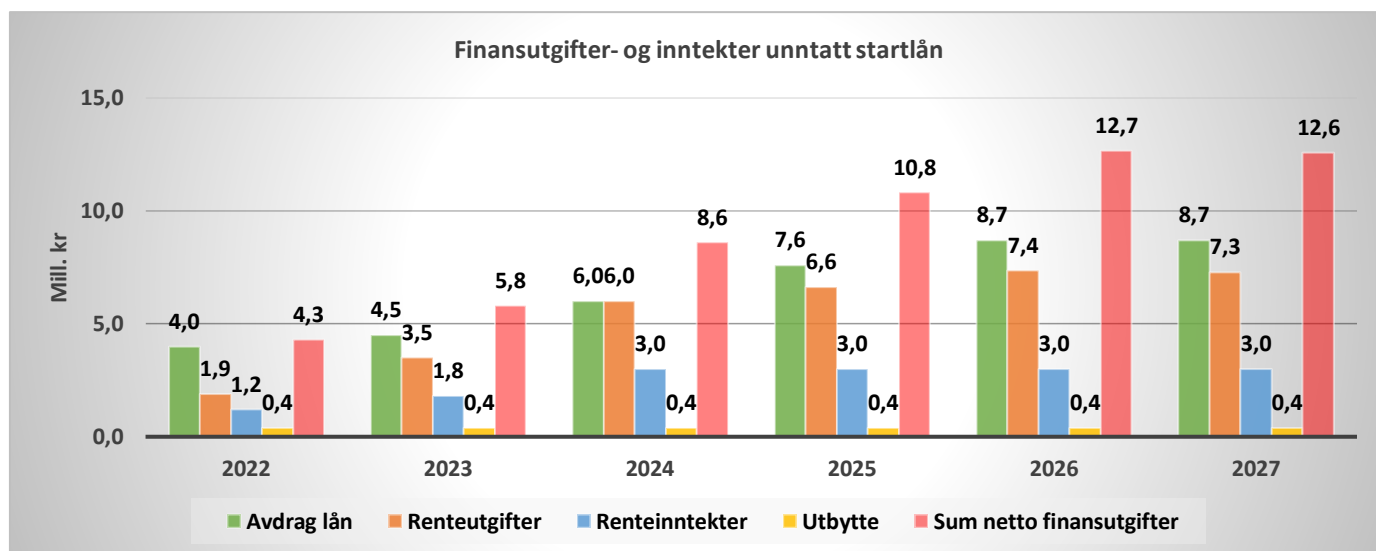
De foreslåtte investeringene vil gi følgende utvikling av den langsiktige lånegjelda:

Den totale lånegjelda vil øke til 100 mill. kr ved utgangen av 2023. Deretter vil den øke kraftig til 206 mill. kr i 2025 og videre opp til 253 mill. kr i 2026. Endringene skyldes i hovedsak opptak av lån til investeringer i helse- administrasjonsbygg og omsorgsboliger.

De langsiktige lånene som påvirker kommuneøkonomien, øker fra 51 mill. kr ved utgangen av 2023 til 206 mill. kr ved utgangen av 2026, og vil deretter synke noe. Langsiktig driftsbelastende lånegjeld i prosent av et års driftsinntekter vil da øke fra 30 % til 95 %. Denne økte lånegjelda skal bare delvis påvirke kommuneøkonomien da investeringene i ny bygningsmasse skal finansieres ved reduserte utgifter til drift av gammel bygningsmasse (salg/sanering) og effektivisering av tjenestene.

8.8 Finansutgifter- og inntekter unntatt startlån

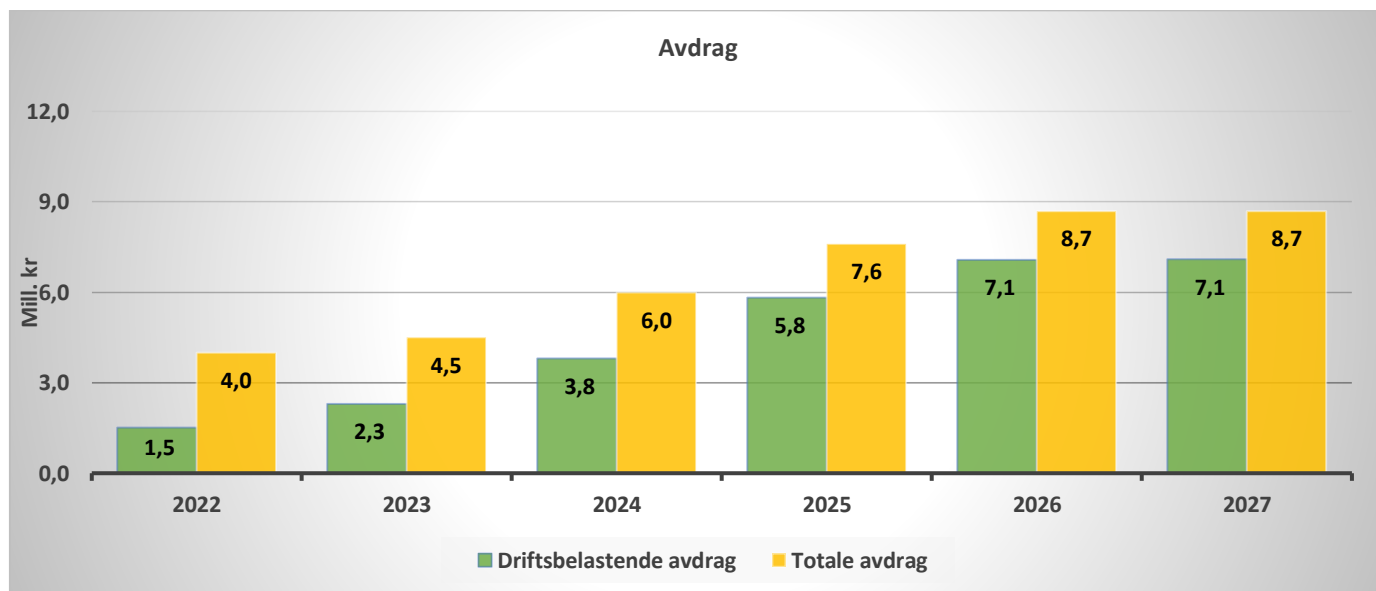
Finansutgiftene (renter og avdrag) er beregnet med utgangspunkt i gjeldende avtaler og estimert rentebane i årene 2024 – 2027.

Netto finansutgifter består av summen av avdragene tillagt renteutgiftene med fradrag for renteinntektene og utbytte. Netto finansutgifter utgjorde 4,3 mill. kr i 2022 mens de vil øke til 8,6 mill. kr i 2024. Finansutgiftene vil øke

øke kraftig til 10,8 mill. kr i 2025 og 12,6 mill. kr i 2027. Endringene skyldes i hovedsak opptak av lån til investeringer i ny bygningsmasse.

Renteinntektene er oppført i henhold til gjeldende avtaler og rentenivå på forventet likviditetsbeholdning. Avkastningen på de likvide midlene herunder fondene kan anslås til 3 mill. kr hvert år i planperioden. Utbytte gjelder utbytte på kommunens aksjer i Trønderenergi AS hvor det forventes en årlig inntekt på 0,4 mill. kr.

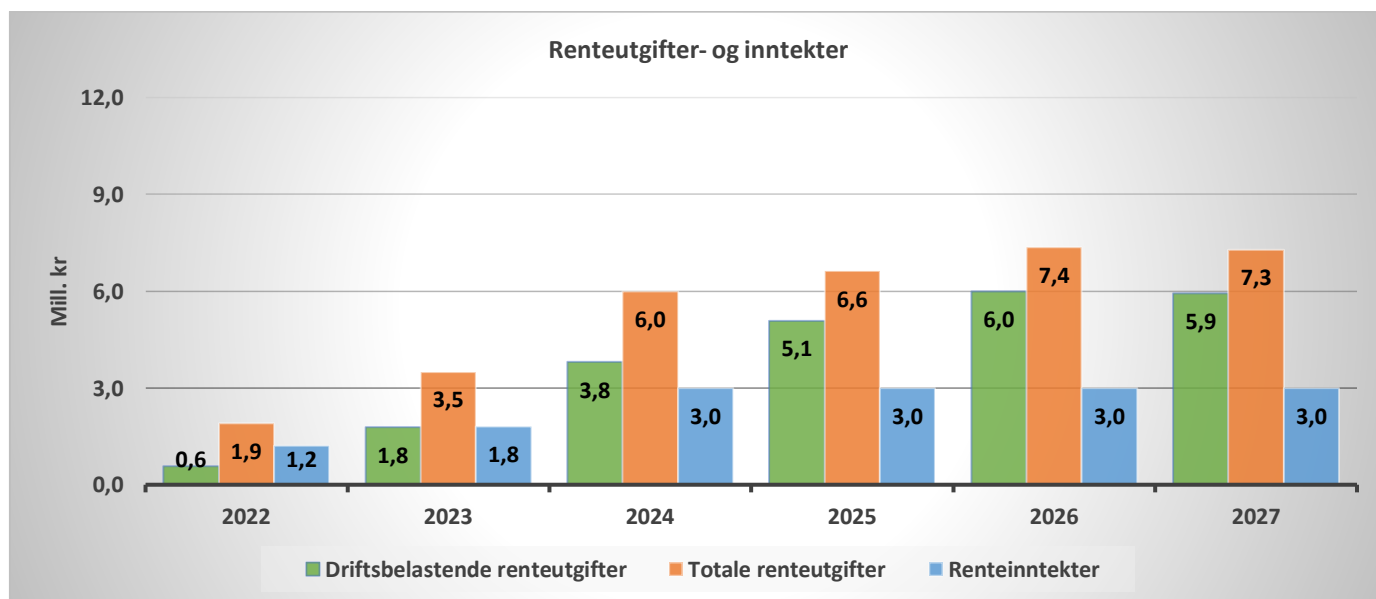
8.9 Avdrag

De driftsbelastende avdragene vil øke med 3,5 mill. kr regnet fra 2023 til 5,8 mill. kr i 2025 og ytterligere opp til 7,1 mill. kr i 2026. Årsaken er i hovedsak opptak av lån til investeringer i ny bygningsmasse.

I 2023 vil driftsbelastende avdrag utgjøre ca. 50 % av de totale avdragene.

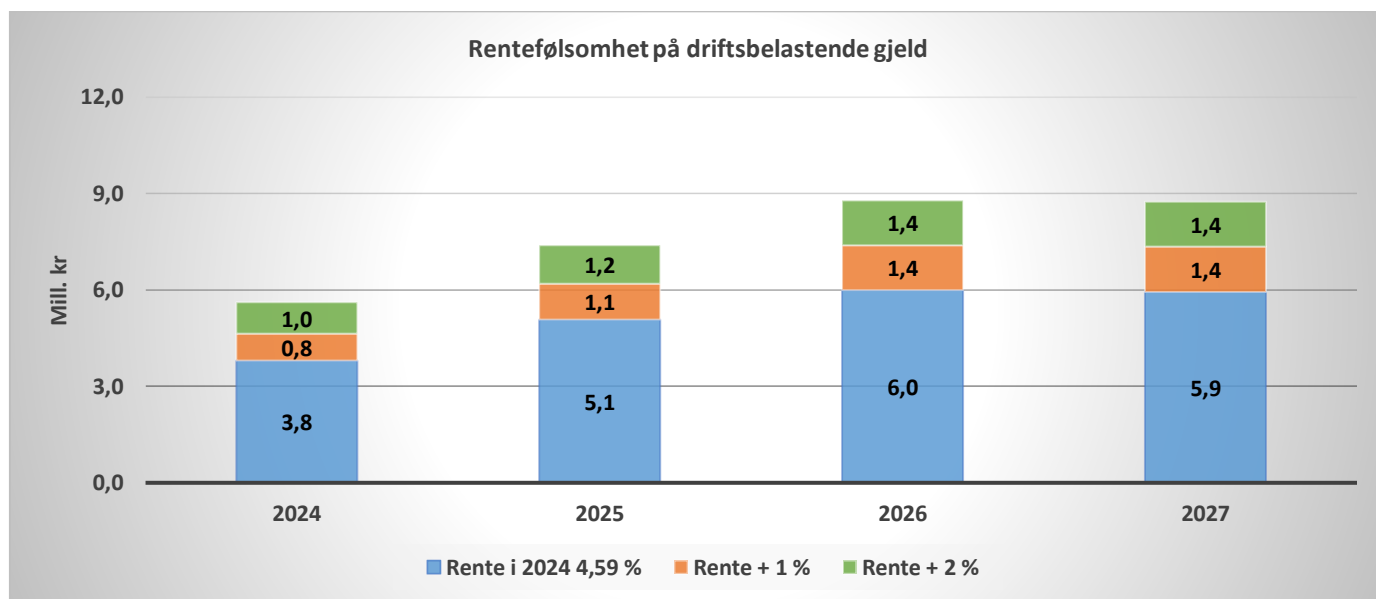
8.10 Renteutgifter- og inntekter

De driftsbelastende renteutgiftene vil øke med 3,3 mill. kr regnet fra 2023 til 5,8 mill. kr i 2025 og ytterligere opp til 7,3 mill. kr i 2027. Årsaken er både opptak av lån til investeringer i ny bygningsmasse og et økende rentenivå.

8.11 Rentefølsomhet på driftsbelastende gjeld

Kommunen er følsom for renteoppgang på den driftsbelastende lånegjelda. Figuren under viser endringer om renten øker med henholdsvis 1 og 2 %-poeng i forhold til dagens rentenivå.

Øker renten i 2026 med 1 %-poeng så øker de driftsbelastende renteutgiftene med om lag 1,4 mill. kr. En økning på 2 %-poeng vil nedføre en økning i driftsbelastende renteutgifter på 2,8 mill. kr. Økte renteutgifter på den driftsbelastende lånegjelda må inndeckes. Store investeringer i 2025 og 2026, og økende rentenivå gjør at de driftsbelastende renteutgiftene øker betydelig. Kommunen blir da mer sårbar for renteøkninger. Dette kan delvis ivaretas med en andel lån med fast rente. Synker renten vil belastningen bli mindre og frigjøre midler.

9. Oppsummering

Etter flere år hvor driftsinntektene de senere gikk kraftig ned, og kommunen har måttet tilpasse seg et lavere driftsnivå, har kommunens økonomi bedret seg de tre siste årene. Bakgrunnen for det er en sterk økning i nettoinntektene fra salg av konsesjonskraft fra og med 2022. Disse inntektene blir historisk høye i 2024 og vil utgjøre 29 mill. kr. Hovedårsaken til økningen er svært stor økning i solgt mengde som en følge av etableringen av datasenteret og god salgspris. Sammen med eiendomsskatteinntektene er dette imidlertid inntekter som svinger mye fra år til år. Det er påregnelig at konsesjonskraftinntektene vil reduseres en del fra og med 2025.

Forslaget til driftsbudsjett for 2024 og økonomiplan for perioden 2024 – 2027 gir sektorene reelt sett litt økte rammer. I investeringsbudsjettet er det for 2024 avsatt budsjettmidler til bygging av leilighet(er)/bolig(er) og evt. kjøp. I 2025 og 2026 er det foreslått store investeringer i helse- omsorgs- og administrasjonsbygg. Investeringene vil føre til økte finansutgifter med full belastning i 2027.

Selv om kommuneøkonomien nå bedres betydelig, må det fortsatt være stort fokus på omstilling og effektivisering av tjenestene. Bedring av kommuneøkonomien vil gjøre kommunen mer robust i forhold til valg man har tatt med å bestå som egen kommune. Det gir større muligheter til å møte fremtidens utfordringer gjennom vekst og utvikling. Samtidig gir det muligheter til større grad av vedlikehold av bygg og anlegg samt å realisere nødvendig infrastruktur i det kommunale tjenestetilbudet.

Ved å ha økonomisk handlefrihet kan man over tid gi det beste tjenestetilbudet til kommunens innbyggere.

10. Budsjettoversikter

10.1 Økonomisk oversikt drift, jfr. § 5-6

Økonomisk oversikt drift § 5-6	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
Tall i 1 000 kr	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Rammetilskudd	-37 529	-39 938	-44 195	-44 195	-45 695	-44 194
Inntekts- og formuesskatt	-22 244	-22 300	-23 600	-23 600	-23 600	-23 600
Eiendomsskatt	-20 181	-22 800	-22 800	-22 800	-22 800	-22 800
Andre skatteinntekter	-19 972	-19 312	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-1 806	-3 880	-3 680	-3 680	-3 680	-3 680
Overføringer og tilskudd fra andre	-16 214	-9 240	-10 722	-10 722	-10 722	-10 034
Brukerbetalinger	-5 257	-4 399	-4 362	-4 362	-4 362	-4 362
Salgs- og leieinntekter	-61 316	-66 221	-74 218	-69 378	-69 378	-69 598
SUM DRIFTSINNTEKTER	-184 519	-188 090	-203 577	-198 737	-200 237	-198 268
Lønnsutgifter	68 512	74 452	79 437	79 377	79 377	77 419
Sosiale utgifter	13 330	15 742	16 352	16 352	16 352	16 113
Kjøp av varer og tjenester	47 852	49 536	53 647	47 360	49 160	47 668
Overføringer og tilskudd til andre	30 413	36 382	35 410	34 110	34 110	34 110
Avskrivninger	9 067	8 900	8 900	8 900	8 900	8 900
SUM DRIFTSUTGIFTER	169 174	185 012	193 746	186 099	187 899	184 210
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	-15 345	-3 078	-9 831	-12 638	-12 338	-14 058
Renteinntekter	-2 168	-2 300	-3 535	-3 535	-3 535	-3 535
Utbytter	-385	-320	-320	-320	-320	-320
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	1 576	3 950	5 350	5 950	6 750	6 650
Avdrag på lån	5 303	4 500	6 000	7 600	8 700	8 700
NETTO FINANSUTGIFTER	4 326	5 830	7 495	9 695	11 595	11 495
Motpost avskrivninger	-9 067	-8 900	-8 900	-8 900	-8 900	-8 900
NETTO DRIFTSRESULTAT	-20 086	-6 148	-11 236	-11 843	-9 643	-11 463
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	1950	1500	500	30 500	500	500
Avsetninger til bundne driftsfond	7 666	6 027	6 740	6 740	6 740	6 740
Bruk av bundne driftsfond	-8 746	-10 784	-5 363	-3 253	-5 253	-4 251
Avsetninger til disposisjonsfond	19 237	9 404	9 360	7 857	7 657	8 476
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	-30 000	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGER ELLER DEKN. AV NTO. DR.RES.	20 107	6 147	11 237	11 844	9 644	11 465
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0	0	0	0	0

10.2 Bevilgningsoversikt drift, jfr. § 5-4 første ledd

Bevilgningsoversikt drift § 5-4 første ledd Tall i 1 000 kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Rammetilskudd	-37 529	-39 938	-44 195	-44 195	-45 695	-44 194
Inntekts- og formuesskatt	-22 244	-22 300	-23 600	-23 600	-23 600	-23 600
Eiendomsskatt	-20 181	-22 800	-22 800	-22 800	-22 800	-22 800
Andre generelle driftsinntekter	-15 866	-16 780	-17 080	-17 080	-17 080	-17 080
SUM GENERELLE DRIFTSINNTEKTER	-95 820	-101 818	-107 675	-107 675	-109 175	-107 674
Sum bevilgninger drift, netto	71 407	89 840	88 943	86 136	87 936	84 715
Avskrivinger	9 067	8 900	8 900	8 900	8 900	8 900
SUM NETTO DRIFTSUTGIFTER	80 474	98 740	97 843	95 036	96 836	93 615
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	-15 346	-3 078	-9 832	-12 639	-12 339	-14 059
Renteinntekter	-2 168	-2 300	-3 535	-3 535	-3 535	-3 535
Utbytter	-385	-320	-320	-320	-320	-320
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	1 576	3 950	5 350	5 950	6 750	6 650
Avdrag på lån	5 303	4 500	6 000	7 600	8 700	8 700
NETTO FINANSUTGIFTER	4 326	5 830	7 495	9 695	11 595	11 495
Motpost avskrivinger	-9 067	-8 900	-8 900	-8 900	-8 900	-8 900
NETTO DRIFTSRESULTAT	-20 087	-6 148	-11 237	-11 844	-9 644	-11 464
Disponering eller dekning av netto driftsresultat	0	0	0	0	0	0
Overføring til investering	1950	1500	500	30 500	500	500
Avsetninger til bundne driftsfond	7 666	6 027	6 740	6 740	6 740	6 740
Bruk av bundne driftsfond	-8 746	-10 784	-5 363	-3 253	-5 253	-4 251
Avsetninger til disposisjonsfond	19 237	9 404	9 360	7 857	7 657	8 476
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	-30 000	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
SUM DISPONERINGERELLER DEK. AV NTO. DR.RES.	20 107	6 147	11 237	11 844	9 644	11 465
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0	0	0	0	0	0

10.3 Bevilgningsoversikt drift, jfr. § 5-4 andre ledd

Bevilgningsoversikt drift § 5-4 andre ledd	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett
Netttotal i 1 000 kr	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Politisk styring og fellesfunksjoner	20 631	25 618	25 840	25 840	25 840	25 840
Oppvekst	21 502	23 887	27 153	27 153	27 153	27 153
Helse,sosial og omsorg	30 896	35 002	38 839	35 832	35 832	35 833
Næring og kultur	828	1 299	558	558	558	557
Teknikk og miljø	21 066	24 063	27 673	24 983	24 783	22 563
Felles pensjon mm	-460	-635	-738	-738	-738	-738
Generelle driftsinntekter	-24 150	-24 200	-29 090	-24 090	-24 090	-24 090
Finans	4	25	25	25	25	25
Sum bevilgninger drift netto	70 317	85 059	90 260	89 563	89 363	87 143
Herav						
Netto renteutgifter og - inntekter	-10	-25	-60	-60	-60	-60
Avsetninger til bundne driftsfond	7 666	6 027	6 740	6 740	6 740	6 740
Bruk av bundne driftsfond	-8 746	-10 784	-5 363	-3 253	-5 253	-4 251
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	71 407	89 841	88 943	86 136	87 936	84 714

10.4 Bevilgningsoversikt investering, jfr. § 5-5 første ledd

Bevilgningsoversikt investering § 5-5 første ledd Tall i 1 000 kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Investeringer i varige driftsmidler	4 858	33 515	41 100	143 600	143 600	1 600
Tilskudd til andres investeringer	0		0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	412	500	500	500	500	500
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
SUM INVESTERINGSUTGIFTER	5 270	34 015	41 600	144 100	144 100	2 100
Kompensasjon for merverdiavgift	-188	-1 925	-3 240	-28 000	-28 000	-28 000
Tilskudd fra andre	-141	-4 100	0	0	-60 000	0
Salg av varige driftsmidler	-2 969	0	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-23	-26 490	-37 860	-85 600	-55 400	-1 600
SUM INVESTERINGSINNTEKTER	-3 321	-32 515	-41 100	-113 600	-143 400	-29 600
Videreutlån	0	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Bruk av lån til videreutlån	0	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Avdrag på lån til videreutlån	858	900	900	900	900	900
Mottatte avdrag på videreutlån	-1 806	-900	-900	-900	-900	-900
NETTO UTGIFTER VIDEREUTLÅN	-948	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-1 950	-1 500	-500	-30 500	-500	-500
Avsetninger til bundne investeringsfond	949	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	0	0		0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-1 001	-1 500	-500	-30 500	-500	-500
Fremført til inndekning i senere år udekket beløp	0	0	0	0	0	0

10.5 Bevilgningsoversikt investering, jfr. § 5-5 andre ledd

Bevilgningsoversikt investering § 5-5 andre ledd Tall i 1 000 kr	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Investeringer i varige driftsmidler				
Kommunedirektør	600	600	600	600
Helse, sosial og omsorg	2 600	0	0	0
Teknikk og landbruk	35 100	141 000	141 000	0
Selvkost VA	2 800	2 000	1 800	1 000
Sum investeringer i varige driftsmidler	41 100	143 600	143 400	1 600
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper				
Egenkapitalinnskudd KLP	500	500	500	500
Sum investeringer	41 600	144 100	143 900	2 100